วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๘๗ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๖

"...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอน..."

พระบรมราโชวาท
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗

ปก : **ประติมากรรมไกรทอง**
อุทยานพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน รัชกาลที่ ๒)
จังหวัดสมุทรสงคราม

วารสารไทย
เป็นวารสารเผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ

สำนักงานวารสารไทย
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๙-๙๔๘๐
๐-๒๖๒๙-๙๔๘๒

พิมพ์ที่
บริษัท อิงค์ อาร์ต จำกัด
๒๐๗/๑๑ หมู่บ้านอโณทัย ถนนพระราม ๓ ซอย ๙
แขวงบางคอแหลม เขตบางคอแหลม
กรุงเทพฯ ๑๐๑๒๐
โทร. ๐-๒๖๘๙-๒๕๔๔

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการจาก
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๘๗ กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๖
หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125-572X

วารสารไทย เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

บรรณาธิการ	นายชาคริต	จุลกะเสวี
บรรณาธิการผู้ช่วย	นายเมธี	เผื่อนทอง
กองบรรณาธิการ	นายวิจิตร	อาวะกุล
	นายทองต่อ	กล้วยไม้ ณ อยุธยา
	คุณหญิงคณิตา	เลขะกุล
	นายสมบัติ	พลายน้อย
	นายประพัฒน์	ตรีณรงค์
	นายเย็นใจ	เลาหวณิช
	นายปัญญา	นิตยสุวรรณ
	นายทินกร	ภูวะปัจฉิม
ประสานงาน	ร.ต.ต.หญิงเมทินี	ศรีรุ่งเรือง
	นางสาวภาวนา	ทองศรี
	นายสมบัติ	สุธรรมรักษ์

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ประธานอนุกรรมการ	นายวิจิตร	อาวะกุล
รองประธานอนุกรรมการ	นายชาคริต	จุลกะเสวี
	นายเย็นใจ	เลาหวณิช
อนุกรรมการ	นายประพัฒน์	ตรีณรงค์
	นายทองต่อ	กล้วยไม้ ณ อยุธยา
	คุณหญิงคณิตา	เลขะกุล
	นายปัญญา	นิตยสุวรรณ
	นายสมบัติ	พลายน้อย
	นางเนาวรัตน์	ทองรมย์
	นายสานิตย์	ใกล้ชิด
	นายทินกร	ภูวะปัจฉิม
	นายสมาน	นภายน
	นายวิษณุ	เอมประณีตร์
อนุกรรมการและเลขานุการ	นายเมธี	เผื่อนทอง
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	ร.ต.ต.หญิงเมทินี	ศรีรุ่งเรือง
	นางสาวภาวนา	ทองศรี
	นายสมบัติ	สุธรรมรักษ์

จากบรรณาธิการ...

ในยุคเร่งรัดพัฒนาประเทศชาติแบบบูรณาการ ที่รัฐบาลได้เร่งดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้มีความคล่องตัว และสามารถสนองความต้องการของประชาชนในทุกระดับ ในการดำเนินงานต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติของเรา ได้อย่างรวดเร็วและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ดีขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานขึ้นมาถึงระดับสูง ทั้งกิจการภายในประเทศและต่างประเทศ ให้ทันสมัยในระบบสากล และอำนวยประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติของเราได้ดียิ่งขึ้นนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชาติอย่างกว้างขวาง และควรจะส่งเสริม **"อุดมการณ์นิยมไทย"** ควบคู่ไปด้วย

ทั้งนี้ เพื่อกู้ภัยเศรษฐกิจจากการที่ประเทศของเรา ต้องประสบอย่างรุนแรงในช่วงที่ผ่านมาแล้วนั้นได้ดี จำเป็นที่จะต้องช่วยชี้นำให้ทุกคนในชาติมีวินัยที่ดี และสมควรมีการรณรงค์ส่งเสริม ให้ประชาชนนิยมใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศของเราเอง ตลอดจนต้องรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และศิลป วัฒนธรรมที่ดีของไทยเราไว้มิให้เสื่อมสลายด้วย

ปัญหาทางเศรษฐกิจนั้น จำเป็นต้องใช้เวลาแห่งความพยายามในการแก้ไข และต้องมีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างมั่นคงด้วย จึงจะสำเร็จด้วยดีได้ ซึ่งการปลูกฝังค่านิยมไทยและเอกลักษณ์ของชาติให้มีหยั่งลึกลงในจิตใจของเยาวชนรุ่นใหม่ ตลอดจนประชาชนส่วนใหญ่ได้นั้น จะมีส่วนช่วยให้บังเกิดความสำเร็จ ตามเป้าหมายของประเทศชาติของเราได้ดีที่สุด ซึ่ง **"วารสารไทย"** ก็มีส่วนร่วมช่วยเป็นกำลังใจในการนี้อยู่ด้วยอย่างเต็มที่

ใน **"วารสารไทย"** ฉบับนี้ ต้องขอบพระคุณต่อท่านเจ้าของบทความต่าง ๆ ที่ได้เสนอมาให้ท่านผู้อ่านเลือกพิจารณาได้ตามประสงค์ จึงขอท่านผู้อ่านทั้งหลายได้โปรดช่วยกันใช้ **"วารสารไทย"** ให้เป็นประโยชน์สืบไปได้อย่างเต็มที่ด้วย

ชาคริต จุลกะเสวี

สารบัญ

๔
พึงประกอบกรรมดี อันเป็นเหตุดี
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

๑๐
เจ้าศรีศรัทธา
ประพัฒน์ ตรีณรงค์

๑๘
ภาพสะท้อนชีวิตไทยในอดีต ตอน เลาะสะพานข้ามคลอง มองสองฝั่ง "คลองหลอด"
ใหญ่ นภายน

๓๒
ภูมิปัญญาไทยในละครนอก เรื่อง ไกรทอง
เนาวรัตน์ ทองรมย์

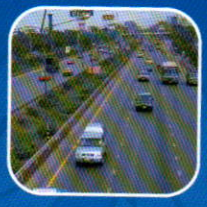

๔๑
ชื่อถนนนี้มีความหมาย (ตอนที่ ๕)
ท. กล้วยไม้ ณ อยุธยา

๔๙
นาฏศิลป์ภาคฤดูร้อน : เอกลักษณ์ไทยที่กำลังสืบสาน
สมหมาย จันทร์เรือง

๕๖
วิสัยทัศน์ ปรัชญาการเกษตร
วิจิตร อาวะกุล

๖๐
ศิลปะการแสดงโขนหน้าจอกับโขนฉาก
ปัญญา นิตยสุวรรณ

๗๐
ศิลปะการใช้ชีวิต
ระพี สาคริก

๗๓
ต้นไม้มีวิญญาณจริงหรือเปล่า
ระพี สาคริก

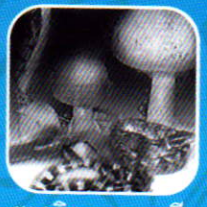

๘๑
ฤดูฝนควรระวังสัตว์มีพิษในบ้าน - ไร่นา และ "เห็ดพิษ" ด้วย
ชาคริต จุลกะเสวี

๙๐
พ.ศ. พระคุณเจ้า

พึงประกอบกรรมดี อันเป็นเหตุดี

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พึงประกอบกรรมดี อันเป็นเหตุดี

ผู้ที่กำลังเสวยผลของกรรมดีในอดีตชาติต่าง ๆ กัน เช่นได้เกิดในตระกูลสูง หรือสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทอง หรือมีร่างกายแข็งแรงไม่ถูกเบียดเบียนด้วยโรคภัยไข้เจ็บ หรืออายุยืน หรือหน้าตาผิวพรรณงามผ่องใส หรือมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด พึงน้อมใจเชื่อว่าเป็นผลแห่งกรรมดีที่ได้ประกอบกระทำไว้แล้วเป็นอันมากในอดีตชาติแน่นอน และแม้ปรารถนาจะเสวยผลดีแห่งกรรมดีนั้นสืบต่อไปในอนาคตทั้งในอนาคตของชาติปัจจุบัน และทั้งในอนาคตของภพชาติเบื้องหน้าที่พ้นจากภพชาติปัจจุบันไปแล้ว ก็พึงตั้งใจประกอบกรรมดีอันเป็นเหตุดี ต่อไปให้มั่นคงสม่ำเสมอ

ทุกชีวิตมีผลของกรรมดีกรรมชั่วติดตามมา

ผลของกรรมดีที่ได้กระทำกันมา ที่เป็นความคุ้นเคยกันมา แม้จะสงวนรักษาไว้ให้สืบต่อกันนานแสนนานต่อไป ก็ต้องพยายามหนีผลของกรรมไม่ดีที่ต้องได้กระทำกันมาแล้วทุกคนในอดีตชาติ ซึ่งมากมายนับภพชาติไม่ถ้วน และกรรมนั้นกำลังตามมา ทุกคนกำลังมีผลของกรรมดีและกรรมไม่ดีติดตามมา เป็นผลของเหตุที่ได้ทำกันไว้ในอดีตชาติ

ที่สลับซับซ้อนนับไม่ได้ลองนึกถึงภาพของรถบรรทุกขนาดใหญ่ กำลังแล่นไล่ทับเราอยู่ ขณะเดียวกันก็มีรถบรรทุกแก้วแหวนเงินทองคันใหญ่ กำลังแล่นตามเพื่อจะยกแก้วแหวนเงินทองเหล่านั้นให้เราด้วย รถทั้งสองคันนั้นกำลังขับแซงกันอย่างรวดเร็ว ผลัดกันนำ ผลัดกันตาม นึกถึงภาพนี้แล้วก็นึกถึงใจตนเองว่ายังมีใจที่จะต้องการแก้วแหวนเงินทองหรือยังมีใจอยากได้อะไรอีกหรือ ในเมื่อรถล่าชีวิตกำลังขับตะบึงติดตามมาอย่างมุ่งมาดปรารถนาตัวเราเป็นเป้าหมาย

เปรียบเทียบกรรมไม่ดีดังมือมารจ้องตะปบเรา

กรรมไม่ดีกำลังตามส่งผลแก่เราทุกคนแน่นอน เปรียบผลไม่ดีนั้นดังรถบรรทุกที่กำลังตะบึงไล่กวดเราอยู่จริงๆ ที่ยังไม่ทันบดขยี้เราก็เพราะกรรมปัจจุบันของเรา ที่เรากำลังกระทำกันอยู่ อาจจะมีแรงพาเราหนีได้ทัน จะอย่างหวุดหวิดน่าเสียวไส้เพียงไร เราผู้ไม่มีตาพิเศษก็หารู้ไม่ กรรมดีเท่านั้นที่เป็นแรงพาเราวิ่งหนีกรรมไม่ดี ที่กำลังส่งผลติดตามเราอยู่ในขณะนี้

เปรียบกรรมไม่ดีดั่งมือมารที่ใหญ่โตมโหฬารทรงพลังมากมาย มือนั้นกำลังเอื้อมมาที่จะตะปบเราเพื่อลากเข้าไปขยี้ให้แหลกเหลว หวุดหวิดจะจับปลายผมเราได้ไม่รู้กี่ครั้งกี่หน แต่เราก็ยังพ้นอยู่ได้ เพราะความบังเอิญ คือเพราะบังเอิญได้ทำกรรมดีไว้มากพอเป็นกำลังพาให้หลบหลีกพ้นมือมารไปได้ มีความสวัสดีอยู่ชั่วครั้งชั่วคราว แต่ใช่ว่ามือมารนั้นจะหยุดตามตะครุบเราก็หาไม่ กี่วันกี่เดือนกี่ปีกี่ภพกี่ชาติ มือมารจะติดตามตะครุบเราอย่างไม่ท้อแท้เหน็ดเหนื่อยคว้าผิดคว้าถูกก็จะตามคว้าไม่ลดละ ถ้าปรากฏเป็นภาพจะเป็นภาพที่น่ากลัวที่สุด

อำนาจแห่งกรรมในอดีต

เด็กที่ยังไร้เดียงสาเพิ่งจะลืมตาเห็นโลกเคยถูกนำไปฆ่าด้วยความเข้าใจผิด ที่ปรากฏเป็นข่าวเมื่อไม่นานมานี้ ทำให้ทั้งมารดาผู้รักลูกเป็นชีวิตจิตใจแทบเป็นบ้า ทำให้ผู้ที่นำไปฆ่าเพราะเข้าใจผิดต้องได้รับโทษหนัก ได้รับทั้งอาญาบ้านเมืองและทั้งความโกรธแค้นชิงชังของผู้คนมากมาย เรื่องนี้ชี้ชัดให้เห็นอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของกรรม แม้ไม่นำกรรมมาร่วมพิจารณา ก็จะเข้าใจไม่ได้เลยว่าเรื่องเช่นนี้เกิดได้อย่างไร

เด็กคนหนึ่งถูกมุ่งร้ายแต่เด็กคนนั้นกลับอยู่รอดปลอดภัย เด็กอีกคนหนึ่งเป็นที่ห่วงใยทะนุถนอมดังแก้วตาดวงใจ แต่กลับถูกทำลายตายไป ทั้งสองยังบริสุทธิ์ไร้เดียงสา เพิ่งมีเวลาเห็นโลกไม่กี่วัน มือของกรรมนำเด็กที่มิได้เป็นที่มุ่งร้ายในปัจจุบัน ไปสู่อำนาจแห่งกรรมในอดีต ที่ต้องได้กระทำไว้แน่นอนในชาติใดชาติหนึ่งในอดีต ที่พ้นความรู้เห็นของบุถุชนทั้งหลาย แต่หาได้พ้นความรู้เห็นของท่านผู้พ้นแล้วจากความเป็นบุถุชน กรณีที่มีเด็กถูกฆ่าผิดตัวนั้น เด็กตายแล้วพ้นแล้วจากความเข้าใจของคนทั้งหลาย ว่าเด็กนั้นไปได้สุขได้ทุกข์อยู่ในภพภูมิใดแต่เขาก็ได้เป็นอีกหนึ่งที่เตือนใจอย่างแรงให้กลัวกรรม เมื่อกรรมจะให้ผล คือเมื่อกรรมตามมาทัน ก็ไม่มีอะไรจะยับยั้งได้ นอกจากกรรมด้วยกัน คือเมื่ออกุศลกรรมตามทัน ก็ต้องกุศลกรรมที่ใหญ่ยิ่งกว่าเท่านั้นที่จะตัดรอนอกุศลกรรมได้ ช่วยให้สวัสดีไปได้ครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง

เมื่อกุศลกรรมไม่เพียงพออกุศลกรรมก็ตามทัน

เรื่องเด็กคนหนึ่งถูกมุ่งร้ายให้ถึงตาย แต่เด็กอีกคนหนึ่งที่เป็นความรักสุดจิตใจของพ่อแม่กลับต้องตายแทน แม่คนหนึ่งที่เป็นฆาตกรต้องรับอาญาแผ่นดิน มีชีวิตที่ทรมานในที่คุมขัง แม่คนหนึ่งที่ต้องสูญเสียลูกรักเพียงชีวิต เพราะถูกเอาไปฆ่าผิดตัว ต้องเศร้าโศกสุดแสนไปนานนัก เด็กคนที่รอดตายอย่างอัศจรรย์ทั้งที่ตนนั้นถูกมุ่งร้าย คงเป็นที่รังเกียจของคนจำนวนไม่น้อย ว่าเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของหญิงใจอำมหิต ดูผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ทั้งหมดถึง ๔ ชีวิต จะเห็นได้ชัดแจ้งว่า กรรมมีอำนาจใหญ่ยิ่งนัก

ทุกชีวิตถูกอกุศลกรรมตามทันแน่ และไม่มีกุศลกรรมความดีเพียงพอจะตัดรอนอกุศลกรรมให้ทันเวลาได้ จึงประสบความทุกข์เดือดร้อนแสนสาหัสไปตามกัน

พิจารณาให้เห็นความน่ากลัวของกรรม

นี้ไม่ใช่เป็นเรื่องบังเอิญพึงรอบคอบพิจารณาด้วยปัญญาของผู้นับถือพระพุทธศาสนา ให้เห็นความน่ากลัวของกรรม ให้เห็นความน่าสลดสังเวชเมื่อผู้ใดผู้หนึ่งต้องตกอยู่ในอุ้งมือที่แรงร้ายแห่งกรรม และเราเองก็มีมือกรรมตามตะครุบอยู่เหมือนกัน ไม่อาจเห็นได้ด้วยตา ก็พึงใช้ปัญญาให้เห็นได้ด้วยใจ และพยายามหนีให้เต็มสติปัญญา อย่าให้ถึงวันที่น่าสยดสยองอย่างยิ่ง คือวันที่ต้องตกอยู่ในอุ้งมือแข็งแกร่งแห่งกรรมร้าย

ความดีเท่านั้นจะช่วยให้พ้นมือแห่งกรรมร้ายได้

ผู้ที่เกิดมาดีมีสุขสมบูรณ์ในภพชาตินี้ก็มิใช่ว่าไม่มีมือแห่งอกุศลกรรมตามตะครุบอยู่ มีแน่ ทุกคนมีมือแห่งอกุศลกรรมตามตะครุบอยู่แน่ แต่ในขณะเดียวกันทุกคนก็มีมือแห่งกุศลกรรมเป็นผู้ช่วยอยู่ มือแห่งกุศลกรรมนั้น ถ้าจะเปรียบให้เห็นง่าย ๆ ก็ต้องเปรียบกับเท้า มีมือผู้ร้ายติดตามตะครุบอยู่ จะหนีพ้นก็ต้องอาศัยเท้าพาวิ่ง ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ นั่นก็คือต้องทำบุญทำกุศลคุณงามความดีให้มากที่สุด ให้เต็มสติปัญญาความสามารถเสมอ ความดีเท่านั้นจะช่วยให้พ้นมือแห่งกรรมได้ แม้จะพ้นอย่างหวุดหวิดก็ต้องดีกว่าไม่พ้น ทุกคนมีมือแห่งอกุศลกรรมที่น่ากลัวที่สุดตามตะครุบอยู่ ไม่มีใครไม่มี และมีกันคนละไม่น้อยด้วย เพราะทุกคนได้ผ่านภพชาติมาแล้วนับไม่ถ้วน ยาวนานหนักหนา ทำอะไรต่อมิอะไรกันมาเสียนักต่อนัก ทั้งกรรมดีกรรมชั่วสลับซับซ้อนกันอยู่ และลืมกันเสียสิ้นแล้ว ทั้งบางคนก็ยังไม่อยากจะเชื่อว่าได้เคยเกิดมาแล้วในอดีตชาติมากมายหลายชาติจนนับไม่ได้ จึงยิ่งไม่นึกเลยว่าได้เคยทำกรรมดีกรรมชั่วมาก่อนจะมาเกิดเป็นมนุษย์ในปัจจุบันชาตินี้ การไม่นึกนี้แหละจะทำให้ประมาท ไม่พยายามหนีผลแห่งกรรมไม่ดี เมื่อกรรมไม่ดีตามมาทันถึงตัว ก็จะใช้อำนาจที่ร้ายแรงอย่างไม่เมตตาปรานีเลย

ชีวิตในอดีตชาติอาจทำให้ละกิเลสได้เป็นอันมาก

ก่อนจะมาเป็นเราแต่ละคนในภูมิของมนุษย์นี้ ต่างก็ได้เป็นอะไรต่อมิอะไรมาแล้วมากมาย นับชนิดนับชาติไม่ได้ เป็นกันทั้งเทวดา สัตว์ใหญ่สัตว์เล็ก รวมทั้งมนุษย์ชายหญิง คนมีคนจน คนสวยคนไม่สวย คนพิการคนไม่พิการ อายุสั้นอายุยาว ขาวดำ ไทย จีนแขกฝรั่ง ต่างเคยมีเคยเป็นกันมาแล้วทั้งนั้น แม้เป็นผู้ระลึกชาติได้ก็จะสลดสังเวชยิ่งนัก และอาจจะสละละวางความโลภความโกรธความหลงได้เป็นอันมาก เห็นสุนัขขี้เรื้อนสักตัว แล้วลองนึกว่าครั้งหนึ่งเราก็เคยเป็นเช่นเดียวกัน เคยกระเซอะกระเซิงเที่ยวหาอาหารกิน ถูกคนตี ถูกสุนัขด้วยกันกัด ถูกใครทั้งหลายที่ได้มาประสบพบผ่านแสดงกิริยาวาจารังเกียจเกลียดชัง ไม่ก้อนอิฐก้อนหินก็ถูกทุ่มถูกขว้างใส่ ให้ต้องถึงเลือดตกยางออก ตกใจกลัวภัยนานา แต่จะบอกกล่าวอ้อนวอนให้ผู้ใดเห็นใจก็ทำไม่ได้ อย่างมากก็เพียงเปล่งเสียงโหยหวนที่หามีผู้เข้าใจในความทุกข์ร้อนไม่ แม้นึกไปในอดีตเช่นนี้ สมมติตัวเองว่าในภพชาติหนึ่งเป็นเช่นนี้ นึกให้จริงจังเช่นนี้ จะเกิดความกลัวกรรม เพราะย่อมได้ความเข้าใจว่ากรรมไม่ดีแน่แท้ที่ทำให้ชีวิตต้องเป็นเช่นนั้น

อย่าเป็นผู้ปฏิเสธในเรื่องของกรรม

อย่าเป็นผู้ปฏิเสธเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมอย่างปราศจากเหตุผล คืออย่าปฏิเสธดื้อ ๆ ว่าใครจะเคยเกิดเป็นอะไรมาก่อนก็ตาม ก็ไม่ใช่เรา เราไม่เคยเกิดเช่นนั้นแน่ คนจะเกิดมาเป็นสัตว์ไม่ได้สัตว์จะไปเกิดเป็นคนก็ไม่ได้ ไม่มีเหตุผลเป็นความเชื่อที่ปราศจากเหตุผล เป็นคนสมัยใหม่แล้วจะเชื่ออย่างนั้นไม่ได้ เพื่อความไม่ประมาท จงอย่าปฏิเสธโดยไม่รู้จริงเช่นนี้ เพราะวันหนึ่งจะหนีไม่พ้นผลที่น่ากลัวนักของกรรม

เมื่อกรรมไม่ดีส่งผล

เด็กบางคนวิ่งเล่นอยู่อย่างสนุกสนานในโรงเรียน อยู่ ๆ ก็มีลูกปืนวิ่งแล่นเข้าตัดชีวิต ปลิดชีพจากโลกนี้ไปอย่างง่ายดาย เด็กตายไปแล้ว ไปเป็นสุขไปเป็นทุกข์ก็เรื่องหนึ่งแต่มารดาบิดาผู้ต้องสูญเสียลูกไปปุบปับเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่พึงพิจารณาให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ต้องเคยไปทำความทุกข์แสนสาหัสให้เกิดแก่ผู้ใดมาก่อนแล้วในอดีต จึงต้องมารับความทุกข์แสนสาหัสจากผู้ที่ไม่รู้จักหน้าตา ผู้ที่ไม่มีปรารถนาจะก่อทุกข์โทษภัยใด ๆ เลย และทุกคนมีโอกาสที่จะประสบเหตุการณ์เช่นนั้น เป็นไปได้ที่อยู่ดี ๆ จะต้องสูญเสียยิ่งใหญ่เช่นมารดาบิดาที่เสียลูกไปอย่างไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ รู้ได้แน่นอนเพียงว่าเป็นผลของกรรมไม่ดี ที่ต้องกระทำไว้ในภพชาติใดชาติหนึ่งแน่นอน

ให้อภัย เลิกพูกเวรต่อกัน

พระสำคัญองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นพระดีพระสำคัญยิ่ง คือสมเด็จพระพุฒาจารย์ *(โต พรหมรังสี)* วัดระฆังโฆสิตาราม มีเรื่องเล่าถึงท่านว่า ครั้งหนึ่งพระในวัดของท่านตีเพื่อนพระด้วยกันจนหัวแตก ท่านชำระความด้วยการบอกพระที่เป็นเจ้าทุกข์ว่าเป็นฝ่ายผิด เพราะเป็นผู้ทำเขาก่อน เมื่อเป็นที่พิศวงสงสัยที่ท่านตัดสินเช่นนี้ท่านก็อธิบายว่าพระองค์ที่ถูกตีหัวแตกในชาตินี้ต้องได้ตีพระอีกองค์มาก่อน ไม่ในชาติใดก็ชาติหนึ่ง ถ้าจะให้รับโทษที่ทำในชาตินี้ก็จะไม่สิ้นสุดเวรกรรมถ้าไม่ถือโทษความผิดในชาตินี้ก็จะเป็นอันเลิกแล้วต่อกันท่านได้ถามความสมัครใจของพระองค์ที่ถูกตีหัวแตก ว่าต้องการอย่างไร พระองค์นั้นก็ยินดียกโทษ ไม่เอาความ เป็นอันเลิกแล้วต่อกัน ท่านว่าจะได้ไม่มีการจองเวรกันต่อไป เรื่องนี้สมเด็จพระพุฒาจารย์ท่านสอนเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ให้เห็นว่าเมื่อทำกรรมใดแล้วจักต้องได้รับผลตอบแทนแน่ แม้ข้ามภพข้ามชาติ ทำกรรมใดจักได้รับผลนั้น ผู้ใดทำผู้นั้นจักได้รับไม่ช้าก็เร็วต้องได้รับและจะไม่จบสิ้นแม้ไม่มีการเลิกผูกเวร แต่ถ้าเลิกผูกเวรก็จะจบสิ้นเพียงนั้น การให้อภัยด้วยใจจริงในความผิดของผู้อื่นที่ทำต่อตนจึงเป็นความสำคัญ เป็นสิ่งที่ควรอบรมให้ยิ่ง

ความมีภพชาติในอดีต

คนระลึกชาติได้ทุกวันนี้ยังมีอยู่ บางคนก็ระลึกได้ตั้งแต่อายุยังน้อย พอพูดได้ก็บอกได้เป็นเรื่องเป็นราว ขอไปหาแม่เก่าพ่อเก่า ที่บ้านนั้นบ้านนี้ บางคนเห็นรูปใครบางคนก็สนใจมากมาย ถามชื่อและบางรายก็บอกเล่าเรื่องอดีต เคยใกล้ชิดกับผู้นั้นผู้นี้ เคยเป็นทหารไปร่วมรบในอดีตกาลนานไกลที่น่าอัศจรรย์ก็คือ ที่เด็กชายเล็ก ๆ บางคนเล่าว่าเคยเป็นทหารร่วมรบด้วยกันกับสมเด็จพระบุรพบรมกษัตริยาธิราชเจ้าบางพระองค์ทั้งที่เขายังเป็นเด็กชายไร้เดียงสา เขายังไม่ทันจะรู้ว่าพระมหากษัตริย์ของเขาพระองค์นั้นทรงเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่และเขาก็ยังบริสุทธิ์เกินกว่าจะคิดแต่งเรื่องราวขึ้นหลอกลวงเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ใดฟังเขาพูดอย่างเด็กทารกไร้เดียงสาจึงยอมรับว่าเขากำลังระลึกได้ถึงอดีตชาติของเขา นี้เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงความมีภพชาติในอดีตของคนทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายในปัจจุบันชาติ ท่านพระอาจารย์สำคัญองค์หนึ่ง ที่เป็นพระปฏิบัติท่านเดินป่าอยู่เป็นประจำในชีวิตของท่าน โดยมีเพื่อนปฏิบัติธรรมร่วมทางไปด้วยบ้างเป็นครั้งคราว เป็นที่รู้กันดีว่า เมื่อพบช้างในระหว่างทาง ท่านพระอาจารย์องค์นั้นก็จะต้องเป็นผู้นำเจรจาปราศรัยกับช้าง ท่านจะพูดจากับช้างใหญ่ด้วยภาษามนุษย์ และท่านจะใช้วาจาไพเราะอ่อนโยนยิ่งนัก เป็นที่เจริญหูเจริญใจ ช้างก็จะฟังท่านโดยดี

เมื่อท่านขอให้หลีกก็จะหลีกขอให้หลบก็จะหลบ ขอให้ไปให้พ้นก็จะไปจนพ้น ท่านทำได้เช่นนี้โดยที่องค์อื่นทำไม่ได้ เพราะอะไรน่าจะตั้งปัญหานี้ขึ้น

และผู้ไม่ปฏิเสธว่าผู้อยู่ในปัจจุบันชาตินั้นมีอดีตชาติ ย่อมจะยอมคิดว่าท่านพระอาจารย์องค์นั้นท่านคงจะมีอะไรเกี่ยวข้องกับช้างมาแล้วในอดีตชาติ และจะต้องเกี่ยวข้องอย่างสำคัญด้วย ในชาตินี้ท่านจึงสามารถพูดจากับช้างได้รู้เรื่อง และช้างก็ยินดีอ่อนให้กับท่านอย่างน่าอัศจรรย์นักเมื่อคิดเช่นนี้ก็น่าจะคิดหยั่งรู้ไปในอดีตย่อมรู้ได้ว่า ท่านพระอาจารย์องค์นั้น ท่านอาจจะเคยเกิดเป็นช้าง สำคัญก่อนจะมาเป็นมนุษย์ในภพชาตินี้ก็เป็นได้และก็เป็นได้อีกเช่นกันที่ท่านอาจจะเกิดเป็นช้างอยู่หลายภพหลายชาติในบรรดาภพชาติที่นับไม่ถ้วนของท่านในอดีต

การพลาดพลั้งทำกรรมไม่ดี นำไปสู่ทุคติ

เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาตินี้ และสามารถมีญาณหยั่งรู้ภพชาติในอดีตของตนที่เป็นสัตว์ เช่นท่านพระอาจารย์องค์สำคัญที่ท่านเล่าไว้ว่าเคยเกิดเป็นไก่ ย่อมรู้ชัดถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นคนกับความเป็นสัตว์ ย่อมได้ความสลดสังเวชและความหวาดกลัวความต้องเวียนว่ายตายเกิดเป็นที่สุด เพราะได้รู้ชัดด้วยตนเองแล้วว่า การพลาดพลั้งทำกรรมไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจ คือการนำไปสู่ทุคติต่าง ๆ อันไม่เป็นที่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง อันจักก่อให้เกิดความทุกข์ร้อนนานาประการ

ทุกชีวิตล้วนผ่านภพชาติในอดีตมาแล้ว

การที่อยู่ดี ๆ ก็ถูกจี้ถูกปล้นจนถึงชีวิต เป็นการต้องตายจากผู้เป็นที่รัก สิ่งเป็นที่รัก อย่างไม่รู้ตัว อย่างไม่อาจขอความช่วยเหลือจากผู้ใดได้

ผู้นับถือพระพุทธศาสนารู้ว่า นั่นเป็นผลของกรรมที่ต้องได้กระทำไว้แล้วในภพชาติใดภพชาติหนึ่ง ซึ่งบุถุชนคนไม่มีญาณพิเศษทั้งหลายหาอาจรู้ชัดไม่ ว่าได้มีการทำกรรมอันเป็นอกุศลเหตุนั้นตั้งแต่เมื่อใด จะส่งผลเมื่อใด แต่ผู้ปฏิบัติธรรมจนสามารถมีความรู้พิเศษจะรู้ได้ และบางทีก็ได้แสดงให้รู้ล่วงหน้า เช่นที่พระอาจารย์สำคัญองค์หนึ่งท่านได้ปรารภให้ได้ยินเนือง ๆ ว่า ในอดีตท่านเคยขับเกวียนทับเด็กตาย โดยจงใจเจตนา ดังนั้นท่านจะต้องได้รับผลของกรรมนั้น คือจะต้องถูกรถทับจนเสียชีวิตแน่ในภพชาตินี้

ท่านปรารภอยู่หลายปี และแล้วในวันหนึ่งท่านก็เตรียมตัวออกเดินทางจากวัดเมื่อถูกทักท้วงว่ารุ่งขึ้นจึงจะถึงวันที่ท่านได้รับอาราธนาไปในการทำบุญที่บ้านหนึ่ง ท่านก็ตอบง่าย ๆ ตรงไปตรงมาว่า ถึงเวลาวันนั้นแหละถูกแล้ว ไม่มีผู้เข้าใจความหมายของท่าน และในวันนั้นเอง เมื่อออกไปพ้นวัดเพียงไม่นาน รถที่ท่านนั่งก็ไปคว่ำทับร่างของท่านมรณภาพทันที ท่านมรณภาพองค์เดียว คนอื่นทุกคนปลอดภัย

หลังจากนั้นไม่กี่วันได้มีการทำศพท่าน ปรากฏว่าอัฐิของท่านที่ยังไม่ทันเย็นสนิทได้กลายเป็นมณีสีสวยงามต่าง ๆ กัน ที่รู้จักกันดีในบรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลายว่า นั่นคือพระธาตุ นั่นคือเครื่องหมายแสดงความไกลกิเลสสิ้นเชิงแล้ว พระอาจารย์องค์นี้ท่านไม่เพียงแสดงให้เห็นอำนาจของกรรมที่ผู้ใดได้ทำแล้วจักต้องได้รับผล แม้จะปฏิบัติธรรมสูงสุดก็ยังหนีไม่พ้นท่านยังแสดงให้เข้าใจด้วยว่า ทุกชีวิตผ่านภพชาติในอดีตมาแล้ว และต้องผ่านมามากมายด้วยกันทั้งนั้น

เจ้าศรีศรัทธา

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

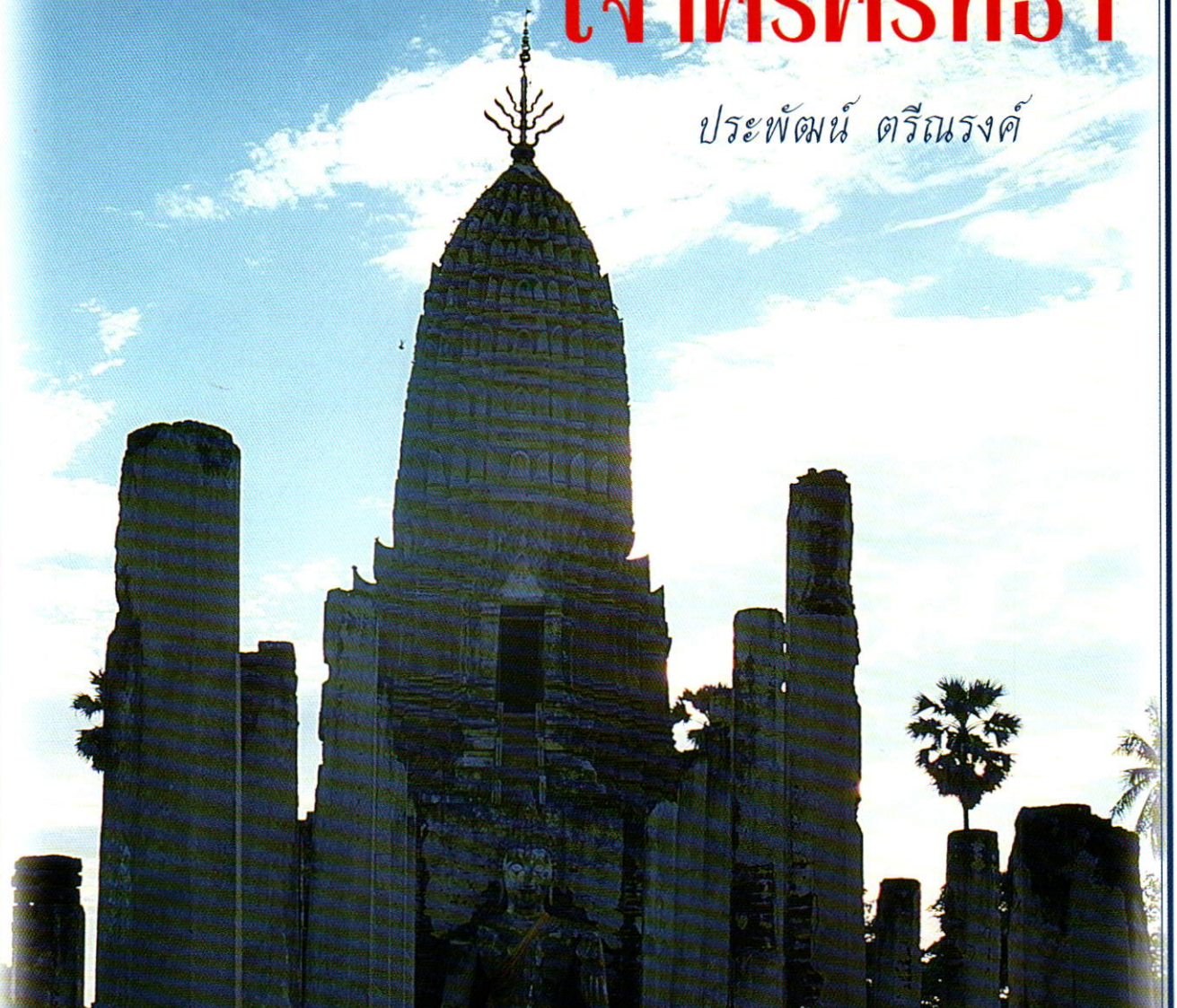

เจ้าศรีศรัทธา เป็นองค์สุดท้ายของพระราชวงศ์พ่อขุนศรีนาวนำถุม ผู้ครองอาณาจักรศรีสัชนาลัยสุโขทัย

พระนามของเจ้านายพระองค์นี้ พบในเอกสารประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมทั้งข้อเขียนบทความของท่านที่ได้ค้นคว้านำหลักฐานเกี่ยวกับพระประวัติและผลงานมาเสนอไว้ในที่ต่างๆ ออกพระนามไว้เป็นหลายอย่าง เช่น เจ้าศรัทธา ท่านศรีศรัทธา เจ้าศรีศรัทธาราชจุฬามุนี สมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนี และสมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีศรีรัตนลังกาทีปมหาสามีเจ้า

ในบทความนี้ ขอใช้คำว่า เจ้าศรีศรัทธา เป็นหลักเว้นไว้ข้อความที่อ้างมาประกอบจะคงไว้ตามรูปเดิม

พระประวัติเจ้าศรีศรัทธา ซึ่ง **นางสาววิยะดา ทาสุคนธ์**กล่าวไว้ในเรื่อง **"ภูมิสถานที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๒"** ในนิตยสารศิลปากรปีที่ ๒๖ เล่ม ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ อันเป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากการสัมมนาศิลาจารึกหลักนี้ ได้บันทึกถึงพระประวัติเบื้องต้นของพระองค์ท่านไว้ว่า

"...ทรงเป็นโอรสของพระยาคำแหงพระราม

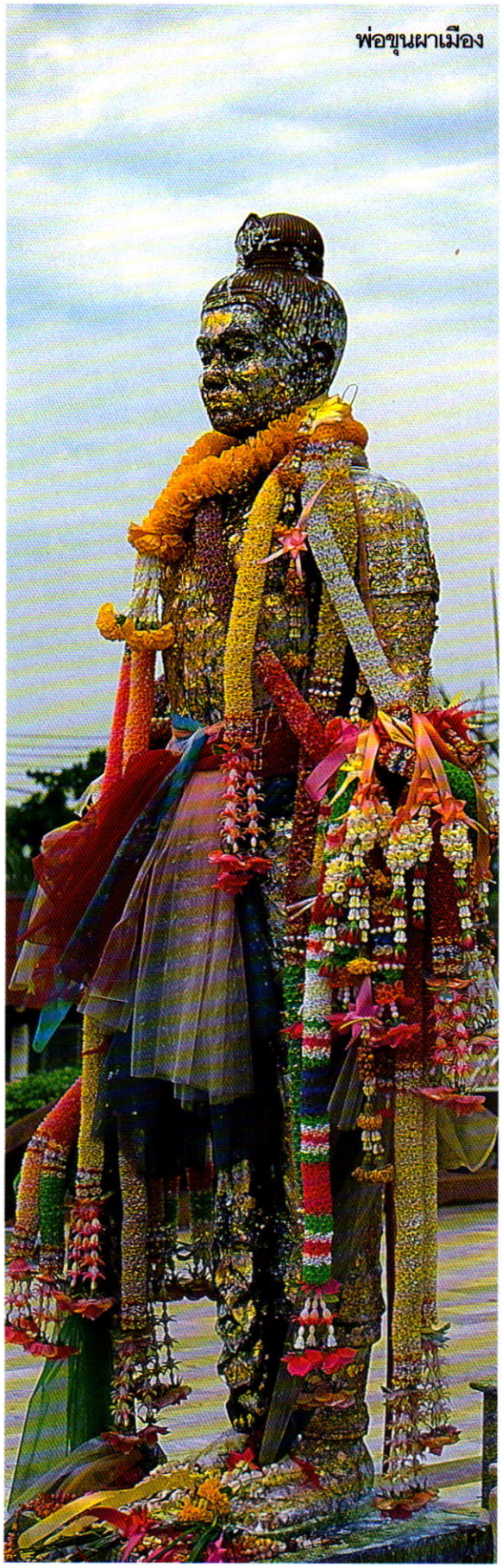
พ่อขุนผาเมือง

เสวยนมจากพระเต้าตั้งแต่แรกเกิดจนถึงพระชนมพรรษาได้สองปีปลาย"

พระยาคำแหงพระรามที่ออกพระนามถึงในบันทึกนี้ เป็นพระราชโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถุม และเป็นพระอนุชาของพ่อขุนผาเมืองแห่งเมืองราด-เมืองลุม ซึ่งได้นำพระราชประวัติมาเสนอไว้แล้ว ดังนั้นเจ้าศรีศรัทธาจึงเป็นนัดดาของพ่อขุนทั้งสอง คือเป็น **"หลานปู่"** ของพ่อขุนศรีนาวนำถุมและเป็น **"หลานลุง"** ของพ่อขุนผาเมือง

แต่พระนามของพระมารดานั้นไม่ปรากฏ และไม่มีพระประวัติปรากฏในที่แห่งใดเลย

ส่วนสถานที่ประสูติของเจ้าศรีศรัทธานั้น ก็คือเมืองสระหลวงสองแควหรือเมืองพิษณุโลกปัจจุบัน เหตุที่ประสูติ ณ เมืองนี้ ก็เพราะพระยาคำแหงพระรามพระบิดาทรงครองเมืองในขณะนั้น ส่วนวันเดือน ปี ประสูตินั้น **สุดจิตต์ วงศ์เทศ** คำนวณไว้ในเรื่อง **"ศรีศรัทธา ขุนทัพสุโขทัยผู้ทิ้งอาวุธมุ่งพุทธภูมิ"** ว่า

"เมื่อราว พ.ศ. ๑๘๕๐ อาจก่อนหรือหลังปีนี้ก็ได้แต่ไม่มากนัก ศักราชนี้คำนวณจากปีทรงผนวช เมื่อหลังพระชนม์ ๓๑ พรรษา แล้วเสด็จถึงลังกาหลังสร้างเมืองกำโปละเป็นเมืองหลวงของลังกา เมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๔ ?"

พระประวัติตอนต่อจากนี้ของเจ้าศรีศรัทธา **นางสาววิยะดา ทาสุคนธ์** บันทึกไว้ในนิตยสารที่อ้างแล้วต่อไปว่า

"เมื่อเติบใหญ่ก็ได้ทรงศึกษาเล่าเรียนศิลปศาสตร์ ๑๘ ประการ ทำนองเดียวกับโอรสของกษัตริย์ วิชาที่ศึกษานั้น มีทั้งด้านการทหารและการเมือง มีความรู้ ความสามารถและกำลังประดุจราชสีห์ เปรียบประหนึ่งพระกฤษณะผู้แกล้วกล้าในสงคราม ขณะนั้นตรงกับรัชกาลของสมเด็จพระธรรมราชาแห่งเมืองสุโขทัย"

เรื่องของ **"ศิลปศาสตร์ ๑๘ ประการ"** ที่เจ้าศรีศรัทธาทรงได้ศึกษา คงจะเป็นเช่นที่ **พรหมพันธุเสนา** รวบรวมและเรียบเรียงไว้ในหนังสือ **"คลังปริยัติ"** ว่า

"ใน ธมมนีติแผนกสิปฺปกถา กล่าวว่า ศิลปศาสตร์มี ๑๘ ประการ คือ

๑. สูติ	ความรู้รอบตัว
๒. สมฺมติ	การเข้าใจระเบียบ
๓. สงฺขยา	การคำนวณ
๔. โยคยนฺตรศึกษา	ช่าง
๕. นีติ	นิติศาสตร์
๖. วิเสสิกา	วิชาพ่อค้า
๗. คนฺธพฺพา	วิชาระบำ
๘. คณิกา	วิชาออกกำลังกาย
๙. ธนุเพธา	วิชายิงธนู
๑๐. ปุรณา	โบราณคดี
๑๑. ติกิจฺฉา	วิชาแพทย์
๑๒. อิติสา	กาพย์ตำนาน
๑๓. โชติศาสตร์	ดาราศาสตร์
๑๔. มายา	พิชัยสงคราม
๑๕. นิพนฺธ	แต่งหนังสือ
๑๖. เกตุ	วิชาพูด
๑๗. มนฺตา	วิชามนต์
๑๘. สทฺทา	ไวยากรณ์

สิปปฏฐรสกา อิเม เหล่านี้เป็นศิลปะ ๑๘ อย่าง

ต่อจากนี้ ผู้บันทึกได้บันทึกถึงประวัติการต่อสู้ไว้ว่า

"ขณะนั้น ตรงกับรัชกาลของสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งเมืองสุโขทัย... อายุได้ ๑๗ ปี ๑๘ ปี ได้สู้รบกับท้าว. ม. และท้าวอีจาน..."

คำว่า **"ขณะนั้น"** เป็นคำระบุถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นเวลาที่เจ้าศรีศรัทธามีพระชันษา ๑๗-๑๘ พรรษา ได้สู้รบกับท้าว. ม. แล้วท้าวอีฉาน ซึ่งเป็นรัชสมัยที่พระมหาธรรมราชาครองเมืองสุโขทัยเป็นรัชกาลที่ ๖ **ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร** ได้กล่าวถึงลำดับแห่งการครองราชย์ของกษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วงไว้ในหนังสือ **"แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี ปีที่ ๓ เล่ม ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๒"** ในหัวข้อเรื่องว่า **"ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย"** มีข้อความตอนหนึ่งว่า

"ถ้าจะนับว่าปู่พระยาเป็นกษัตริย์ทุกพระองค์แล้ว ราชวงศ์พระร่วงจะประกอบด้วย

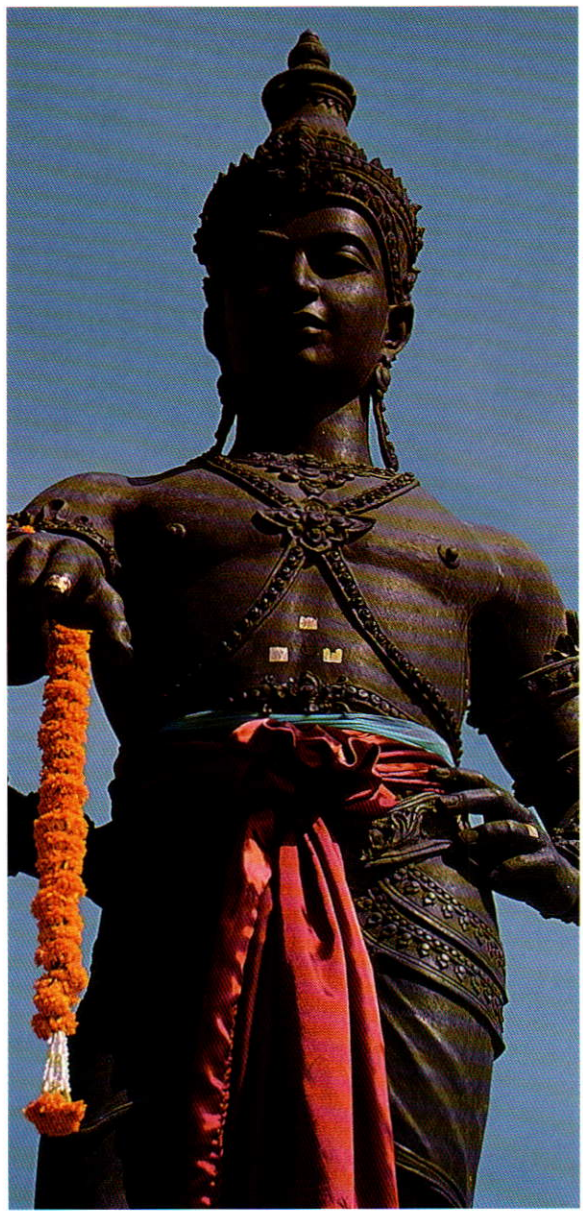

๑. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ *(เริ่มเสวยราชย์ พ.ศ. ๑๗๙๒ สวรรคตปีใดไม่ปรากฏ)*

๒. พ่อขุนบานเมือง

๓. พ่อขุนรามราช *(รามคำแหง)* ประมาณ พ.ศ. ๑๘๒๒ - ๑๘๔๑

๔. พระยาเลอไทย *(๑๘๔๑ - ?)*

๕. พระยางั่วนำถุม *(? - ๑๘๙๐)*

๖. พระมหาธรรมราชาที่ ๑ ลิไทย *(เสวยราชย์ พ.ศ. ๑๘๙๐ สวรรคต พ.ศ. ๑๙๑๑)*

๗. พระมหาธรรมราชาที่ ๒ *(เสวยราชย์ถึงประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๒)*

๘. พระมหาธรรมราชาที่ ๓ ไสลือไทย *(เสวยราชย์ถึง พ.ศ. ๑๙๖๒)*

๙. พระมหาธรรมราชาที่ ๔ บรมปาล *(เสวยราชย์ถึงประมาณ พ.ศ. ๑๙๘๑)"*

และยังได้เล่าพระราชประวัติของพระมหาธรรมราชาพระองค์นี้ไว้อย่างย่อ ๆ ว่า

"พระมหาธรรมราชาที่ ๑ *(ลิไทย)* ขึ้นเสวยราชย์ใน พ.ศ. ๑๘๙๐ และได้ทรง *รวบรวมอาณาจักรสุโขทัยยุคที่ ๒ ขึ้น...* พระองค์ได้ย้ายไปครองเมืองพิษณุโลกอยู่เป็นเวลาถึง ๗ ปี

เจ้าศรีศรัทธา ซึ่งได้สู้รบกับท้าว. ม. และท้าวอีจาน เมื่อมีพระชันษา ๑๗-๑๘ ครั้งนี้ รบด้วยวิธีชนช้างกัน ส่วนปัญหาที่ว่า ท้าว ม. กับ ท้าวอีจาน เป็นใครนั้น **ศ.ดร. ประเสริฐ ณ นคร** ได้อธิบายไว้ในสารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ในหัวข้อเรื่อง **"พ่อขุน ๒"** โดยอ้างพระนิพนธ์ของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงไว้เรื่อง **"จดหมายเหตุเรื่องทรงตั้งพระบรมวงษานุวงศ์กรุงรัตนโกสินทร์"** ดังนี้

"คำที่เรียกพระเจ้าแผ่นดินไทยแต่โบราณมาเห็นใช้ ๕ คำ คือ

๑. พระองค์

๒. ขุน

๓. พ่อขุน

๔. ขุนหลวง

๕. ท้าว"

พร้อมกันนี้ได้อธิบายเพิ่มเติม โดยเฉพาะคำว่า **"ท้าว"** ว่า

"คำว่า **'ท้าว'** มูลเดิมมาจากคำว่า **'เจ้า'** หรือมาจากคำใด ข้าพเจ้ายังตรองไม่เห็นและมักใช้มากในหนังสือที่แต่งกันในภาษาไทย แม้จนชั้นหลังลงมา เช่น ท้าวดาหา ท้าวกุเรปัน ท้าวยศวิมล ท้าวสามนต์ ท้าวสญชัย ผู้เป็นพระชนกของพระเวชสันดร ในเรื่องมหาชาติ...คำว่า **'ท้าว'** นี้ที่ใช้ที่จริงเห็นจะใช้ทางหัวเมืองฝ่ายเหนือด้วยยังปรากฏคำว่า **'ท้าวเพี้ย'**..."

ท้าว.ม. หรือ ท้าวอีจาน ซึ่งสู้รบกับเจ้าศรีศรัทธาก็คงเป็นกษัตริย์หรือพระเจ้าแผ่นดิน แต่ครองเมืองไหนไม่ได้ระบุไว้ โดยเฉพาะท้าว.ม. ไม่มีทางทราบได้เลย เพราะศิลาจารึกชำรุด ส่วนท้าวอีจาน นั้น **นายจำปา เยื้องเจริญ** ผู้เชี่ยวชาญภาษามอญของกรมศิลปากรอ่านออกเสียงว่าท้าวอีฉาน และอธิบายว่าเป็น **"ตำแหน่งของทหารมอญ"** ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร อธิบายเพิ่มเติมว่า **"ชื่อที่มีคำว่า อี"** นำหน้า เป็นที่นิยมของเจ้าเมืองมอญ จึงน่าสันนิษฐานว่า ท้าวอีฉาน หรือที่เคยอ่านกันว่าท้าวอีจาน นั้น เป็นเจ้าเมืองมอญที่อยู่ชายแดนไทยระหว่างไทยกับมอญ"

และเมื่อเจ้าศรีศรัทธามีพระชนมายุได้ ๒๖ พรรษา ก็ได้ทรงทำยุทธหัตถีครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

ซึ่งในบันทึกการสัมมนาศิลาจารึก หลักที่ ๒ ที่อ้างแล้วมีว่า

"เมื่ออายุได้ ๒๖ ปี *(เจ้าศรีศรัทธา)* ได้ชนช้างกับขุนจังตัวขุนนั้นขี่ช้างสูงใหญ่ตกน้ำมัน และท้าทายพระยาคำแหงพระราม ตัวพระยาคำแหงพระรามนั้นไม่ชอบสู้รบจึงขอแลกด้วยหมอน พระศรีศรัทธาเห็นเช่นนั้น เจ็บใจต่างพ่อตนหนักหนา ประหนึ่งมีผู้นำม้อนมาตีหางนาคราชจึงขับแม่ช้าง *(ที่ประทับอยู่)* เข้าต่อด้วยช้างสูงใหญ่ ซึ่งตกมันรอท่าอยู่ก่อนแล้วนั้น ขณะที่ต่อสู้กันพระศรีศรัทธาใช้หน้าไม้ยิงถูกรูน้ำมันพอดีช้างนั้นเดินเจ็บหนักหนา พลเดินเท้าที่อยู่ข้างช้างของพระศรีศรัทธายังช่วยแทงช้างสารของขุนจังเจ็บอย่างยิ่ง ถึงกับวิ่งหนี พระศรีศรัทธาขับแม่ช้างไล่ตามตีจนได้ชัยชนะ สมเด็จพระมหาธรรมราชากษัตริย์เมืองสุโขทัย ทรงโปรดปรานเป็นอย่างยิ่งถึงกับออกโอษฐ์ว่า ดังฤๅแลแม่ช้างต่อช้างสารตกน้ำมัน...หนีแก่แม่ช้าง...ดังฤๅแล"

ชื่อของแม่ช้างที่เจ้าศรีศรัทธาประทับขับขี่ทำยุทธหัตถีครั้งนี้แปลกมากเพราะมีชื่อที่จารึกไว้ว่า **"อีแดงพุะเลิง"** ไม่ทราบว่าอ่านออกเสียงอย่างไรจึงจะถูกต้อง แต่**ไมเคิล ไรท์** เขียนออกเสียงช้างนี้ไว้ในหนังสือ **"ฝรั่งอุษาคเนย์"** ว่าอีแดงพุเลิงบ้าง อีแดงเพลิงบ้างผิดถูกอย่างไรขอท่านผู้อ่านช่วยพิจารณาด้วย

ต่อจากนี้ขอนำพระประวัติของเจ้าศรีศรัทธามากล่าวถึงต่อไป ซึ่งเป็นเวลาที่ใกล้จะทรงออกผนวชสืบไป

เจ้าศรีศรัทธาตอนนี้ ตามพระประวัติกล่าวไว้ว่ามีพระธิดา ๒ องค์ และทรงแต่งงานไปตั้งแต่มีพระชนม์ได้ ๑๔-๑๕ พรรษา และยังมีพระโอรสอีก ๑ องค์ ส่วนพระชายามีพระนามว่าอะไรไม่ปรากฏ

เจ้าศรีศรัทธาเสด็จออกทรงผนวชเมื่อพระชนมายุได้ ๓๑ พรรษา เหตุที่ทรงผนวชนั้น ผู้บันทึกการสัมมนาศิลาจารึกหลักที่ ๒ กล่าวไว้ว่า

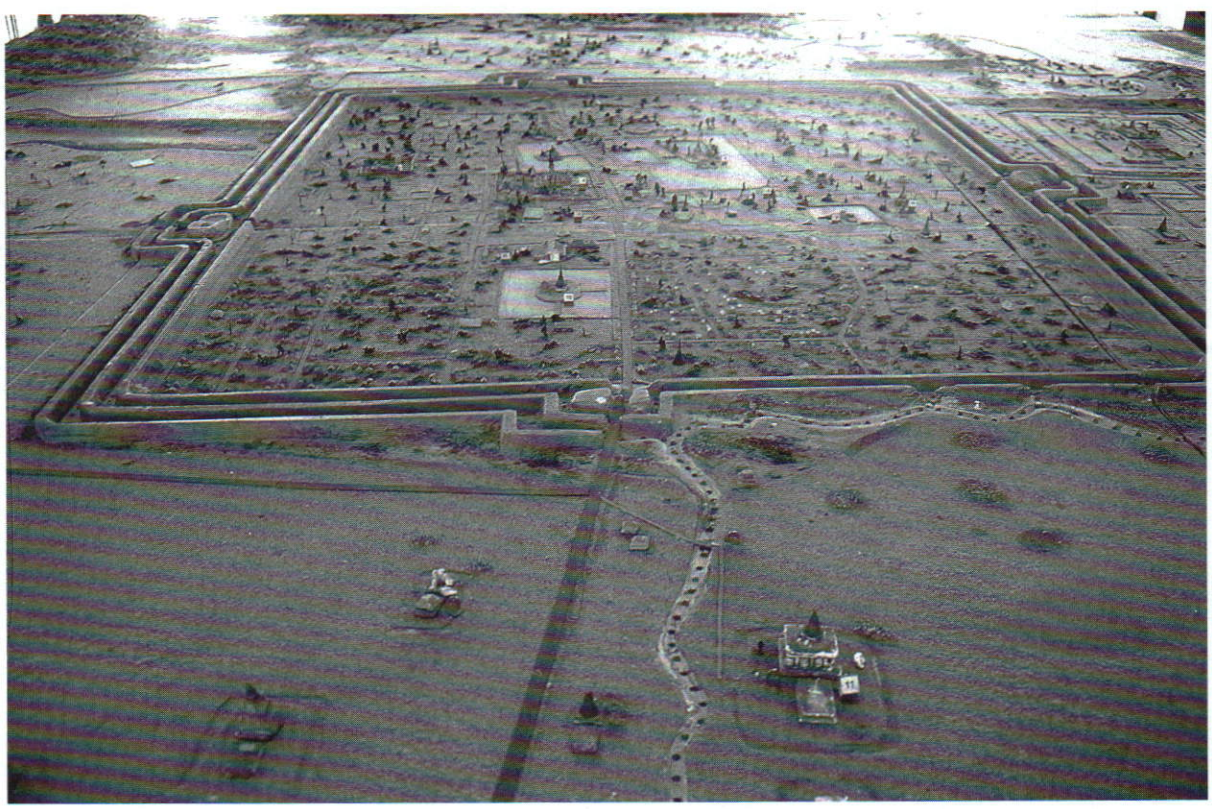

"...บัดเข้าบุญเข้าบาป บัดหัวบัดไห้ บัดได้บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนสับกลับไปมา เข็ญใจในสงสารนี้ หลายซ้ำแก่กม

จิตใจของท่านจึงมุ่งแสวงหาความสงบสุขในทางธรรม กระทำใจให้สะอาด ไม่ให้ผันแปรไปตามสภาวะ ล้างมือจากการรบราฆ่าฟัน ดังข้อความในจารึกด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๔๓ กล่าวว่า '**มักกระทำบุญกระทำธรรม มักโอยทุกเมื่อ บ่คิดแค้น**' นับว่าพระศรีศรัทธาเป็นผู้ที่มีพลังจิตอันเข้มแข็งยึดมั่นถือมั่นในการบำเพ็ญทาน สละทรัพย์สินแก้วแหวนเงินทองและอัญมณีทั้งหลาย รวมตลอดถึงบุคคลในครอบครัว มีธิดา ๒ องค์ เป็นต้น เมื่อให้ทานแก่ผู้มาขอแล้ว ตนเองก็ออกบวชด้วยดวงจิตที่ปรารถนาพระพุทธภูมิเป็นที่สุด"

และยังมีอีกท่านหนึ่งคือ **ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช** ได้กล่าวไว้ใน "หมายเหตุ:- เรื่องของพ่อขุนศรีเนานำถม" ได้กล่าวถึงมูลเหตุที่เจ้าศรีศรัทธาออกทรงผนวชไว้ว่า

"...เจ้าศรีศรัทธา มีโอรสองค์หนึ่งตายแต่ยังเล็ก และเพราะการตายของโอรสองค์น้อยนี้ เจ้าศรีศรัทธาจึงทรงเบื่อหน่ายในวัฏฏสงสาร จึงออกผนวช และธุดงค์ไปในถิ่นฐานต่าง ๆ ของบ้านเมือง..."

เรื่องการออกธุดงค์ของเจ้าศรีศรัทธา ขณะทรงผนวชนั้น ปรากฏว่าท่านได้บำเพ็ญศาสนกิจหลายอย่างหลายประการ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจตลอดทาง และมีปรากฏอยู่ในนิตยสารศิลปากรปีที่ ๒๖ เล่มที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยละเอียด ท่านผู้สนใจอาจหาศึกษาได้ในนิตยสารศิลปากรเล่มนี้

และเพื่อให้เรื่องเจ้าศรีศรัทธา ในตอนทรงผนวชนี้ปรากฏเป็นหลักฐานสืบไป จึงขอนำเรื่อง **"เส้นทางเดินของพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามณี"** ซึ่งเป็นข้อความตอนหนึ่งในเรื่อง **"ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากจารึก"** ของ **ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร** มาลงไว้ดังนี้

"พระมหาเถรศรีศรัทธา หลานปู่พ่อขุนศรีนาวนำถุม ได้ธุดงค์ไปไหว้พระธาตุในที่ต่างๆ ภายในประเทศไทยแล้วออกไปสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนาในอินเดีย ลังกา เริ่มต้นตั้งแต่กรุงสุโขทัย ศรีสัชนาลัย ฝาง *(สวางคบุรี ในอุตรดิตถ์)* แพร่ ลำพูน ตาก เชียงทอง *(ระแหง)* ฉอด เมืองฉอดนี้เชื่อกันว่าอยู่ในประเทศพม่าแต่ตอนนี้วางไว้ที่แม่สอดชั่วคราว เพราะคนภาคเหนือออกเสียง ฉ ไม่ได้ ต้องออกเสียงเป็น ส ไป ฉอด จึงกลายเป็น สอด เผ่าไทยต่างๆ เช่น ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยจ้วง ไม่มี ฉ อาจสันนิษฐานได้ว่าไม่มี ฉ ในภาษาไทยเดิม แต่ปักษ์ใต้มีคำประกอบด้วย ฉ มากกว่าภาคกลางเช่น ฉาก ฉัด เป็นต้น จากฉอดไปดงที่โปรสช้าง คือ ไปทางน้ำไม่ต้องใช้ช้างอีกต่อไป จึงปล่อยช้างไปเสีย แล้วไปตามแม่น้ำแกงหรือแกยง ซึ่งน่าจะตรงกับแครง ในภาษาไทย **พันเอก หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒน์ เกษมศรี** เสนอว่า เมืองแครงที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพน่าจะอยู่ที่แม่น้ำนี้ ณ จุดพรมแดนระหว่างไทยกับมอญในขณะนั้น แล้วไปเมืองเมาะตะมะ *(ซึ่งอยู่ใต้นครพันลงมา ๕๐ กิโลเมตร)* และเมืองเมาะลำเลิงออกทะเลไปขึ้นที่กลิงคราฐ *(Orissa)* ผ่านเมืองธานยกฎกา *(แคว้นอันธรประเทศ มีเจดีย์ศรีอันธานยกฎกา)* ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในอินเดียที่เหลืออยู่ แต่ในขณะนี้ถูกพวกอิสลามตีจนเสียหายหมด พระมหาเถร *(ศรีศรัทธาราชจุฬามุณี)* ต้องไปช่วยก่อสร้างถาวรวัตถุขึ้นใหม่ แล้วขึ้นไปเมืองปาตลีบุตร (Patna) ลงมานครตรีโจล ทางตอนใต้ของอินเดีย แล้วข้ามเรือไปลังกาอยู่ลังกา ๑๐ ปี กลับทางเรือมาขึ้นที่ตะนาวศรี มาเพชรบุรี ราชบุรี อยุธยา ศรีรามเทพนคร และชัยนาท ซึ่งในศิลาจารึกเรียกว่า กำพงครอง แล้วขึ้นไปนครสวรรค์ ที่นั่น

พระมหาเถรได้สลักศิลาจารึกหลักที่ ๑๑ ด้านที่ ๒ ไว้ที่เขากบท่านคงจะเดินทางไปสุโขทัย แต่ไม่ปรากฏในจารึกว่าไปทางใด"

เรื่องของการเดินทางเพื่อออกธุดงค์และปฏิบัติศาสนกิจในพระบวรพุทธศาสนาภายในประเทศตลอดจนมีอุตสาหะข้ามน้ำข้ามทะเลไปอินเดียและศรีลังกา แล้วกลับมาประเทศสุโขทัย และทรงได้รับสมณศักดิ์สูงสุดว่า **"สมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีศรีรัตนลังกาทีปมหาสามีเจ้า"**

ปัญหาจึงเกิดขึ้นอีกว่าสมณศักดิ์สูงสุดของเจ้าศรีศรัทธา หรือพระศรีศรัทธา นี้ใครเป็นผู้ตั้งและทรงตั้งแต่เมื่อไร?

เรื่องนี้ ขอนำข้อความตอนหนึ่งในเรื่อง "พระภิกษุสงฆ์สมัยกรุงสุโขทัยสวดเจ็ดตำนานหรือไม่" ของ **ศาสตราจารย์ ร.ต.ท. แสง มนวิทูร** ที่บรรยายในที่ประชุมสัมมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ. ๒๕๐๓ ข้อความที่กล่าวถึง **"สมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีศรีรัตนลังกาทีปมหาสามีเจ้า"** ว่า

"กรุงสุโขทัยสมัยนั้นน่าจะมีพระภิกษุสงฆ์ ๓ สำนัก คือ สำนักเดิมหรือสำนักพื้นเมือง สำนักมอญ และสำนักลังกาวงศ์ แต่พ่อเมืองสุโขทัยเลื่อมใสพระภิกษุสำนักลังกาวงศ์ดังปรากฏข้อความในหลักศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๒๙ - ๓๑ ว่า'... *(พ่อขุนรามคำแหง)* โอยทานแก่พระมหาเถรสังฆราชปราชญ์เรียนจบหลวกกว่าบุตรในเมืองนี้ ข้อความตอนนี้กล่าวไว้ในสมัย พ.ศ. ๑๘๓๕ พ่อขุนรามคำแหงเลื่อมใสพระภิกษุสงฆ์ลังกาบำเพ็ญถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ลังกา โดยเห็นว่าฉลาดปราชญ์เปรื่องกว่าพระภิกษุสงฆ์ที่มีอยู่ในกรุงสุโขทัยสมัยนั้น

ศิลาจารึกหลักที่ ๒ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๕-๖ ความว่า **'ศรีศรัทธาราชจุฬามุณีศรีรัตนลังกาทีปมหาสามีเจ้า...มาสถิตย์'** และบรรทัดที่ ๔๑-๔๒ ว่า **'มีหลานพ่อขุนผาเมืองผู้หนึ่งชื่อ สมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีศรีรัตนลังกาทีปมหาสามีเจ้า'** ตามข้อความในศิลาจารึกหลักนี้ คือพ่อเมืองสุโขทัยเลื่อมใสพระพุทธศาสนาฝ่ายลังกา จนถึงมีชื่อพ่อเมืองเดิมบวชเป็นพระมหาเถร และชื่อพระมหาเถรนั้นก็มีคำว่า ลังกาทีป คือลังกาทวีปประกอบอยู่ด้วย

ในหลักเดียวกัน บรรทัดที่ ๔๖ ความว่า **'มีวัตรปฏิบัติเยี่ยงสิงหลทุกอัน'** นี่แสดงว่าสมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนี้ ได้ปฏิบัติธรรมวินัยตามแบบอย่างลังกาทุกประการสุดแต่ว่าพิธีสงฆ์ในลังกาจะมีอย่างไรท่านก็ปฏิบัติอย่างนั้น

ศิลาจารึกหลักที่ ๓ *(พ.ศ. ๑๙๐๐)* ด้านที่ ๑

บรรทัดที่ ๙ ว่า '**คือพระธาตุแท้จริงแลเอาลุกแต่ลังกาทวีปพู้น มาดาย**' ความข้อนี้แสดงว่า ทางสุโขทัยไม่เพียงแต่รับธรรมวินัยลัทธิศาสนาอย่างเดียวแม้แต่ปูชนียวัตถุ คือ พระบรมธาตุ ก็ยังนำมาแต่ลังกาด้วย

ข้อความดังอ้างมานี้แสดงให้เห็นว่า พระประมุขแห่งกรุงสุโขทัยและประชาชนชาวสุโขทัยเลื่อมใสในเจ้าศรีศรัทธา ผู้ไปทรงผนวชที่ลังกาอีกครั้ง และกลับมากรุงสุโขทัยทรงปฏิบัติพระธรรมวินัยที่ได้รับการศึกษามาแต่ลังกา จนเป็นที่จำเริญศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดินและประชาชน และคงจะได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ และได้รับการสถาปนาให้เป็นพระประมุขฝ่ายลังกาวงศ์ แล้วระบุพระคุณสมบัติในสมณศักดิ์สำคัญนี้มีเรื่องเกี่ยวลังกาด้วย ไม่ใช่ลังกาเป็นผู้สถาปนา

ศ. ขจร สุขพานิช ได้กล่าวไว้ในเรื่อง "**การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยก่อนสุโขทัย**" ว่า

"เมื่อตอนปลายชีวิตของเจ้าศรีศรัทธา นั้น ท่านก็ไปผนวชแล้วกลับมาสุโขทัย แล้วก็ได้เป็นเจ้าศรีศรัทธาราชจุฬามุนี คือเป็นสมเด็จพระสังฆราชที่สุโขทัย"

และสมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้ทรงมรณภาพเมื่อไร ยังไม่ปรากฏหลักฐาน

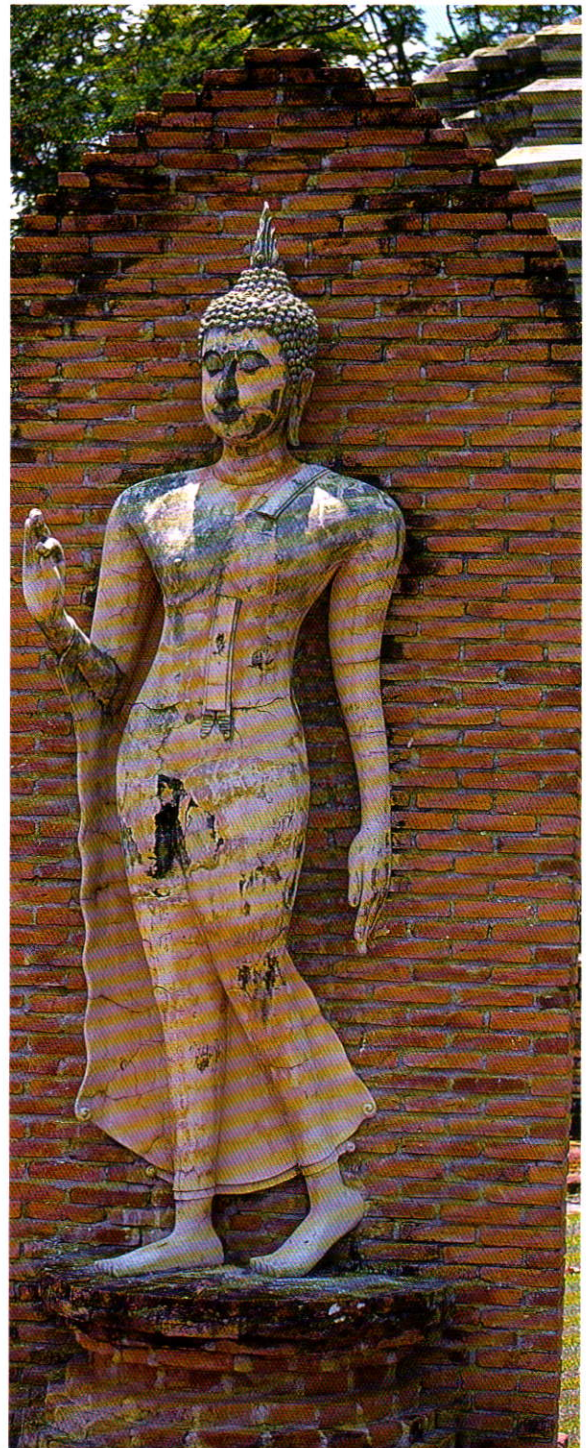

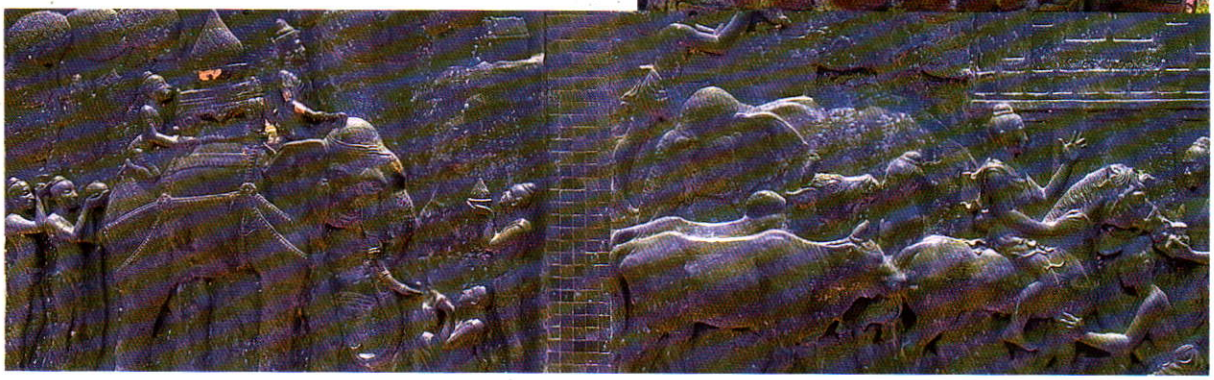

“ภาพสะท้อนชีวิตไทยในอดีต”

ตอน...เลาะสะพานข้ามคลองมองสองฝั่ง

ใหญ่ นภายน

"คลองหลอด"

ท่านที่เคารพ...ผมได้เล่าเรื่องในกรุงเทพฯ ของเราไปหลายคลองแล้ว ทั้ง ๆ ที่ "กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์" มีคลองเกือบ ๓๙ คลอง ตามที่เขาเล่าว่า ถมทำถนนให้มันกว้างใหญ่ไพศาล จึงเหลือคลองที่เห็นกันจะ ๆ กันอีกไม่กี่คลองแล้ว ผมจึงต้องรีบเขียนเล่าให้ฟัง ต่อไปภายหน้าไม่มีที่จะเขียนถึงก็ได้ใครจะไปรู้ ขณะนี้ก็เหลือน้อยเต็มทีแล้วจึงรีบเขียน ๆ ซะ ผิดถูกอย่างไรเอาไว้พูดกันทีหลัง ตอนนี้ขอมุ่งหน้าลุยไปก่อน นี่ก็ได้ทราบข่าวว่าทาง กทม.ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อจะรณรงค์เรื่อง **"คลอง"** นี่แหละ โดยจะนำป้ายไปติดไว้พร้อมประวัติความเป็นมาและเป็นไปของคลองนั้น ๆ ข้อนี้น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง ที่จริงมันน่าจะทำมาซะตั้งนานแล้ว

"คลองหลอด"

ได้ทำการขุดคลองในพุทธศักราช ๒๓๒๖ คือหลังจากได้สร้างกรุงเทพมหานครแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และได้ขุดในยุคเดียวกับคลองรอบกรุง หรือคลองคูเมืองรอบนอก กล่าวกันว่าเมื่อโปรดฯ ให้ขุดคลองรอบกรุงแล้ว ก็โปรดฯ ให้ขุดคลองหลอดจากคลองคูเมืองรอบในเดิม *(คลองที่เราเรียกกันว่าคลองหลอดเดี๋ยวนี้)* เพิ่มขึ้นอีกสองคลอง

สายหนึ่ง...ขุดจากข้างวัดบูรณะศิริอำมาตย ผ่านบริเวณใกล้ ๆ กับโรงแรมรัตนโกสินทร์ปัจจุบันนี้ ผ่านด้านข้างวัดมหรรณพาราม *(กรมหมื่นอุดมรัตนราษี ทรงสร้าง และถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๓ "พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว")* *(ส่วนวัดบูรณะศิริอำมาตยนั้น เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (บุญศรี) เป็นผู้สร้าง และถวายเป็นพระอารามหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๓)* ผ่านข้างวัดราชนัดดา *(พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงสร้างพระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี)* ไปทะลุออกคูเมืองรอบนอก คือคลองบางลำพูหรือว่าคลองโอ่งอ่าง

ส่วนอีกสายหนึ่งนั้น...ขุดจากข้างวัดราชบพิธ *(วัดนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างขึ้น)* ผ่านหลังตลาดบำเพ็ญบำบุญ ถนนหลังวัง-ผ่านถนนอุณากรรณ ผ่านข้างเรือนจำคลองเปรม *(ลหุโทษ)* ผ่านถนนมหาไชยทะลุคลองคูเมืองรอบนอกคลองโอ่งอ่างเหมือนสะพาน **"ดำรงสถิตย์"** *(สะพานเหล็กบน)* ทั้ง ๒ คลองนี้เรียกว่า **"คลองหลอด"** ที่แท้จริง ไม่ใช่คลองคูเมืองรอบใน ดังที่เราเรียกกันว่า **"คลอดหลอด"** ทุกวันนี้

"คลองคูเมืองรอบใน"ที่เราเรียกขานกันว่า **"คลองหลอด"** นั้น แต่ก่อนเรียกกันเป็น ๒ ชื่อ คือ คลองหลอดตอนข้างใต้เราเรียกว่า **"คลองตลาด"** เพราะว่าสมัยก่อนนั้น บริเวณปากคลองแห่งนี้ เป็นตลาดค้าขายปลาที่ใหญ่ที่สุดของกรุงเทพฯ ฉะนั้น บริเวณตลาดนี้ชาวบ้านจึงเรียกว่า **"ปากคลองตลาด"** มาจนแทบทุกวันนี้

ส่วนทางทิศเหนือของคลองนี้ เราเรียกว่า **"คลองโรงไหม"** สาเหตุที่เรียกเช่นนี้ก็เพราะว่า เมื่อก่อนนั้นมีโรงไหม ซึ่งเป็นช่างฝีมือของชาวเวียงจันทร์มาตั้งอยู่ ณ ที่แห่งนี้ คลองโรงไหมหรือว่าคลองหลอดนี้ ทะลุออกไปยังแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตรงท่าช้างวังหน้าที่เราเรียกว่า **"คลองหลอด"** นั้น ก็เพราะว่าคลองนี้มีลักษณะ **"ตรงเหมือนหลอดกาแฟ หรือหลอดไม้ซาง"** และก็เป็นคลองขนาดเล็กด้วย

๑. สะพานเจริญรัช (๓๑) เป็นสะพานข้ามคลองหลอดเป็นสะพานแรก สะพานนี้อยู่ตรงหน้าสถานีตำรวจพระราชวัง ใต้โรงเรียนราชินีล่าง ซึ่งอยู่ปากคลองใกล้กับ **"ป้อมมหาฤกษ์"** ตรงข้ามกับป้อมวิชัยประสิทธิ์ที่ปากคลองบางหลวง ใต้ปากคลองตลาดยังมี **"ป้อมผีเสื้อ"** อีกป้อมหนึ่ง สะพานนี้ยังอยู่มั่นขวัญยืน ไม่ได้ถูกรื้อไปไหน ยังมีรถเข็นเข็นของสาระพัด เข็นข้ามไปข้ามมาจากสินค้าที่ปากคลองตลาด

๒. สะพานอุบลรัตน (๒๔๕๕) สะพานนี้เป็นสะพานข้ามคลองหลอดแห่งที่สอง เชิงสะพานฝั่งทางนี้เป็นถนนบ้านหม้อ ทางซ้ายมือสมัยก่อน

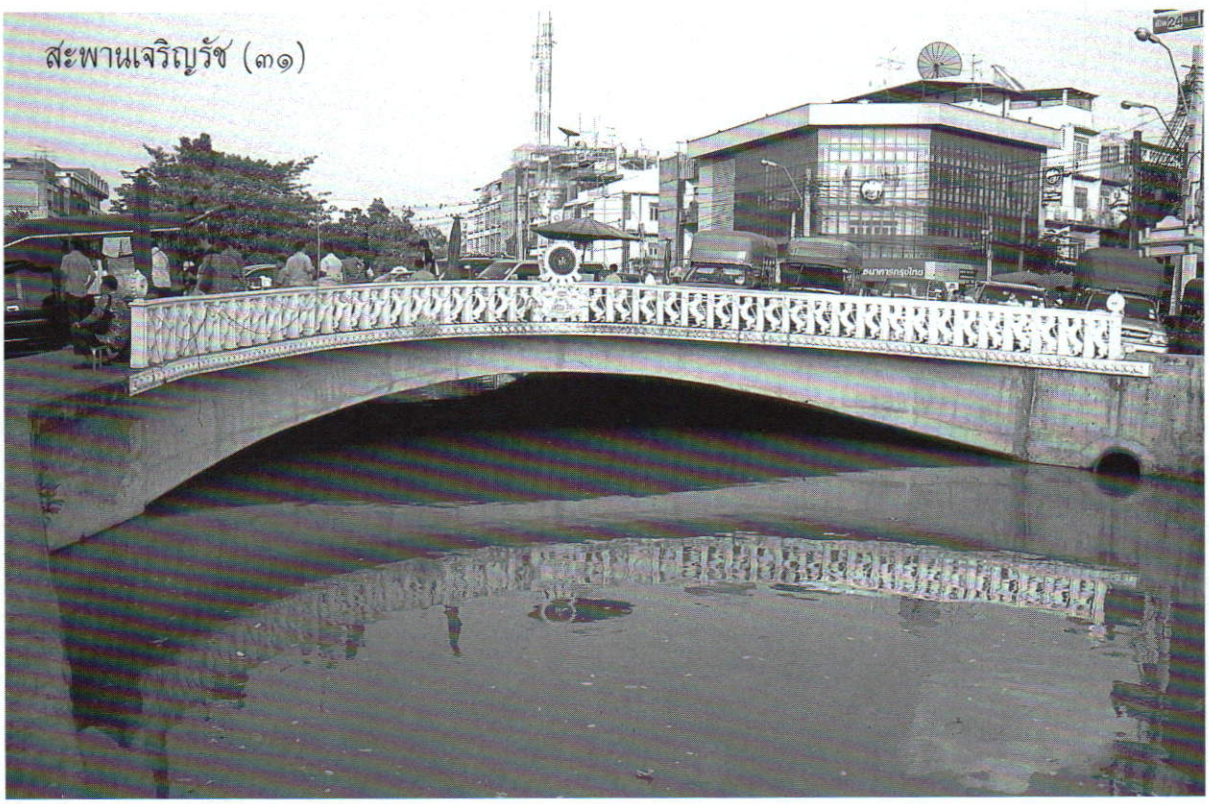

สะพานเจริญรัช (๓๑)

เป็นห้าง **"บาโรบราวน์"** สมัยที่กรมโฆษณาจะทดลองส่งวิทยุโทรทัศน์ ก็สั่งเครื่องส่ง อาร์.ซี.เอ. ของบริษัทนี้หละไปทำการทดลองส่ง ข้ามสะพานไปฟากข้างโน้น ตรงขวามือเป็นที่รถรางสายวิทยุบางกระบือเลี้ยวโค้งเลียบคลองหลอดจะไปสะพานเสี้ยว ฝั่งตรงข้ามทางซ้ายมือเป็นกรมยกบัตรทหารบก สมัยเมื่อผมเป็นทหารยังเคยมาเบิกผ้าตัดเสื้อกางเกงและท๊อปบู๊ทหรือไอ้โอ๊บทหารที่นี่ ต่อมาเป็นกรมที่ดินในปัจจุบันนี้ ส่วนทางขวามือตรงข้ามเป็น **"สนามมวยสวนเจ้าเชตุ"** ปัจจุบันเป็นกรมรักษาดินแดน *(กรมการรักษาดินแดนปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง)*

สนามมวยสมัยก่อนนั้นก็มีอยู่ไม่กี่สนามอย่างเช่น **"สนามมวยสวนเจ้าเชตุ"** ที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว นอกจากสนามนี้ยังมีอีกเช่น

"สนามมวยสวนสนุก" สนามมวยนี้ตั้งอยู่ที่สวนลุมพินีทางด้านใต้

"สนามมวยหลักเมือง" สนามมวยแห่งนี้คือบริเวณที่ทำการองค์การเชื้อเพลิง และกรมอัยการเดี๋ยวนี้

"สนามมวยสถานกรีฑาแห่งชาติ" เป็นสนามที่ น.อ.หลวงศุภชลาศัย เป็นผู้สร้าง

"สนามมวยราชดำเนิน" ได้ทำการก่อสร้างในยุคที่ทางราชการได้สร้างอาคารถนนราชดำเนิน และเป็นยุคเดียวกันกับการสร้างเวทีละครสวนมิสกวัน

"สนามมวยลุมพินี" ซึ่งก่อสร้างขึ้น โดยเลียนแบบของ **"สนามมวยสวนสนุกเดิมมาใช้"**

เมื่อพูดถึงสนามมวยสวนเจ้าเชตุ ก็จะต้องพูดถึงตึกกรมรักษาดินแดนเดิมทีเดียวที่นี่เคยเป็น **"กรมทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์"** ถ้าผมจำไม่ผิด เพราะว่าเมื่อครั้งเป็นทหารดุริยางค์เคยมาบรรเลงที่

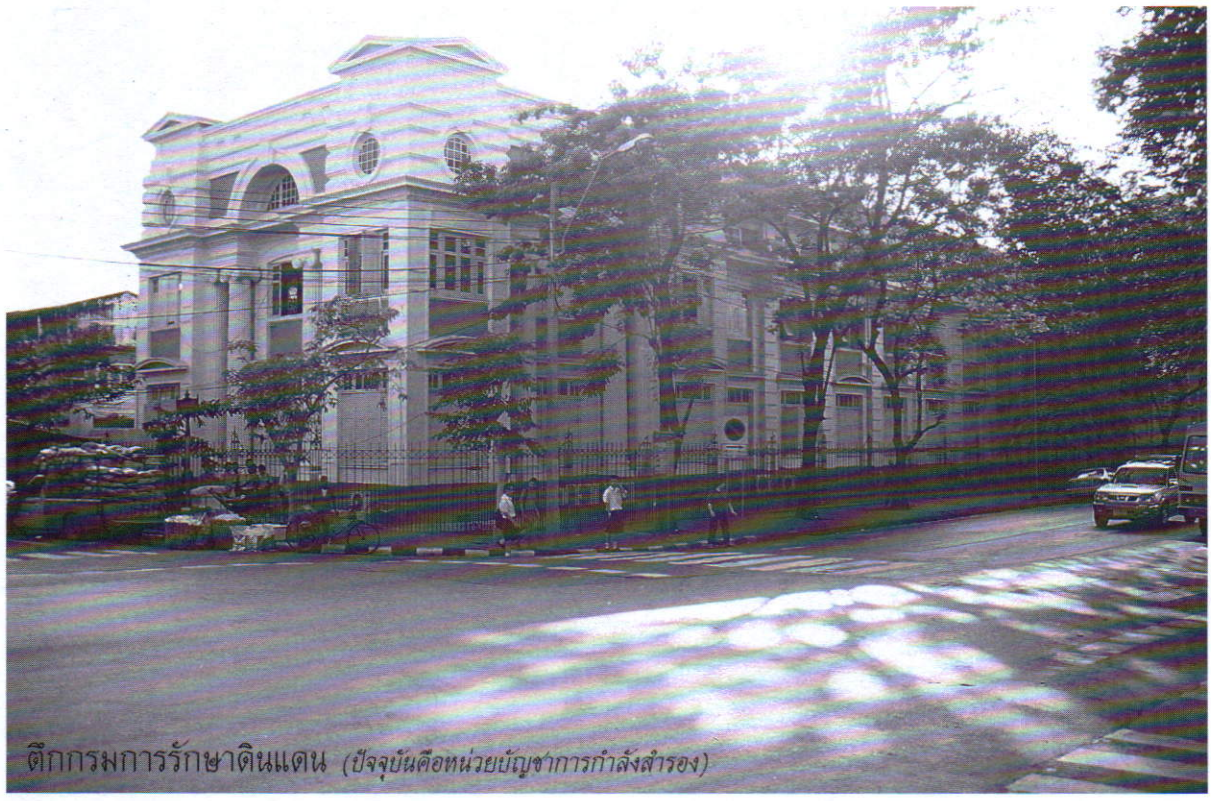

ตึกกรมการรักษาดินแดน *(ปัจจุบันคือหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง)*

กรมนี้บ่อย ๆ สมัยท่านผู้พันกฤษณ์ สีวะรา พ.ต.เทพ กรานเลิศ เป็นรองผู้พัน

เขาเล่าว่าตัวตึกของกรมการรักษาดินแดนขณะนี้ เมื่อแรกเริ่มสร้างนั้นทางราชการจะเจาะจงให้สถาปนิกฝรั่งทำในราคา ๔๖๐,๐๐๐ บาท ข่าวนี้ได้ยินไปถึงท่านนายพันตรีพระเสนาภักดี เจ้ากรมยุทธโยธาทหารบก ท่านไม่ยอมถึงกับทำหนังสือประท้วง ว่ากรุงสยามก็มีช่างฝีมือดี ๆ และรับอาสาจะเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างเอง ทางราชการก็มีมติอนุมัติให้ท่านทำนี้เป็นสมัยรัชกาลที่ ๖

ท่านนายพันตรีพระเสนาภักดี เจ้ากรมยุทธโยธา จึงดำเนินการสร้างจนเสร็จเรียบร้อย เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ สิ้นค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๒๕๐,๐๐๐ บาท เท่านั้น ดังตึกที่ท่านเห็นอยู่ทุกวันนี้ โดยฝีมือช่างไทยครับ

เมื่อพูดถึง **"สวนเจ้าเชตุกรมรักษาดินแดน"** แล้วมีอีกสิ่งหนึ่งน่าจะนำมากล่าวไว้ซะตอนนี้เลย เพราะว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ภายในบริเวณนั้นสิ่งนั้นก็คือ **"เจ้าพ่อหอกลอง"**

"กลอง ๓ ใบเถา ขึงไว้ทางมุมข้างใต้ เดิมอยู่ที่หอกลองสำหรับพระนครที่หน้าวัดพระเชตุพน มีมาแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ **"พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก"** ใบใหญ่อยู่ในหอกลองชั้นต้นชื่อว่า

"ย่ำแสงสุริยศรี"

สำหรับตีเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก *(เป็นสัญญาณให้เปิด และปิดประตูเมืองตามประเพณีโบราณ)* ใบกลางอยู่หอกลางชั้นกลาง มีชื่อว่า

"อัคคีพินาศ"

สำหรับตีเมื่อเวลาเกิดเพลิงไหม้ *(เป็นสัญญาณเรียกคนให้ไปช่วยดับเพลิง)* ใบเล็กอยู่หอกลางชั้นสูงสุด มีชื่อว่า

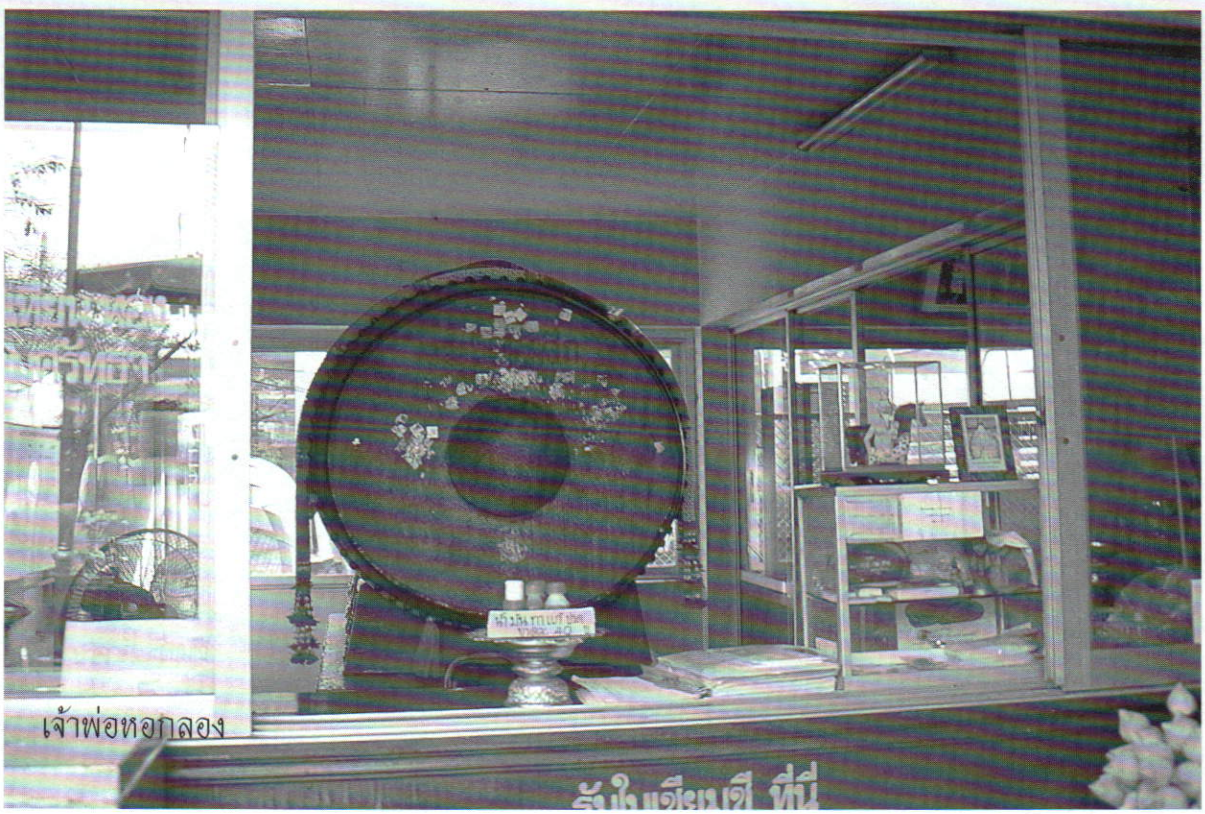

เจ้าพ่อหอกลอง

"พิฆาตไพรี"

สำหรับตีเมื่อเวลาเกิดศึก *(เป็นสัญญาณเรียกรี้พลให้เตรียมรักษาหน้าที่ป้องกันพระนคร)*

๓. สะพานมอญ เป็นสะพานข้ามคลองหลอดตรงหน้าอุทยานสราญรมย์ หลังจากที่คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ไปเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงได้ยึดอุทยานสราญรมย์นี้เป็น **"สโมสรคณะราษฎร์"** สถานที่นี้ครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ประกวด **"นางสาวสยามคนแรกของกรุงสยามในปี พ.ศ. ๒๔๗๗"** ได้แก่ นางสาวกันยา เทียนสว่าง พอถึงนางสาวสยามคนที่ ๕ ซึ่งเป็นคนสุดท้ายที่ใช้ชื่อว่า **"นางสาวสยาม"** คือคุณพิศมัย โชติวุฒิ ภายหลังต่อมาสมัย ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้จัดให้มี **"ตลาดนัด"** ขึ้นเป็นครั้งแรก ณ บริเวณอุทยานสราญรมย์ งานนี้จัดออกมาถึงถนนเจริญกรุง ถนนมหาชัย และกรมทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑

ท่านที่เคารพ...ไหน ๆ ผมก็พูดถึง อุทยานสราญรมย์ไปแล้ว ยังมีสิ่งที่สำคัญอีกสองสามแห่งก็น่าจะนำมากล่าวซะตอนนี้เลย อย่างเช่นมีวัดถึงสองวัดที่อยู่ใกล้ ๆ กันแต่คนละฝั่งคือ วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ตรงข้ามกับวัดนี้ก็คือ วัดราชบพิธ ทั้ง ๒ วัดนี้เป็นวัดที่ **"พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔"** ทรงสร้างขึ้น ถัดไปอีกนิดก็คือ **"อนุสาวรีย์หมู"** ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับกระทรวงมหาดไทย

๔. สะพานช้างโรงสี เป็นสะพานข้ามคลองหลอด ซึ่งเชื่อมถนนบำรุงเมือง *(ถนนโรงม้าเดิม)* ซึ่งเริ่มตั้งแต่สนามชัยถึงสะพานช้างโรงสี ถนนเสาชิงช้า *(ถนนบำรุงเมืองในปัจจุบัน)* ซึ่งเริ่มตั้งแต่สะพานช้างโรงสี ไปถึงประตูสำราญราษฎร์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า **"ประตูผี"**

เรื่องอันเกี่ยวกับ **"สะพานช้างโรงสี"** ดูออกจะเป็นเรื่องที่สับสนกันมาก ในระหว่างท่านผู้รู้บางท่านก็ว่า สะพานนี้ในชั้นเดิมมีชื่อว่า **"สะพานข้างโรงสี"** เพราะว่าสะพานนี้อยู่ข้างโรงสี ต่อมาภายหลังเรียกเพี้ยนกันไปเพี้ยนกันมาเลยกลายเป็น **"สะพานช้างโรงสี"**

บางท่านยังได้กล่าวว่าการที่เรียกว่า **"สะพานช้างโรงสี"** นั้น ก็เพราะเป็นสะพานสำหรับนำช้างข้ามไป และมีโรงสีข้าวอยู่ใกล้บริเวณนั้นด้วย ในสมัยนั้นทางบ้านเมืองได้นำช้างข้ามไประหว่างทุ่งส้มป่อยกับตัวพระนครเสมอ ฉะนั้นจึงเรียกสะพานนี้ว่า **"สะพานช้าง"** นี่ก็เป็นความคิดเห็นอีกอย่างหนึ่ง

แต่เรื่องอันเกี่ยวกับ **"สะพานช้าง"** นั้น ได้ปรากฏในพงศาวดารว่า

"ในขณะที่กำลังทำการสร้างกำแพงพระนครอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑" กับสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ได้เสด็จพระราชดำเนินไปตรวจการก่อสร้างกำแพง ทรงพระราชดำริจะให้สร้างสะพานช้างข้ามคลองรอบกรุง *(คือคลองที่ขุดจากบางลำพู ไปทะลุวัดบพิตรภิมุข)* ที่ใต้ปากคลองมหานาค ความทราบถึงพระพิมลธรรม วัดโพธาราม *(วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม)* จึงไปถวายพระพรว่า **"ซึ่งจะสร้างสะพานข้ามคูพระนครนั้น อย่างธรรมเนียมแต่โบราณไม่เคยมีแม้การสงครามมาถึงพระนคร ข้าศึกก็จะข้ามมาถึงพระนครได้โดยง่าย อีกประการหนึ่ง แม้จะแห่ขบวนเรือรบรอบพระนคร สะพานนั้นก็จะเป็นที่ขัดขวางอยู่"** จากเหตุผลของพระพิมลธรรมถือว่าเป็นการถูกต้อง

ฉะนั้น **"พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑"** จึงได้โปรดให้งดการสร้างสะพานช้างนี้เสีย เป็นแต่ให้ทำท่าสำหรับช้างข้ามคลองรอบกรุง ที่ตรงสนามกระบือหรือสนามควายแห่งหนึ่งแทน สนามควายที่ว่านี้ก็คือบริเวณ "สะพานมหาดไทยอุทิศ หรือบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาจากพระราชพงศาวดารจะเห็นได้ว่า ในสมัยนั้นมิได้สร้างสะพานช้างโรงสีนี้เลย และ

ถึงมีสะพานนี้ก็คงเป็นสะพานเล็ก ๆ เท่านั้น ช้างข้ามไม่ได้มีแต่คนเท่านั้นที่ข้าม และการเรียกชื่อก็คงเรียกว่า **"สะพานช้างโรงสี"** เพราะสะพานนี้ตั้งอยู่ข้าง ๆ โรงสีข้าว ดู ๆ ก็น่าจะมีเหตุผล

๕. สะพานหก เป็นสะพานข้ามคลองหลอดที่แปลกมาก เป็นสะพานสำหรับให้รถรางสายถนนตก - หลักเมือง ข้ามเท่านั้น รถประเภทอื่น ๆ อย่าได้สะเออะข้ามไปเป็นอันขาด ถ้าขืนข้ามไปมีหวังคอหักตาย เพราะว่าสะพานนี้เขาสร้างพิลึก ถ้าสมมุติรถมาทางหลังกระทรวงกลาโหม พื้นถนนกับสะพานจะเรียบเท่ากัน แต่ถ้ามาลงฝั่งตรงข้ามถนนตรงอัษฎางค์ จะเป็นขั้นบันได เขาเล่าว่าพวกรถสามล้อเคยตกมามากแล้ว กว่าจะรู้เรื่องสะพานนี้

๖. สะพานนี้ไม่มีชื่อ เป็นสะพานข้ามคลองหลอดตรงหลังศาลอาญา *(เดิม)* เชื่อมถนนศิริอำมาตย์ ทางที่จะไปวัดมหรรณพาราม อีกฝั่งหนึ่งก็เป็นถนนหลังศาลอาญา

๗. สะพานผ่านพิภพลีลา เป็นสะพานข้ามคลองหลอดที่ใหญ่ที่สุดในขบวนสะพานข้ามคลองหลอดนี้สะพานนี้ **"พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕"** โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในปี ๒๔๔๗ เป็นสะพานเชื่อมถนนราชดำเนินกลางกับถนนราชดำเนินนอก ถ้าลงสะพานไปทางด้านฝั่งถนนราชดำเนินกลาง ฟากขวามือเป็นโรงแรมรัตนโกสินทร์ *(เดิม)* ปัจจุบันคือโรงแรม **"รอแยล"** โรงแรมแห่งนี้น่าจะบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์

เมื่อมีเหตุการณ์ทางบ้านเมืองเกิดจลาจลขึ้นมาครั้งใด โรงแรมสถานแห่งนี้เป็นที่รองรับอารมณ์ของคนทั่วไป เช่น

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖

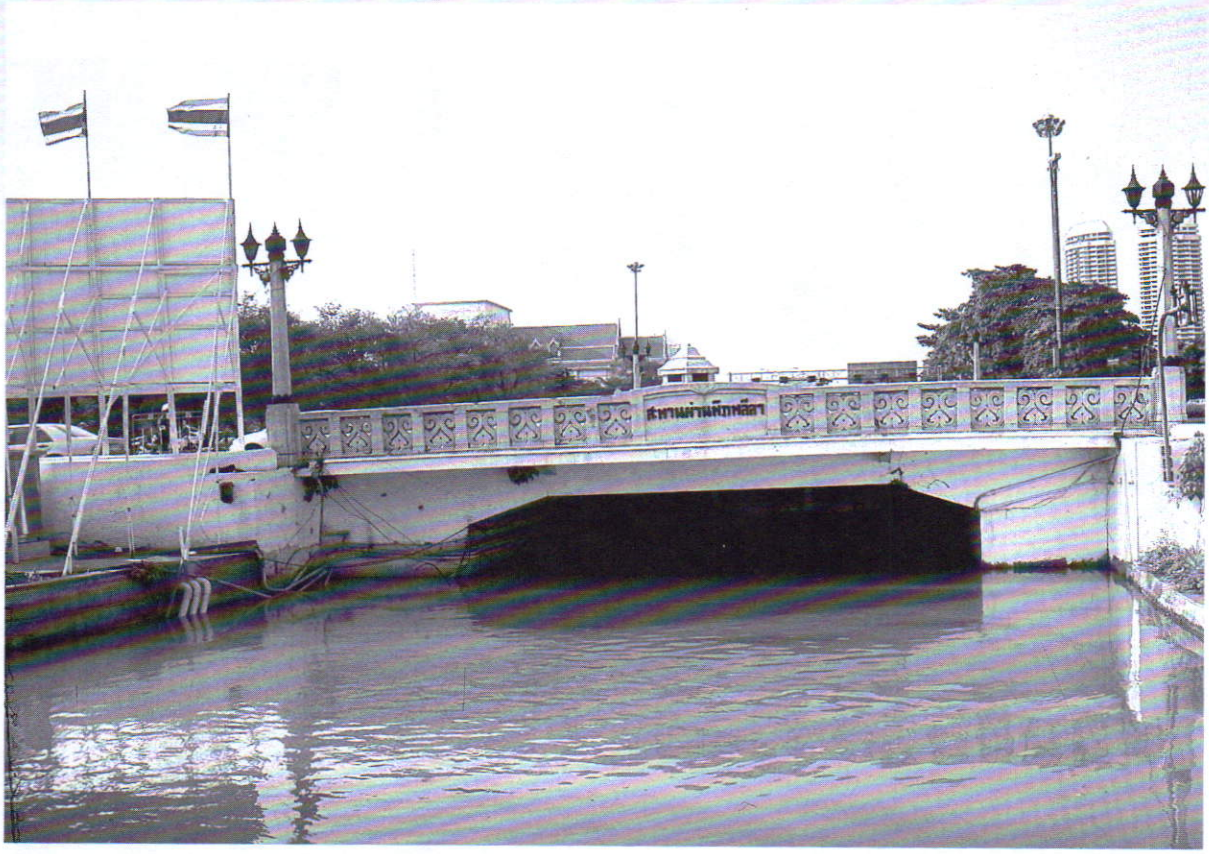

พวกใครไปทำอะไรที่ไหนไม่ถูกใจ ก็เข้ามาละเลงเลือด ณ ที่โรงแรมแห่งนี้อย่างสนุกสนาน และมันมือ สมควรจะได้รับ **"โล่รางวัลดีเด่น"** ด้านบุบสลายแล้วกลับฟื้นยืนยง เหตุการณ์ต่อมา

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ใครต่อใครไปทำอะไรที่ไหนมาไม่ทราบ ผลสุดท้ายก็มาลงที่โรงแรมแห่งนี้อีกคราวนี้หนักกว่าเก่า หาว่ามีศพเอาไว้รับรองแขกที่มาพักอย่างมากมาย จนต้องขนใส่กระสอบเอาไปไว้ตามโรงสีแทนข้าวที่จะส่งออกนอก ได้กำไรหลายร้อยล้าน จนมีคนตั้งชื่อให้เดือนนี้ว่า **"พฤษภาทมิฬ"** ที่แสนจะสง่างาม

อ้อ...ลืมบอกไปว่าของดี ๆ ก็มียังมีเหมือนกัน เช่น **"คลอง"** ข้าง ๆ โรงแรม คลองนี้เขาเรียกกันว่า **"คลองหลอดเดิม"** เรื่องมันมียังงี้ เขาเล่าว่าคลองหลอดเดิมนั้นขุดตั้งแต่ข้างวัดบูรณะศิริอำมาตย์ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี *(บุญศรี)* เป็นผู้สร้างถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๓ เดิมทีเดียววัดนี้ชื่อ **"วัดศิริอำมาตย์"** พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ให้เติมชื่อเข้าไปใหม่ว่า **"วัดบูรณะศิริอำมาตย์"** คลองหลอดเดิมนี้ไปทะลุคลองโอ่งอ่างหรือคลองบางลำพู

โรงแรมรัตนโกสินทร์ หรือ โรงแรมรอแยล สร้างขึ้นในสมัย ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ปี ๒๔๘๓ นี่เอง

เอาล่ะ...ทีนี้ไปทางฟากซ้ายมือบ้างซึ่งเดิมตึกนั้นเป็นห้าง **"แบทแมน"** ต่อมาเมียนายห้างฝรั่งตายเลยเลิกกิจการ และก็มาเป็นโรงเรียนสอนกฎหมาย ต่อจากนั้นก็มาเป็น **"กองโฆษณาการ"** อยู่มาอยู่ไปก็ขยายงานใหม่จึงกลายเป็น **"กรมโฆษณาการ"** สมัยท่านอธิบดีคนแรกคือ **"นายพันตรีวิลาส โอสถานนท์"** ท่านผู้นี้เลยดำริตั้งวงดนตรีลีลาศ กรมโฆษณาการ เพื่อไว้ส่งวิทยุคลื่นสั้น จึงปรึกษากับคุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ ท่านจึงให้นักดนตรีวงภาพยนตร์เสียงไทยฟิล์มซึ่งทางบริษัทได้เลิกกิจการมาให้ โดยขอโอนจากกรมศิลปากร ซึ่งมีท่านศาสตราจารย์พระ

เจนดุริยางค์เป็นผู้ควบคุมวงอนุมัติให้มา ๘ ท่าน ด้วยกัน โดยมีครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นหัวหน้าวง และครูเวส สุนทรจามร เป็นผู้ช่วย

- *กองโฆษณาการ วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖*
- *กรมโฆษณาการ วันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๓*
- *กรมประชาสัมพันธ์ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๔๙๕*

กรมโฆษณาการก็เหมือนโรงแรมรัตนโกสินทร์ ใครจะทำอะไรที่ไหนไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติรัฐประหาร กรมโฆษณาการเป็นทางเสือผ่าน ต้องโดนยึดก่อนใครเพื่อนตั้งแต่ปีมะโว้จนถึงปีปัจจุบัน

แต่เมื่อแรก ๆ นั้นไม่ค่อยเท่าไรนัก อย่างดีก็แค่ยึดเครื่องส่งวิทยุกับผู้ประกาศไว้ โดยใช้ทหารเพียงหมวดเดียวก็พอ โถ...ใครจะไปสู้ แค่เห็นทหารถือปืนเข้ามาในห้องส่งเท่านั้นก็ตัวสั่นเป็นผีเข้าเพียงแค่งก ๆ งัน ๆ พ่อเจ้าประคุณยังตบหน้าด้วยปืนพกซะนี่ ข้าราชการกรมโฆษณาการโชคดีกว่าเพื่อน ที่พบกับเหตุการณ์เช่นนี้บ่อย ๆ จนรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดา ทหารที่ส่งมายึดก็รู้สึกว่าคุ้น ๆ หน้า เพียงเดินเข้ามาในห้องก็ลุกขึ้นยืนโค้งแล้วส่งมอบเครื่องส่งทันที ไม่มัวรีรอเหมือนอย่างทีแรก ๆ

ต่อมาในระยะหลัง ๆ เหตุการณ์กลับไม่เหมือนตอนแรก ๆ ครั้งนี้หนักกว่าเก่า มีการจุดไฟเผาครั้งแรกก็โดนแค่เพียงรถยนต์ไม่กี่คันกับโรงรถไปหนึ่งหลัง เสร็จจากการทะเลาะกันยังกลับมาซ่อมใช้ได้อีก ก็เท่านี้ หนอยแน่ะ...พอครั้งนี้กลับซ้ำร้ายกว่าเก่า พ่อเล่นเผาทั้งกรมเลย ทำเอาอธิบดีกับภารโรงเลยไม่มีที่ทำงานต้องเร่ร่อนไปเช่าโรงแรมอยู่ งามหน้าม้ยพี่น้องเอ๋ย...นี่แหละประเทศไทย

สุดแสนเสียดาย...สุดแสนเสียดาย...

นี่ดี คุณหลวงสุวิชาญ...ท่านมาเรียกวิญญาณ **"ผีคุณแหม่ม"** เมียนายห้างแบทแมนไปถ่วงน้ำ ถ้าคุณแหม่มแกอยู่กรมประชาสัมพันธ์คงไม่ถูกเผา เพราะว่าคุณแหม่มแกรักห้างเก่าของแกมาก วันดีคืนดีแกยังเที่ยวเดินชมชั้นบนของกรมบ่อย ๆ บางครั้ง

บริเวณต้นไม้คือสถานที่ตั้งกรมประชาสัมพันธ์ *(ก่อนถูกเผา)*

ยังโผล่หน้าต่างเซย์ฮาโหลกับคนที่เดินผ่านหน้ากรมเลย ไม่เช่นนั้นคนที่มาจุดไฟเผากรมประชาสัมพันธ์คงได้เห็นฤทธิ์ของคุณแหม่มอย่างแน่นอนหรือไม่... ไฟกำลังไหม้กรม คุณแหม่มแกก็คงยืนเล่นไฟที่กำลังลุกโชน แล้วร้องตะโกน

"สนุกจริงโว้ย...สนุกจริงโว้ย..."

ได้อาบเปลวไฟร่างกายจะกลับเป็นสาว **"สองพันปี"** หรือคงจะสาปแช่งต่าง ๆ นา ๆ

สิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง และหาค่ามิได้ก็คือ

"เครื่องส่งวิทยุเครื่องแรกสมัยนายพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากรกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน สมัยสถานีวิทยุกรุงเทพฯ ๗พี.เจ. กับกล้องถ่ายรูปตั้งแต่ตั้งกรมใหม่ ๆรวบรวมสะสมไว้เพื่อแสดงให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา ก็มาวายวอดเสียในครั้งนี้ ชั่วพริบตาเดียวก็เป็นเถ้าถ่านไปสิ้นมันสุดเสียดาย...มันสุดเสียดาย..."

ท่านที่เคารพ...ผมต้องขอโทษที่บรรยายเรื่องภายในกรมประชาสัมพันธ์มากไปหน่อย โถ...ก็ผมมันศิษย์เก่ากรมนี้นี่ขอรับท่าน

๘. สะพานโค้งเป็นเหล็ก เป็นสะพานข้ามคลองหลอด ซึ่งด้านหนึ่งไปลงที่กรมสรรพากร ชาวบ้านเรียกสะพานนี้ว่า **"สะพานเสี้ยว"** เป็นสะพานสำหรับ **"รถรางสายวิทยุ-บางกระบือ"** วิ่งกลับไปกลับมา สะพานนี้ถูกรื้อไปเรียบร้อยแล้ว ตรงหัวมุมตึกกรมสรรพากรสมัยก่อนนั้น เป็นห้องแถวไม้ ๒ ชั้น ทาสีเขียวอ่อน ๆ และเป็นร้านขายอาหารสุรายาดองที่ขึ้นชื่อลือชาในสมัยนั้นพวกนักหนังสือพิมพ์ นักข่าว นักเขียน นักวิทยุของกรมโฆษณาก็มาอุดหนุนกันอย่างคับคั่ง สาเหตุที่คนมาอุดหนุนกันมากก็เพราะว่าร้านนี้กินแล้วเซ็นได้สบายมาก

เจ้าของร้านนี้ชื่อ **"เจ๊แหรว หรือเจ๊แวว"** แต่ชื่อร้านว่ายังไงจำไม่ได้พวกที่มาอุดหนุนร้านนี้ที่คุ้นหน้าก็มีคือ คุณหนหวย คุณเลิศ คุณวินัย คุณเล็ก โตปาน และคุณวิชัย โกกิลขนิษฐ *(ธาตรี)* พวกนี้เป็นคอ

"ยองดา-ยาดอง" ที่ร้านนี้มีหลายชนิด แก้ปวด แก้เมื่อย แก้กระษัย เจริญอาหาร สารพัดเลือกเอาตามใจชอบ

มีอยู่วันหนึ่ง...คุณวิชัยฯแกรับค่าเขียนบทวิทยุ บทความ และค่าเขียนเนื้อเพลง แกก็มาที่ร้านเจ๊แวว เพื่อใช้ชำระหนี้เก่า แล้วก็จะมากินใหม่เพื่อไม่ให้ขาดเยื่อใย เมื่อชำระหนี้แล้วแกก็เดินเข้าไปร่วมวงกับเพื่อน ๆ ที่นั่งอยู่ ขณะที่แกกำลังทำธุระกับยาดองกับกับแกล้มอย่างเอร็ดอร่อย เจ๊แววแกก็เดินเข้ามาหา พร้อมบอกว่าให้มาคุยกันหน่อย คุณวิชัยฯ ก็เดินตามเจ๊แกมา เจ๊แกก็พูดขึ้นว่า

"นี่คุณ...คุณยังจำได้ไหมเมื่อวันที่คุณเมามาก คุณยังค้างเงินเที่ยวนั้นอยู่" คุณวิชัยฯ ก็ตอบว่า

"จำได้ครับ" พร้อมกับควักเงินจากกระเป๋าส่งไปให้เจ๊แวว แล้วกลับไปนั่งกินต่อ จากการถูกท้วงถามในครั้งนี้ เมื่อหัวหน้าเอื้อ *(ครูเอื้อ สุนทรสนาน)* เอาทำนองเพลงมาให้ใส่คำร้อง คุณวิชัยฯ แกยังจำคำทวงหนี้นั้นได้ แกจึงตั้งชื่อเพลงนั้นว่า

"ยังจำได้ไหม"

เพลงนี้ทำให้คุณรวงทอง ทองลั่นทม ดังเป็นพลุไปเลย

๙.สะพานข้ามคลองหลอดแห่งสุดท้ายที่จะออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา คลองตรงนี้เรียกว่า **"คลองสายไหม"** ตรงท่าช้างวังหลัง สะพานตรงนี้สมัยก่อนเป็นทางรถรางสายรอบเมืองวิ่งข้ามสะพานนี้ ข้าง ๆ สะพานนี้ก็คือ **"พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร"** เมื่อพูดถึงสถานที่แห่งนี้แล้วก็ควรจะเล่าประวัติความเป็นมาและเป็นไปสักหน่อยก็จะดี ดังนั้นผมจำเป็นต้องไปค้นคว้าหาประวัติมาอ้างอิง เพื่อที่จะได้สมบูรณ์แบบตามการเขียนเชิงอรรถของผม

"การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน คือการรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ ที่พึงชมจัดรวบรวมไว้ให้คนดูในสถานที่อันเดียวกัน ดูเหมือนในประเทศไทยของเรานี้ **"พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔"** ได้ทรงดำริจัดตั้งขึ้นก่อน ด้วยปรากฏว่าทรงสร้างพระที่นั่งองค์หนึ่งสำหรับเสด็จประทับเป็นที่รโหฐาน และจัดตั้งสิ่งของต่าง ๆ ดังกล่าว มารวบรวมไว้ที่ริมพระที่นั่งอมรินทรวินิยฉัยทางด้านตะวันออก *(ตรงที่สร้างพระที่นั่งจันทรทิพยโยภาสเดี๋ยวนี้) มีชื่อว่า "พระที่นั่งราชฤดี)"*

เมื่อเซอร์จอห์น เบาริ่ง อัครราชทูตอังกฤษเข้ามาทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีใน **"ปีเถาะ พุทธศักราช ๒๓๙๘"** ได้โปรดฯ ให้เฝ้าไปรเวทที่พระที่นั่งราชฤดี ต่อมาเมื่อทรงสร้างพระที่นั่ง **"อภิเนาวนิเวศน์"** ขึ้นข้างหลังพระที่นั่ง **"พุทไธสวรรค์"** เป็นที่เสด็จประทับ ก็ทรงสร้างพระที่นั่งขึ้นอีกองค์หนึ่งชื่อว่า **"พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์"** *(อยู่ตรงที่สร้างพระที่นั่งราชฤดี)* แต่พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนครนั้น **"พระบาทสมเด็จพระจุลจอมกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่๕"** โปรดฯ ให้เริ่มจัดตั้งขึ้น ณ หอคองคอเดีย *(คือหอสหทัย*

สมาคม) เมื่อปีจอ พุทธศักราช ๒๔๑๗ เรียกว่า **"มิวเซียม"** พิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ที่นั้นสืบมา ๑๓ ปี

เมื่อกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญทิวงคตแล้ว ประกาศเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ที่พระราชวังบวรฯ ว่างอยู่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงโปรดฯให้ย้ายพิพิธภัณฑสถานมาตั้งในพระที่นั่งพระราชวังบวรฯ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๐ อาศัยพระที่นั่งแต่ตอนข้างหน้าวัง จัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน คือ พระที่นั่งศิวโมกขพิมานหลัง ๑ พระที่นั่งพุทไธสวรรค์หลัง ๑ และพระที่นั่งอิศราวินิจฉัยหลัง ๑ ตลอดมาเป็นเวลาถึง ๓๙ ปี

จนถึงรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระประสงค์จะทรงบำรุงพิพิธภัณฑสถาน ให้สมเกียรติยศของประเทศไทย จึงโปรดฯ ให้รวมพิพิธภัณฑสถานเข้ากับหอพระสมุดสำหรับพระนคร และทรงสถาปนากรรมการหอพระสมุดขึ้นเป็น **"ราชบัณฑิตยสภา"** ในพุทธศักราช ๒๔๖๙ และพระราชทานที่พระราชมณเฑียรสถาน ตลอดทั้งบริเวณพระราชวังบวรฯ ให้จัดเป็น **"พิพิธภัณฑสถานและหอพระสมุดสำหรับพระนคร"**

ท่านที่เคารพ...เป็นอันว่า **"คลองหลอด"** ที่ผมนำมาเล่าให้ฟัง ก็คงจะจบลงเพียงแค่นี้ และหากว่าข้อเขียนของผมไปตรงกับข้อเขียนของท่านผู้ใด ขอได้โปรดให้อภัยต่อผมด้วยครับ ที่มิได้ขออนุญาตแล้วนำมาเขียน สวัสดี...

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

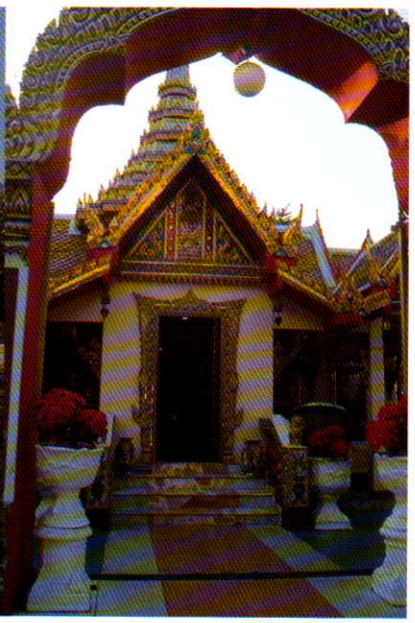

ศาลเจ้าพ่อหอกลอง

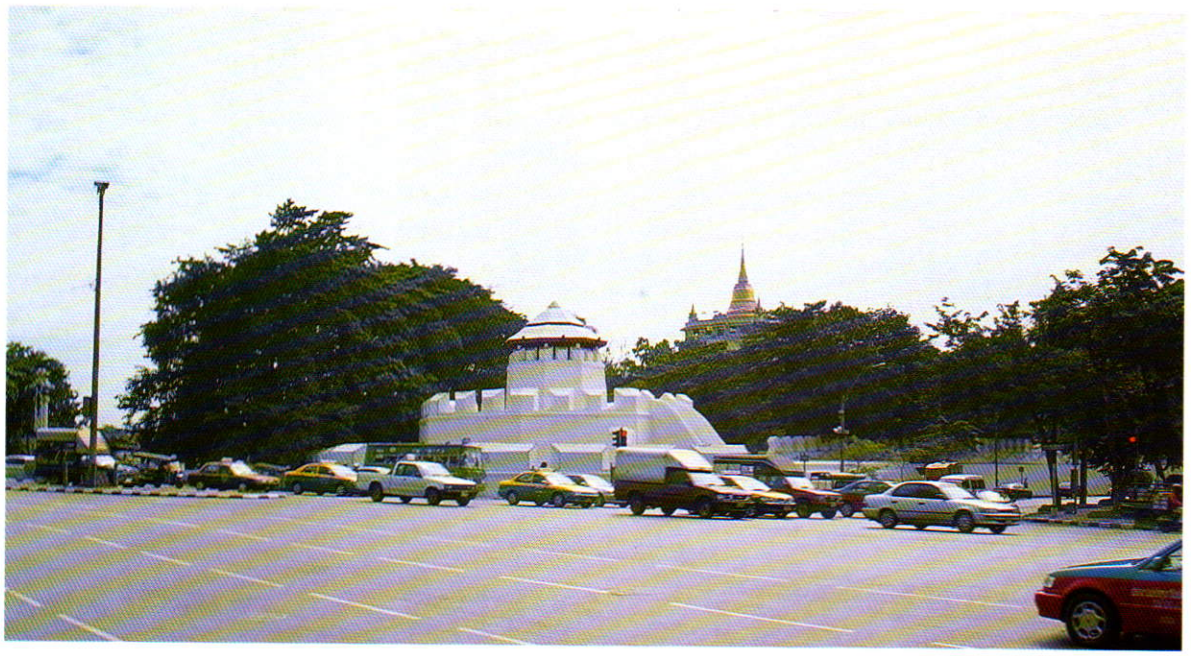

ป้อมมหากาฬข้างสะพานผ่านฟ้าลีลาศ

ตึกหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง

เสาสะพานผ่านฟ้าลีลาศ

ภูมิปัญญาไทยในละครนอก เรื่อง...ไกรทอง

วรรณคดีไทย ที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ล้วนมีคุณค่าสูงส่งทุกด้านตั้งแต่การใช้ถ้อยคำไพเราะลีลาของการประพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ตลอดถึงวิถีชีวิตของคนไทยแต่ละสมัย เป็นภูมิปัญญาที่ลึกซึ้งไม่ล้าสมัยน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เช่น ในสมัยกรุงสุโขทัยมีศิลาจารึก ในแผ่นดินพ่อขุนรามคำแหง ไตรภูมิพระร่วงของพระเจ้าลิไท ฯลฯ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีวรรณคดีที่ดีเด่นมากมาย เช่น ลิลิตยวนพ่าย ลิลิตพระลอ มหาชาติคำหลวง โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นยุคทองของวรรณคดี ก่อเกิดวรรณคดีอมตะหลายเล่ม เช่น สมุทรโฆษคำฉันท์ เสือโคคำฉันท์ กำสรวลศรีปราชญ์ โคลงกลอนต่าง ๆ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ มีกวีเอกคือ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ทรงพระนิพนธ์พระมาลัยคำหลวง นันโทปนันทสูตรคำหลวง กาพย์เห่เรือ กาพย์ห่อโคลง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวรรณคดีที่ไพเราะอีกมากมาย

ในสมัยกรุงธนบุรี แม้บ้านเมืองเพิ่งตั้งราชธานีใหม่ ยังมีการศึกสงครามประปราย แต่ก็ยังมีวรรณคดีเกิดขึ้นหลายเล่ม เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์บางตอน หลวงสรวิชิต (*เจ้าพระยาพระคลัง (หน)*) แต่งเรื่องลิลิตเพชรมงกุฎ เป็นต้น

เมื่อมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แม้ตอนต้น ๆ รัชกาลยังมีการศึกสงครามบ้าง แต่พระมหากษัตริย์ก็ยังทรงพระราชนิพนธ์หนังสือวรรณคดีไว้มาก ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๑ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ อุณรุท ดาหลัง เป็นต้น และยังมีนักกวีอื่น ๆ อีกหลายคน

ยุคทองของวรรณคดีในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แก่ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์กลอนบทละครไว้มากมาย ทั้งละครในและละครนอก ละครในที่มีชื่อเสียงโด่งดัง

มาก ได้แก่เรื่องอิเหนา ละครนอกได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ถึง ๕ เรื่อง คือ ไชยเชษฐ์ สังข์ทอง คาวี มณีพิชัย และไกรทอง

สังเกตได้ว่าทุกยุคทุกสมัย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำในการแต่งวรรณคดี โดยประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตมาช่วยกันแต่งบ้าง ทรงพระราชนิพนธ์เองบ้าง

ในที่นี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงภูมิปัญญาไทยในละครนอก เรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพราะเป็นบทละครเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน แหวกแนวไปจากบทละครเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

เรื่องย่อบทละครนอกเรื่องไกรทอง

ที่เมืองพิจิตรมีถ้ำจระเข้อยู่ใต้น้ำแห่งหนึ่ง ในถ้ำนั้นมีแก้วเป็นของวิเศษ ส่องสว่างให้ถ้ำเป็นกลางวันตลอดเวลา จระเข้ตัวใดเข้าไปอยู่ในถ้ำนั้นก็กลายเป็นมนุษย์อิ่มทิพย์

ท้าวรำไพเป็นพญาจระเข้อยู่ในถ้ำนั้นมีบุตรชื่อ ท้าวโคจร ต่อมาท้าวโคจรไปวิวาทกับจระเข้ร้ายชื่อ ท้าวแสนตา และ พระยาพันวัง ต่อสู้กันตายทั้ง ๓ ตัว ท้าวโคจรมีบุตรชื่อ พระยาชาลวัน ท้าวรำไพจึงให้ชาลวันปกครองพวกบริวาร ชาลวันมีเมียหลวงชื่อ นางวิมาลา เมียน้อยชื่อ นางเลื่อมลายวรรณ ชาลวันมีใจเป็นพาล ไม่รักษาศีลเหมือนท้าวรำไพผู้เป็นปู่

วันหนึ่งชาลวันอยากกินเนื้อคนจึงออกจากถ้ำกลายเป็นจระเข้ว่ายน้ำมาทางหน้าเมืองพิจิตร ขณะนั้น นางตะเภาทองกับนางตะเภาแก้ว ลูกสาวของเศรษฐีเมืองพิจิตร กำลังเล่นน้ำอยู่ ชาลวันจึงคาบนางตะเภาทองลงไปที่ถ้ำ ได้นางเป็นเมียอีกคนหนึ่ง จนเกิดทะเลาะหึงหวงกับนางวิมาลาและนางเลื่อมลายวรรณ

เศรษฐีผู้เป็นบิดาจึงประกาศหาผู้ปราบจระเข้ชาลวัน ถ้าใครปราบได้จะแบ่งสมบัติและยกลูกสาวให้ มีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อไกรทองเรียนวิชาคาถา

อาคมมาอย่างเชี่ยวชาญ มารับอาสาปราบจระเข้ ได้หอกสะตะโลหะมาจากอาจารย์ ตั้งโรงพิธีที่หาดทรายริมน้ำหน้าเมืองพิจิตร

ในคืนนั้น ชาลวันเกิดนิมิตฝันว่าไฟไหม้ถ้ำ แล้วมีเทวดาองค์หนึ่งเข้าไปฟาดฟันชาลวันสาวไส้ออกให้แร้งกากินแล้วตัดศีรษะไป ท้าวรำไพผู้เป็นปู่ทำนายว่าฝันร้ายนัก ถ้าประมาทศัตรูจะลงมาทำร้าย ถึงถ้ำ ให้อยู่แต่ในถ้ำอย่าออกไปไหน ชาลวันให้บริวารขนหินมาปิดปากถ้ำ ตนเองอยู่แต่ในถ้ำ แต่เมื่อไกรทองอ่านคาถาอาคมเรียกทำให้ชาลวันเกิดร้อนรุ่ม ทำลายหินที่ปิดปากถ้ำ แล้วกลายเป็นจระเข้ว่ายน้ำมายังโรงพิธี ได้ต่อสู้กับไกรทองถูกไกรทองแทงเจ็บปวดแสนสาหัส จึงรีบหนีลงไปในถ้ำ ให้ปู่ช่วยปู่ก็ช่วยไม่ได้ เพราะชาลวันทำตัวเป็นอันธพาลไปลักลูกสาวของเขามา

ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำตามลงไปในถ้ำ ต่อสู้กับชาลวัน จับชาลวันได้เอาตัวมัดไว้ หานางตะเภาทองจนพบ จึงพานางตะเภาทองขี่จระเข้ชาลวันมาส่งที่เมืองพิจิตร นางตะเภาทองตั้งแต่เป็นเมียจระเข้รังควานก็เข้าสิง กลายเป็นผีดิบพูดกับมนุษย์ไม่ได้ ไกรทองจึงฆ่าชาลวันตาย นางตะเภาทองก็หายเป็นใบ้ เศรษฐีจึงแบ่งทรัพย์สมบัติและยกลูกสาวทั้งสองคนให้ไกรทอง

ต่อมาไกรทองคิดถึงนางวิมาลาเมียของชาลวัน จึงระเบิดน้ำลงไปในถ้ำได้นางวิมาลาเป็นเมีย แล้วพานางมาไว้ที่ศาลาในสวนของเศรษฐี โดยลงยันต์ปิดไว้บนศีรษะ เพื่อให้นางเป็นมนุษย์มิให้กลายเป็นจระเข้

เมื่อนางตะเภาแก้ว ตะเภาทองรู้เรื่องเข้าก็ตามไปหึงหวงที่ศาลาในสวนด่าทอตบตีกันไกรทองเข้าห้ามก็ไม่ฟัง นางวิมาลาสู้ไม่ได้ จึงกระชากยันต์บนศีรษะออก กลายเป็นจระเข้ใหญ่ตรงจะเข้าทำร้ายสองนางกับบริวาร จนสองนางต้องร้องให้ไกรทองช่วย นางวิมาลาจึงกระโดดน้ำว่ายกลับไปสู่ถ้ำทองของนาง ต่อมาไกรทองทนความคิดถึงนางไม่ได้ จึงระเบิดน้ำลงไปหานางวิมาลา ตั้งแต่นั้นมาไกรทอง

ก็ไปมาหาสู่เมียจระเข้และมนุษย์สลับกันไป

พระราชนิพนธ์เรื่องไกรทองในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เริ่มตั้งแต่ไกรทองลงไปอยู่กับนางวิมาลาในถ้ำจนจบ ทรงพระราชนิพนธ์ตอนท้ายเป็นกลอน ๑๘ คำกลอน และโคลง ๑ บท ดังโคลงต่อไปนี้

ไกรทองสองเล่มฉ้วน ลายผจง
เป็นพระนิพนธ์ชี้ทรง สืบไว้
คือจอมพิภพพงศ์ ภานุมาศ
แถลงพระนามท่านไท้ เลิศหล้าลือแสยง

มีคำอธิบายว่า ***"กลอนแลโคลงนี้เขียนไว้ในท้ายบทละครพระราชนิพนธ์ไกรทองกลอนเป็นของเก่า เข้าใจว่าแต่งในรัชกาลที่ ๓ แต่โคลงแต่งเมื่อในรัชกาลที่ ๔"***

ภูมิปัญญาไทยในละครนอกเรื่องไกรทอง มีดังต่อไปนี้

๑. ภูมิปัญญาของพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องไกรทอง จากคำเล่าลือกันว่าสุนทรภู่ได้พูดเป็นเชิงประมาทว่าเจ้านายจะทรงแต่งกลอนให้เป็นสำนวนชาวตลาดอย่างสุนทรภู่แต่งนั้นไม่ได้ พระองค์จึงทรงพระราชนิพนธ์เรื่องไกรทองขึ้น ให้เห็นว่าทรงแต่งได้ ในบทละครเรื่องไกรทองจึงมีสำนวนอย่างปากชาวตลาดตลอดทั้งเรื่อง แต่คำกล่าวนั้นเป็นแต่เพียงคำเล่าลือกัน จะเป็นจริงอย่างไรไม่มีใครทราบแน่นอน เพราะในประวัติศาสตร์รัชกาลที่ ๒ ก็ปรากฏแน่ชัดว่าพระองค์ทรงรักใคร่สุนทรภู่มาก อาจจะทรงแต่งขึ้นมาด้วยความสนุกของกวีนั้นเอง ดังในบทกลอนท้ายเรื่องไกรทอง ได้เขียนไว้ว่า

"ทรงประดิษฐ์คิดใส่ให้เป็นกลอน
ไว้รำเต้นเล่นละครงอนจริต
แต่ก่อนเก่าได้ดูอยู่เป็นนิจ
บำรุงจิตชาวประชาข้าราชการ"

จากกลอนบทนี้แสดงถึงภูมิปัญญาของพระมหากษัตริย์ไทยว่านอกจากจะทรงสามารถในเชิง

บทกวีแล้ว พระองค์ยังทรงเห็นการณ์ไกล ให้ข้าราชบริพารและประชาชนได้อ่านเพื่อความบันเทิงคลายเครียดจากความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน เป็นการบำรุงขวัญให้ข้าราชการมีกำลังใจทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.ภูมิปัญญาในด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย รัชกาลที่ ๒ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องไกรทอง เพื่อเป็นละครนอก อย่างในคำกลอนที่ว่า ***"ไว้รำเต้นเล่นละครงอนจริต"*** ในรัชสมัยของพระองค์ ศิลปะการรำของไทยได้เจริญถึงขีดสูงสุด และยังคงอนุรักษ์ไว้จนถึงปัจจุบันนี้

๓. ภูมิปัญญาทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ จากตำนานพระราชนิพนธ์บทละครนอกในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้กล่าวไว้ว่าเรื่องไกรทองก็ถือกันว่าเป็นเรื่องจริงอีกเรื่องหนึ่ง กล่าวกันว่าตำบลบ้านนายไกรทองที่แม่น้ำอ้อมในจังหวัดนนทบุรี เป็นบ้านเดิมของไกรทองและที่เมืองพิจิตรเก่าก็ยังมีตำบลเรียกว่าวังชาลวันและบ้านดงเศรษฐี อ้างว่ามาจากเรื่องไกรทองปรากฏอยู่

ประวัติของเมืองเก่าและภูมิศาสตร์ที่ตั้งเมืองเหล่านี้จึงเป็นสิ่งดลบันดาลใจให้กวีเกิดจินตนาการประมวลเรื่องราวที่ได้พบได้ยลยิน มาผูกเป็นบทร้อยกรองที่ไพเราะจนกลายเป็นวรรณคดีอันงดงามของชาติได้ นี่คือภูมิปัญญาของกวีไทย

๔. ภูมิปัญญาทางตัวบทกฎหมายผู้นิพนธ์แทรกตัวบทกฎหมายลงไปในบทร้อยกรอง เช่น ตอนที่นางตะเภาแก้วนางตะเภาทองไปด่าทอทะเลาะวิวาทกับนางวิมาลาในสวนไกรทองห้ามปรามเท่าใดก็ไม่ฟังจนทำให้ไกรทองโกรธ ว่านางทั้งสองว่า

"จะเขียนหนังสือหย่าสักห้าใบ
ขีดแกงไดให้ดูอย่าผู้ขี้"

ทำให้ผู้อ่านทราบถึงกฎหมายผัวเมีย ในสมัยนั้นว่าเพียงแค่ขีดเครื่องหมายแกงได *(แทนการลงชื่อ)* ก็สามารถหย่าขาดจากภรรยาได้

๕. ภูมิปัญญาในการวางเค้าโครงเรื่อง การผูกเรื่องให้มนุษย์กับสัตว์มาครองคู่กัน ดำเนินเรื่อง

ได้อย่างไม่น่าเกลียด เพราะสามารถให้จระเข้แปลงกายเป็นมนุษย์ได้ เช่นตอนที่ไกรทองชวนนางวิมาลาออกจากถ้ำใต้น้ำขึ้นไปบนพิภพก็ใช้คาถาอาคมว่า

"ครั้นเห็นนางแต่งตัวสรรพเสร็จ
จึงถอดแหวนเพชรที่นิ้วใส่
เสกด้วยวิทยาเรืองชัย
เอาใส่ในมวยผมกัลยา

แล้วลงยันต์เลขเสกซ้ำ
ปิดประจำท่ามกลางเกศา

มิให้นวลนางวิมาลา
กลับคืนกายาเป็นกุมภีล์"

เป็นภูมิปัญญาที่น่ายกย่องเพราะการเสกหรือแปลงกายจากสัตว์มาเป็นมนุษย์ด้วยกัน ทำให้มองเห็นภาพงดงามในวรรณคดีด้วย

๖. ภูมิปัญญาที่เกิดจากสติปัญญาสูง มนุษย์สามารถปราบสัตว์น้ำที่น่ากลัวที่สุด เช่น จระเข้ได้อย่างราบคาบ และสามารถบังคับขับขี่ได้อย่างใจชอบดังตอนที่ไกรทองตามชาลวันลงไปถึงถ้ำใต้น้ำ เพื่อพบนางตะเภาทองซึ่งชาลวันคาบลงไปสมสู่อยู่ในถ้ำ ไกรทองจึงพานางตะเภาทองขึ้นหลังชาลวันบังคับให้พามาส่งต่อเจ้าเมืองกรมการเมืองพิจิตรได้ และสุดท้ายชาลวันซึ่งใคร ๆ จะฆ่าอย่างไรก็ไม่ตาย ด้วยอำนาจเขี้ยวแก้วที่รักษาตัวได้ก็ต้องตายด้วยหอกสะตะโลหะของไกรทอง *(น่าจะเหมือนหอกสัตตโลหะของพลายชุมพลในเรื่องขุนช้างขุนแผน)*

๗. ภูมิปัญญาในการถ่ายทอดความยุติธรรมลงในวรรณคดี จะเห็นได้จากตัวละครอาวุโสคือ ท้าวรำไพ ปู่ของชาลวัน แม้จะเป็นสัตว์แต่ก็รักษาศีลครองสัตย์ เมื่อสามารถแปลงกายเป็นคนได้ ความรู้สึกนึกคิดของสัตว์ชั้นสูงที่มีอิทธิฤทธิ์ และมีความเป็นคนผสมอยู่ด้วย ทำให้ท้าวรำไพมองเห็นบาปบุญคุณโทษ มองเห็นกรรม และเหตุการณ์ในอนาคตได้ จึงสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อลูกหลานคนใดไม่เชื่อฟังก็ประสบความหายนะอันได้แก่ชาลวันนั่นเอง

๘. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การที่ไกรทองใช้เทียนระเบิดน้ำ สามารถแหวกน้ำเป็นช่องทางลงสู่ใต้น้ำได้ สมัยก่อนเป็นวิชาไสยศาสตร์ คาถาอาคม เท่ากับนำทางให้นักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันนำมาขบคิด ทดลอง จนประสบผลสำเร็จสามารถลงไปในน้ำได้ กลอนพระราชนิพนธ์เขียนไว้ว่า

"แล้วจุดเทียนระเบิดเฉิศล้ำออกจากถ้ำนำนางสาวศรี
มาตามเปลวปล่องช่องนที วารีแหวกกว้างเป็นทางไป"

อีกตอนที่ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำลงไปหานางวิมาลาว่า

"ครั้นถึงฝั่งวังวนชลธาร
จึงโอมอ่านอาคมคาถา
แล้วจุดเทียนชัยมิได้ช้า
คงคาแหวกช่องเป็นปล่องเปลว"

ด้านเทคโนโลยีสมัยต่อมา สามารถสร้างชุดดำน้ำสวมแว่นตากันน้ำมีท่อออกซิเจนติดบนหลังดำอยู่ในน้ำได้เป็นเวลานาน เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิ่งมีชีวิตในน้ำ

เมื่อมาถึงเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ นักวิทยาศาสตร์ นักสมุทรศาสตร์สามารถสร้างอุโมงค์ใต้น้ำเพื่อให้มนุษย์ได้เห็นฝูงปลา และสรรพสิ่งมีชีวิตใต้น้ำได้ อย่างเช่นที่ประเทศออสเตรเลีย สิงคโปร์ ฮ่องกง นับว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ได้ความคิดมาจากภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนนั่นเอง

๙. ภูมิปัญญาในการแทรกนิทานเล็ก ๆ น้อย ๆ ลงในวรรณคดี เช่น ตอนที่ไกรทองเล่านิทานให้นางวิมาลาฟังเรื่องแรก เรื่อง นางแฟงกับนายฉิม เรื่องที่สอง คือเรื่อง ตาเถน ๒ คนอยู่ด้วยกัน วันหนึ่งเถนทั้งสองรูปไปบิณฑบาต เถรรูปหนึ่งบิณฑบาตได้แกง

หอยจุ๊บแจงก็ดีใจรีบกลับมากุฏิ ความโลภกลัวว่าจะต้องแบ่งแกงให้เถนอีกรูปหนึ่ง จึงลงไปซ่อนตัวในตุ่ม หลวงตาอีกรูปหนึ่งคอยอยู่ ไม่เห็นเพื่อนมาจึงลงมือฉันข้าว เถนที่อยู่ในตุ่มก็ดูดแกงหอยจุ๊บแจงจนตุ่มโคลงเคลง เถนเพื่อนสงสัยก็มาเปิดฝาตุ่มดู เถนในตุ่มก็พ่นน้ำแกงถูกเถนเพื่อนจนปวดแสบลืมตาไม่ขึ้น เถนในตุ่มจึงแกล้งเอาน้ำมาล้างหน้าตาให้ แล้วบอกว่าอย่ามองลงไปในโอ่งอีกนะ เถนเพื่อนก็ไม่กล้าก้มหน้ามองในโอ่งอีกเลย

การที่มีนิทานมาแทรกทำให้เนื้อเรื่องสนุกยิ่งขึ้นและเข้ากับท้องเรื่องตอนที่ไกรทองกำลังง้องอนนางวิมาลา สองหนุ่มสาวจึงคืนดีกันได้อย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นภูมิปัญญาของผู้นิพนธ์ที่สอนใจสามีภรรยาให้เกิดความปรองดองในชีวิตครองเรือน

๑๐. ภูมิปัญญาในการพรรณนา อรรถรสทางวรรณคดี ครบทั้ง ๔ โวหาร คือ เสาวรจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สัลลาปังคพิสัย

๑๐.๑ เสาวรจนี คือ ชมความงาม *(ไม่ค่อยมีในเรื่องนี้)*

"พลางพิศดูห้องแก้วแพรวพรรณ
เตียงสุวรรณเคยนอนแต่ก่อนมา
เสียดายของต่างๆอย่างดี
เสียดายดวงมณีในคูหา
มีคุณค่าแก่ฝูงกุมภา
จะปรารถนาสิ่งใดก็สมคิด
ให้อิ่มไปด้วยทิพอาหาร
ไม่มีความรำคาญแต่สักหนิด"

๑๐.๒ นารีปราโมทย์ บทเกี้ยวพาราสี ซึ่งมีมากมายในพระราชนิพนธ์ เรื่องไกรทอง เช่น

"น้องเอยน้องรัก
เจ้าอย่าพักก้าวเฉียงเมี่ยงม่าย
เห็นแล้วว่าสมัครรักพี่ชาย
จึงอุบายบิดเบือนเชือนแช
น้อยหรือนั่นชั้นเชิงมิดชิด
ป้องปิดมิดเม้นไม่เห็นแผล
แสนอ่อนอ่อนคอทำท้อแท้
เรรวนปรวนแปรไม่ปรองดอง"

๑๐.๓ พิโรธวาทัง บทโกรธ เคียดแค้น เช่น ตอนนางตะเภาแก้วตะเภาทองทะเลาะกับนางวิมาลา ว่า

"ได้เอยได้ฟัง
ตะเภาทองแค้นคั่งเคืองจิต
เจ็บแสบแปลบใจดังไฟพิษ
ด้วยว่าถูกที่คิดก็โกรธา
กระทืบเท้าก้าวเดินเข้าไปใกล้
ถ่มน้ำลายรดให้แล้วร้องว่า
เดิมที่ผัวมึงอ้ายกุมภา
ขึ้นมาคร่าคาบกูลงไป
แล้วจำแลงแปลงตัวเป็นมนุษย์
ฉวยฉุดยุดมือถือไหล่
จำเป็นเสียตัวด้วยกลัวภัย
กูมิได้จงจิตไปติดตาม
ไม่เหมือนอีอุบาทว์ชาติกุมภีล์
ตัวกระลีระลำสำสาย
ฉอยหน้าฉอยตาว่าข้างาม
แต่งจริตติดตามผัวกูมา
กูจะว่าให้สาสมใจ
อีจัญไรร้อยแปดแพศยา
แม้นไม่เข็ดหลาบยังหยาบช้า
จะให้ข้ากูตบไสคอไป"

๑๐.๔ สัลลาปังคพิสัย บทตัดพ้อต่อว่า ตอนนางวิมาลาตัดพ้อไกรทองว่า

"เอออะไรเอ๋ยไม่เคยเห็น
เชิงเช่นเจ้าจอมหม่อมผัวใหม่
มาพาโลโพคดุมกลุ้มใจ
สารพัดเสกใส่วิมาลา
ไหนจะพาขึ้นไปให้เมียสับ
ยังมิหนำซ้ำกลับมาด่าว่า
เดิมทีที่วิวาทวาทา
เพราะข้าพาลทะเลาะหรือเพราะใคร"

โวหารในวรรณคดีที่ไพเราะเหล่านี้ แสดงถึงภูมิปัญญาของผู้นิพนธ์ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นมโนภาพไปด้วย

๑๑. ประเพณีในการครองเรือน ผู้ชายเป็นใหญ่เป็นผู้นำในครอบครัว สามารถชี้เป็นชี้ตายต่อภริยาหรือข้าทาสบริวารได้แม้จะเจ้าชู้มีภรรยาหลายคนก็ทำได้ ถือว่าผิดศีลข้อกาเม แต่ชายไทยตั้งแต่ยุคโบราณก็ปฏิบัติครองเรือนด้วยการเป็นเจ้าของภริยามากมายหลายคน แม้จะมีกฎหมายให้มีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายได้เพียงผู้เดียว ผู้ชายก็ยังฝ่าฝืนกฎนั้นอยู่เสมอ จากเรื่องไกรทองนี้พระเอกมีภรรยาหลายคน และยังพูดด้วยความภูมิใจด้วยว่า

"บุราณท่านว่าไว้กระไรน้อง ชายมีเมียสองนั้นต้องห้าม
มักเกิดกลียุคลุกลาม จึงหาให้เป็นสามตามตำรา"

ชายไทยถือตามตำรานี้ จึงมีเมียสามสี่ห้าคนเสียเลย ภูมิปัญญาของชายไทยในประเพณีการครองเรือนนี้จึงอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ดีนักในยุคปัจจุบัน

๑๒. ภูมิปัญญาจากการเข้าใจถึงชีวิตชาวบ้าน ทั้งการพูดจาการทะเลาะวิวาท ด่าว่าประชดประชัน ผู้นิพนธ์สามารถถ่ายทอดเป็นบทกลอนอย่างชัดเจน เช่น ตอนที่ตะเภาแก้วตะเภาทองไปด่าทอนางวิมาลาที่บ้านพักในสวนว่า

"ชะนางรูปงามได้ผัวใหม่
ทำเจ๋อเจ๊อะสะเออะหน้าหม่อมไกร
ช่างติดมาได้ไม่มีอาย
เอาผัวกูไปไว้ถึงเจ็ดคืน
ยังไม่หายรวยรื่นหรือโฉมฉาย
หรือว่าชาฉวันที่อันตราย
แยบคายไม่เหมือนเจ้าไกรทอง
แต่ผัวกุมภีล์แล้วมิหนำ
ยังแถมซ้ำมนุษย์เข้าเป็นสอง
ไสหัวฉงไปเสียท้องคลอง
เดียรฉานจองหองไม่เจียมตัว"

แล้วยังด่าซ้ำอีกว่า

"เหวยอีกุมภาตัวขยัน
ปากกล้าหน้าด้านดึงดัน
จะประชันให้ชนะไม่ละลด
ชอบแต่จิกหัวมาตบเล่น
ให้เพื่อนบ้านเขาเห็นเสียให้หมด
จึงจะสมที่มึงมีพยศ
ให้รู้รสรู้จักฝีมือไว้"

ฟังคำด่าแล้วน่าขนหัวลุก ทั้งดุทั้งหยาบคาย อะไรปานนั้นนางวิมาลามิใช่ย่อย ด่าตอบอย่างเจ็บแสบเหมือนกัน

"ขึ้นหน้าว่าเป็นเจ้าผัว
อันจะให้กูกลัวอย่าสงสัย
ถึงกูเป็นชาติกุมภีล์ไซร้
ก็ไม่โฉดโหดไร้เหมือนมึงนี้
อีมนุษย์อุบาทว์ชาติชั่ว
พี่น้องร่วมผัวน่าบัดสี
ขาดสามสี่วันไม่ทันที
เป็นกุลำกุลีทะยานใจ
เมื่อเจ้าขาดฉงมิรอด
เป็นไรไม่กอดไว้ให้ได้
เย้ายวนชวนชมภิรมย์ใจ
อย่าให้ว่างเว้นสักเวลา"

นับว่าผู้แต่งท่านมีภูมิปัญญาถ่ายทอดวิถีชีวิตชาวบ้านได้อย่างดีเยี่ยม

๑๓. ภูมิปัญญาในการสร้างมโนภาพของกวี เช่น

"หญิงร้ายปากกล้าไม่น่าเลี้ยง
คนผู้จะดูเยี่ยงไปภายหน้า
ฉวยชักมีดหมอที่เหน็บมา
ทำเป็นโกรธาจะฆ่าตี
จะไปไหนเล่าเจ้าคนคม
เอาคารมตั้งหน้าแล้วอย่าหนี
น้ำตาคลอตาน่าปราณี
ชะช่างทำทีให้อ่อนใจ"
(ตอนไกรทองแสร้งทำโกรธนางวิมาลา)

"ว่าพลางนางร่ำร้องไห้
น้ำตาไหลโซมซาบอาบหน้า
โอ้แต่นี้ไปนะอกอา
จะบ่ายหน้าไปพึ่งผู้ใด"
(นางวิมาลาตัดพ้อไกรทอง)

เป็นการพรรณนาที่น่าสงสาร มองเห็น

ภาพพจน์ว่าผู้หญิงม่ายมีสามีใหม่ถูกบังคับให้ทำตามสามีใหม่ทุกประการ

อีกตอนหนึ่งที่รัชกาลที่ ๒ ทรงพระราชนิพนธ์ให้ผู้อ่านเห็นภาพพจน์กระจ่างแจ้งและเวทนาสงสาร คือตอนที่นางจระเข้วิมาลา อำลาสามีกลับไปถ้ำทองว่า

"เมื่อนั้น
นางกุมภีล์เศร้าสร้อยละห้อยไห้
อาวรณ์ร้อนรุมกลุ้มใจ
ดังถ่านไฟฟืนสุมทุ่มทับ
จนอยู่มิรู้ที่จะเจรจา
แต่พริบตาอ้าปากหงุบหงับ
ลาผัวซบหัวลงคำนับ
คลานตะกุบตะกับกลับไป"

อ่านแล้วทำให้นึกถึงนางจระเข้ที่มีฤทธิ์เดชร้ายกาจ แต่ต้องมาสยบให้แก่มนุษย์ผู้ซึ่งตนเองจงรักภักดี เป็นภาพที่น่าสงสาร

นี่คือภูมิปัญญาของกวี

๑๔. ภูมิปัญญาในการแทรกสุภาษิต สำนวน โวหาร หรือคำคมลงในบทร้อยกรอง เช่น

(๑) ***"พระมหาสมุทรสุดลึกซึ้ง***
ถ้าจะหยั่งให้ถึงก็ง่ายกว่า
หญิงสามร้อยกลมารยา
สุดที่จะศึกษาให้แจ้งใจ"
(ไกรทองต่อว่านางวิมาลา)

(๒) ***"เหมือนพระยาราชหงส์เข้าดงเตย***
จะก้มเงยหนามเหนี่ยวเกี่ยวยับ
ขนข้างหางปีกไม่เหลือหลอ
เขาคั้นคอสิ้นเสียงใส่เขียงสับ"
(นางวิมาลารำพัน)

(๓) ตอนที่ตายายเฝ้าสวนรีบงันงกไปบอกนางตะเภาทองตะเภาแก้ว เรื่องไกรทองหานางวิมาลาไว้ในสวนว่า

"บอกนางตะเภาทองตะเภาแก้ว
ที่นี้งามแล้วทั้งห้าไร่"

กลอนบทนี้มาจากสำนวน **"งามหน้าทั้งห้าไร่"** หมายถึงว่า **ทำไม่ดี ไม่งาม**

(๔) ***"เหมือนแกล้งตีปลาหน้าไซ***
เอออะไรมาคิดริษยา
หวงแหนแสนร้ายว่ามา
จะปิดประตูตัวแต่ข้างเดียว"

(๕) ***"จะขว้างงูดูถูกอสรพิษ***
มันจะผิดพ้นคอไปข้างไหน"
(นางวิมาลาตัดพ้อไกรทอง)

(๖) ***จะสาวไส้ให้กาแย่งแร้งทึ้ง***
อื้ออึงมันไม่ดีนะพี่เอ๋ย"

(๗) ***"จะมาฝืนฟื้นฝอยหาตะเข็บ***
หยิกเล็บเจ็บเนื้อหรือหาไม่
เมื่อกินอยู่ที่ลับแล้วเป็นไร
จะมาไขกลางแจ้งให้แพร่งพราย"
(นางเลื่อมลายวรรณสอนนางวิมาลา)

(๘) ***"ตะกิ่งตะเกียงเงี่ยงงารอบตัว***
ความวัวยังไม่หายความควายมา"
(ไกรทองเตือนนางวิมาลา)

จะเห็นได้ว่าแม้บทละครเรื่องไกรทองจะเป็นเพียงบทละครสั้น ๆ ไม่ยาวมากเหมือนเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน หรือบทละครเรื่อง อิเหนา แต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงแสดงภูมิปัญญาของพระองค์ไว้เต็มเปี่ยม เป็นที่น่าสรรเสริญและน่าภาคภูมิใจของชาวไทยยิ่งนัก

ชื่อถนนนี้มีความหมาย

ตอนที่ ๕

ก. กล้วยไม้ ณ อยุธยา

ถนนที่เป็นชื่อเจ้าของที่ดินหรือผู้ควบคุมงาน

ในกรณีเจ้าของที่ดินได้ตัดถนนขึ้นเองหรืออุทิศที่ดินให้ทางราชการตัดถนนหรือที่ดินนั้นได้เคยเป็นของผู้มีชื่อเสียง ก็มักจะนำชื่อท่านเหล่านั้นมาเป็นชื่อถนน เพื่อเป็นการยกย่องให้เกียรติหรือเพื่อเป็นประวัติของท้องถิ่นสืบไป นอกจากนี้ ในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดเป็นนโยบายว่า ถนนที่กรมทางหลวงตัดขึ้นใหม่นั้น ให้นำชื่อของนายช่างที่กำกับรับผิดชอบการก่อสร้าง ชื่ออธิบดีกรมทางหลวงหรือผู้บังคับบัญชาขณะนั้นมาเป็นชื่อถนน ดังมีถนนในกรุงเทพมหานคร ที่อยู่ในเกณฑ์ทั้ง ๒ ประการดังกล่าวหลายสาย จึงขอนำถนนเหล่านั้นมาเล่าประวัติของการตั้งชื่อไว้พอเป็นตัวอย่าง โดยอาศัยข้อมูลส่วนใหญ่จากหนังสือพจนานุกรมวิสามานยนามไทย: วัด วัง ถนน สะพาน ป้อม ของ นางสาวกนกวลี ชูชัยยะ ผู้จัดทำ

ถนนงามวงศ์วาน เป็นถนนที่กรมทางหลวงตัดขึ้นเชื่อมเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร กับจังหวัดนนทบุรี ตั้งชื่อให้เป็นเกียรติแก่ นายดำรง งามวงศ์วาน อดีตนายช่างกำกับหมวดนนทบุรี กรมทางหลวง ซึ่งเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างถนนสายนี้

ถนนจรัญสนิทวงศ์ เป็นถนนที่กรมทางหลวงตัดขึ้นจากสามแยกท่าพระผ่านเขตบางกอกน้อย สะพานพระราม ๖ ถึงจังหวัดนนทบุรี ตั้งชื่อถนนให้เป็นเกียรติแก่หลวงจรัญสนิทวงศ์ (หม่อมหลวงจรัญ สนิทวงศ์) อดีตปลัดกระทรวงคมนาคม

ถนนแจ้งวัฒนะ เป็นถนนที่กรมทางหลวงตัดตั้งแต่อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญผ่านหลักสี่ไปจรดปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตั้งชื่อถนนให้เป็นเกียรติแก่ นายชลอ แจ้งวัฒนะ อดีตนายช่างกำกับแขวงการทางกรุงเทพที่ ๒ กรมทางหลวง ซึ่งเป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้างถนนสายนี้

ถนนเดโช เป็นถนนจากถนนสุรวงศ์ถึงถนนสีลม เขตบางรัก เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ *(โต บุนนาค)* ขณะมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสีหราชเดโชไชย

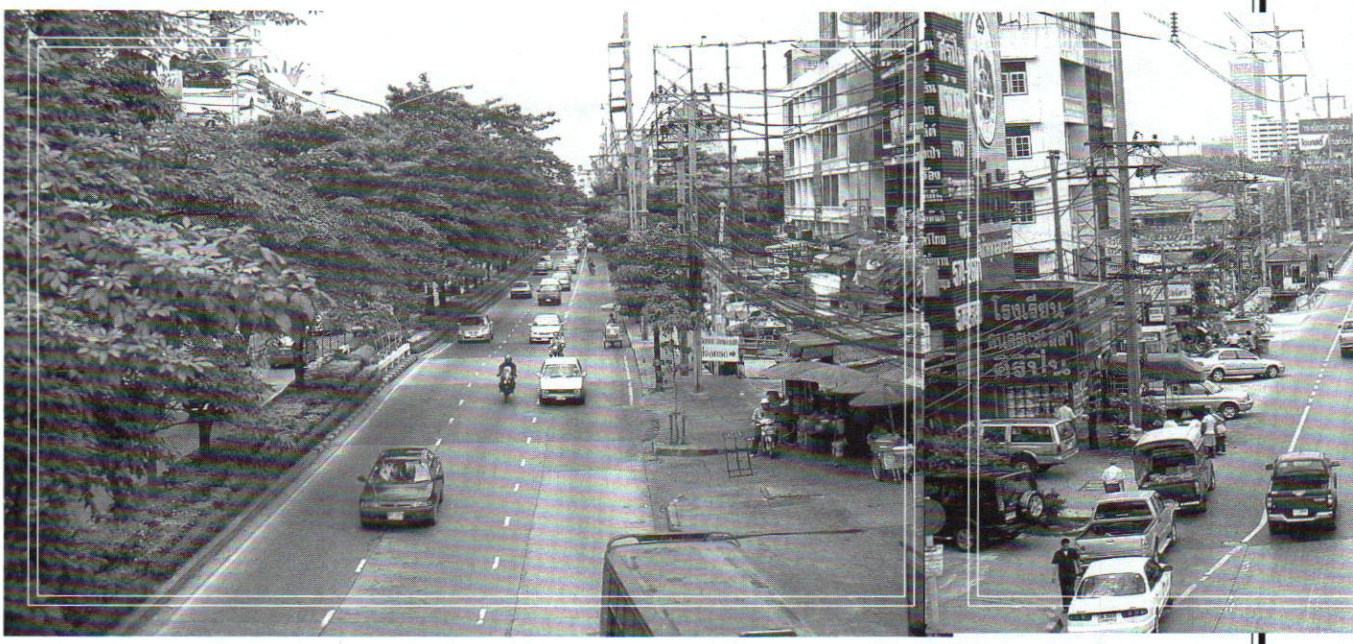

ได้ตัดถนนผ่านที่ดินซึ่งซื้อไว้แล้วถวายเป็นถนนหลวงในรัชกาลที่ ๕ ได้รับพระราชทานชื่อถนนเดโช

ถนนประมวญ เป็นถนนเริ่มจากถนนสีลม ถึงถนนสาทรเหนือ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี *(เจิม แสง-ชูโต)* สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๒ โดยซื้อที่ดินจากพระประมวญประมาณพล และขอรับพระราชทานชื่อถนนตามชื่อเจ้าของที่ดินเดิม

ถนนประดิพัทธ์ เป็นถนนจากพระรามที่ ๖ ถึงถนนพหลโยธิน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยผ่านที่ดินของพระยาประดิพัทธ์ภูบาล *(คอยู่เหล ณ ระนอง)*นอกจากนี้ยังมีถนนที่ผ่านที่ดินของท่านอีก ๒ สาย คือ ถนน ณ ระนอง และถนนหลวงสุนทรโกษา อันเป็นบรรดาศักดิ์เดิมของท่านอยู่ใกล้ท่าเรือคลองเตย เขตคลองเตยทั้ง ๒ สาย

ถนนพัฒน์พงศ์ เป็นถนนเชื่อมถนนสุรวงศ์กับถนนสีลม บุตรหลานของหลวงพัฒน์พงศ์พาณิช *(จีนพัด)* ชาวจีนไหหลำ ได้ตัดถนนผ่านที่ดินมรดกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓

ถนนพาหุรัด เป็นถนนตั้งแต่ถนนบ้านหม้อถึงถนนจักรเพชร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น โดยใช้ทรัพย์ส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพาหุรัดมณีมัย พระราชธิดาที่ประสูติแต่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี และสิ้นพระชนม์ ขณะพระชนมายุ ๑๐ พรรษา พระราชทานนามว่า ถนนพาหุรัด

ถนนเพชรเกษม เป็นทางหลวงหมายเลข ๔ *(กรุงเทพ-หาดใหญ่)* สร้างเสร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ ตั้งชื่อถนนเพื่อให้เป็นเกียรติแก่หลวงเพชรเกษมวิถีสวัสดิ์ *(แถม เพชรเกษม)* อดีตอธิบดีกรมทางหลวง คนที่ ๗ หลวงเพชรเกษมวิถีสวัสดิ์เป็นนักเรียนทุนหลวงของกรมรถไฟหลวง ไปศึกษาวิชาวิศวกรรมโยธาที่ประเทศอังกฤษ กลับมารับราชการที่กรมรถไฟหลวงแล้วย้ายไปสังกัดกรมทางหลวง

ถนนแพร่งนรา เป็นถนนเชื่อมถนนอัษฎางค์กับถนนบ้านตะนาว *(ปัจจุบันเรียกถนนตะนาว)* พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ทรงตัดถนนผ่านวังของพระองค์ และที่วังนี้เคยเป็นที่ตั้งของโรงละคอนปราโมทัยอันมีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ *(ดูรายละเอียดในบทความเรื่อง ถนนสามแพร่ง ของผู้เรียบเรียงบทความนี้)*

ถนนแพร่งสรรพศาสตร์ เป็นถนนเชื่อมถนนอัษฎางค์กับถนนบ้านตะนาว โดยอยู่เหนือถนนแพร่งนรา เป็นถนนที่ตัดผ่านบริเวณวังของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจ ซึ่งทายาทได้ขายที่ดินให้แก่เอกชนคงเหลือแต่ซุ้มประตูวังด้านติดถนนบ้านตะนาวเป็นระลึกอยู่เท่านั้น

ถนนแพร่งภูธร เป็นถนนเชื่อมถนนอัษฎางค์กับถนนบ้านตะนาวโดยอยู่ใต้ถนนแพร่งนรา ติดกับสี่กั๊กเสาชิงช้า เดิมที่ดินบริเวณนี้เป็นวัง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูธเรศธำรงศักดิ์ ต่อมาทายาทได้ขายให้แก่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนสายนี้ขึ้น

ถนนรามบุตรี เดิมเป็นชื่อสะพานข้ามคลองวัดชนะสงครามตอนใกล้วัดบวรนิเวศฯ โดยหม่อมเจ้าหญิงเป้า ธิดาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระรามอิศเรศ *(พระองค์เจ้าสุริยา ต้นราชสกุล สุริยกุล)* พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้นำเงิน ๒,๔๐๐ บาท พร้อมด้วยเครื่องทองรูปพรรณจำนวนหนึ่ง ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อสร้างสะพานสาธารณประโยชน์ จึงพระราชทานนามว่าสะพานรามบุตรี ต่อมาได้ถมคลองนี้เป็นถนนจากปลายถนนบ้านตะนาว ไปจรดถนนจักรพงษ์ จึงได้รื้อสะพานและให้ชื่อถนนคลองถมสายนี้ว่า ถนนรามบุตรี ตามชื่อสะพาน

ถนนวรจักร เริ่มแต่ถนนเจริญกรุงถึงถนนบำรุงเมืองตรงสี่แยกประปาแม้นศรี เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นถนนที่ตัดในรัชกาลที่ ๕ ผ่านที่ดินของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ *(พระองค์เจ้าปราโมช ต้นราชสกุลปราโมช)*

ถนนวิสุทธิกษัตริย์ เริ่มตั้งแต่ถนนราชดำเนินนอกถึงถนนสามเสน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นถนนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างขึ้นเพื่อ

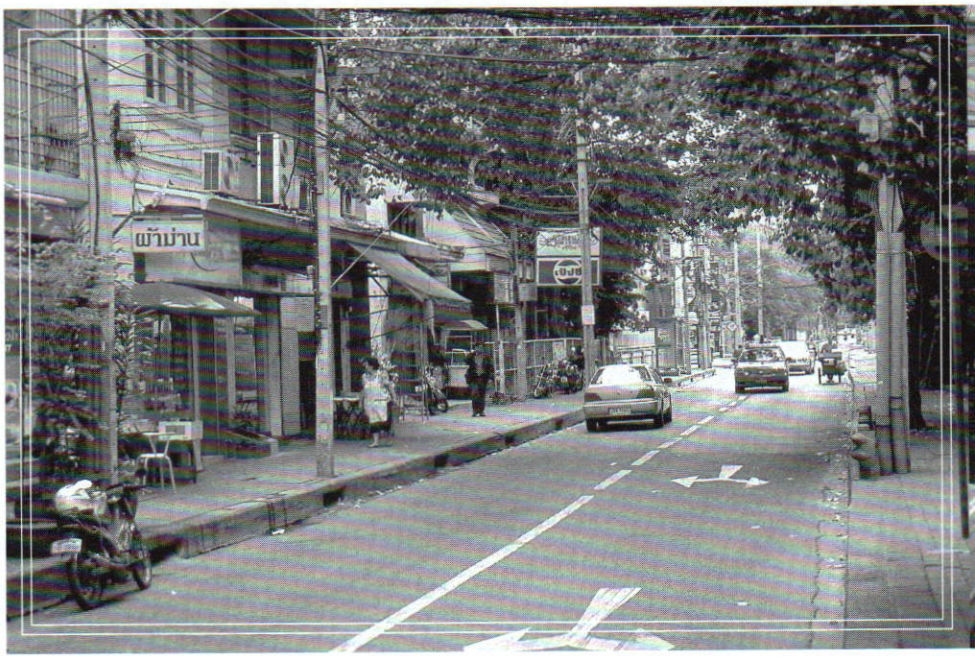

อุทิศส่วนกุศลพระราชทาน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑล กรมหลวงวิสุทธิกษัตริย์ พระขนิษฐาร่วมพระชนนี ซึ่งสิ้นพระชนม์แต่พระชนมายุ ๙ พรรษา ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนนี้ต่อออกไปจากสี่แยกบางขุนพรหม ถนนสามเสนจรดแม่น้ำเจ้าพระยาข้างธนาคารแห่งประเทศไทย วังบางขุนพรหม

ถนนเศรษฐศิริ เป็นถนนเชื่อมถนนพระรามที่ ๕ กับถนนเทอดดำริ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ถนนนี้ตัดผ่านบริเวณกรมสรรพาวุธทหารบก จึงได้นำนาม หม่อมเจ้าเศรษฐศิริ กฤดากร เจ้ากรมช่างแสงทหารบกคนแรก ผู้วางรากฐานการผลิตสรรพาวุธให้แก่กองทัพบกไทย มาตั้งเป็นชื่อถนนเพื่อเป็นอนุสรณ์

ถนนสมเด็จเจ้าพระยา ถนนสมเด็จเจ้าพระยาสร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามโครงการจะยาวจากปากคลองสานไปถึงวัดอมรินทร์ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงตั้งชื่อถวายว่า ถนนสมเด็จเจ้าพระยา เพราะตัดตามแนวถนนที่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ *(ช่วง บุนนาค)* ได้สร้างไว้ และเป็นเส้นทางที่จวน *(บ้าน)* ของสมเด็จเจ้าพระยาถึง ๔ องค์ ตั้งอยู่ คือ สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ *(ดิศ บุนนาค)* สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ *(ทัต บุนนาค)* และสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ *(ช่วง บุนนาค)*

ถนนสาทร เป็นถนนจากถนนเจริญกรุงไปจรดถนนพระรามที่ ๔ สร้างในพุทธศักราช ๒๔๓๑ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเจ๊สัวยมบุตรพระยาพิศลสมบัติบริบูรณ์ *(เจ๊สัวยม ต้นสกุล พิศลยบุตร)* ได้กว้านซื้อที่ดินว่างเปล่าระหว่างถนนสีลมกับบ้านทวาย แล้วจ้างจีนขุดคลองผ่านกลางที่ดินจากแม่น้ำเจ้าพระยาไปทางทิศตะวันออกบรรจบคลองหัวลำโพงหรือคลองถนนตรงแล้วนำดินขึ้นมาถมเป็นถนน ๒ ฝั่งคลอง แบ่งที่ดินออกเป็นแปลง ๆ แปลงละไร่ครึ่ง จึงเป็นที่ดินจัดสรรเพื่อสร้างบ้านพักอาศัยแห่งแรกของประเทศไทย คนทั่วไปจึงเรียกคลองนี้ว่า คลองเจ๊สัวยม

ต่อมาเจ๊สัวยมได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสาธรราชายุกต์ คนทั่วไปจึงเปลี่ยนมาเรียก

คลองสาธร ถนนฝั่งซ้ายหรือทิศเหนือของคลองเรียกถนนสาธรเหนือ ถนนฝั่งขวาหรือทิศใต้ของคลองเรียกถนนสาธรใต้ ต่อมามีผู้เสนอว่า คำว่า สาธร แปลไม่ได้ เพราะไม่มีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กรุงเทพมหานครจึงได้เปลี่ยนคำว่า สาธร เป็น สาทร ทั้งชื่อเขตการปกคลอง ชื่อถนน และชื่อคลอง

ความจริงในเอกสารเก่าใช้ทั้งคำว่า สาธรและสาทร และตามพจนานุกรมภาษาสันสกฤตหลายฉบับ สาธร แปลว่า ดี ทำประโยชน์ให้สำเร็จ ในทำเนียบนามภาค ๔ ถนนในจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี ฉบับกรมศิลปากร ก็ใช้คำว่า สาธร การเปลี่ยนตัวสะกดจาก ธ. เป็น ท. ทำให้ภาคเอกชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนหัวกระดาษและอื่น ๆ อีกมาก และชื่อที่เป็นวิสามานยนามก็มีสิทธิที่จะเขียนอย่างใดก็ได้ ถ้าต้องการทราบว่าหลวงสาธรราชายุกต์ *(ยม พิศลยบุตร)* เขียนอย่างไร ก็ต้องนำแผ่นสัญญาบัตร แต่งตั้งหรือพระราชทานบรรดาศักดิ์ตัวจริงมายืนยันเท่านั้น

ถนนสี่พระยา เป็นถนนเชื่อมถนนเจริญกรุงกับถนนพระรามที่ ๔ จากการที่เจ๊สัวยมได้ซื้อที่ดินมาจัดสรรแบ่งขายได้กำไรงาม จึงมีพระยา ๔ ท่าน และหลวงอีก ๑ คน รวมกันซื้อที่ดินระหว่างถนนสุรวงศ์กับคลองผดุงกรุงเกษมมาตัดถนนและแบ่งที่ดินขายบ้าง พระยาทั้ง ๔ ท่าน คือพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง *(หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์ ต่อมาเป็น เจ้าพระยาอภัยราชามหายุติธรรมธร)* พระยาพิพัฒโกษา *(ติโน ซาเวียร์)* พระยานรฤทธิ์ราชหัช *(ทองดี โชติกเสถียร ต่อมาเป็นพระยาธรรมจรรยานุกูลมนตรี)* และพระยานราภักดี *(สุด บุนนาค)* ส่วนหลวงอีก ๑ คน คือ หลวงมนัศมานิต *(เผ่ล วสุวัต ต่อมาเป็นพระยาสุนทรพิมล)* จากนั้นได้น้อมเกล้าฯ ถวายถนนเป็นถนนหลวง แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสว่า ถนนยังแคบมากควรขยายไว้เผื่ออนาคตบ้าง กรมศุขาภิบาลจึงได้ต่อรองขอขยายถนนให้กว้างดังปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานชื่อถนนว่าถนนสี่พระยา และเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดถนนเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๔๙

ถนนสุรวงศ์ เริ่มตั้งแต่ถนนเจริญกรุงถึงสะพานเฉลิมภพ ๕๐ คลองหัวลำโพงหรือถนนพระรามที่ ๔

โดยเจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ *(โต บุนนาค)* ขณะเป็นพระยาสีหราชเดโชชัย ได้ซื้อที่ดินและขอพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัดถนนขึ้น ๒ สาย และน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นถนนหลวง ซึ่งได้พระราชทานชื่อว่า ถนนเดโช และถนนสุรวงศ์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๐

ถนนรองเมือง เป็นถนนระหว่างถนนพระรามที่ ๑ ถึงถนนพระรามที่ ๔ หลังจากที่พระยาอินทิราธิบดีสีหราชรองเมือง *(เจ้าพระยาอภัยราชา มหายุติธรรมธร หม่อมราชวงศ์ ลพ สุทัศน์)* ได้ร่วมสร้างถนนสี่พระยาแล้วประสบความสำเร็จในการแบ่งที่ดินขาย จึงมาดำเนินการใหม่ในที่ดินบริเวณหลังสถานีรถไฟสายนครราชสีมา *(สถานีรถไฟกรุงเทพ)* ขอพระบรมราชานุญาตสร้างถนนด้วยทุนทรัพย์ของตนเอง ตั้งแต่ถนนวัวลำโพง *(ถนนพระรามที่ ๔)* มาถึง ถนนบำรุงเมือง *(ปลายถนนพระรามที่ ๑ เชิงสะพานกษัตริย์ศึก)* โดยใช้ที่ดินบางส่วนของกรมรถไฟเป็นถนนด้วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานชื่อถนนว่าถนนรองเมืองตามท้ายราชทินนามผู้ขอทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗

ถนนสุขสวัสดิ์ ทางหลวงสายดาวคะนอง-ป้อมพระจุลจอมเกล้า ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่หม่อมเจ้าธัญญลักษณ์ สุขสวัสดิ์ อดีตนายช่างหัวหน้ากองก่อสร้างกรมทางหลวง ผู้รับผิดชอบในการสร้างถนนสายนี้

ถนนสุขุมวิท ทางหลวงหมายเลข ๓ เริ่มตั้งแต่กรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี ไปสิ้นสุดที่จังหวัดตราด ถนนนี้มีชื่อตามราชทินนามของพระพิศาลสุขุมวิท *(ประสพ สุขุม)* บุตรเจ้าพระยายมราช *(ปั้น สุขุม)* และท่านผู้หญิงตลับ ท่านเป็นคนไทยคนแรกที่สำเร็จการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์ จากสถาบันเอ็มไอทีสหรัฐอเมริกา เคยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมทางหลวงคนที่ ๕ ท่านได้สร้างผลงานของกรมทางหลวงไว้มาก รัฐบาลสมัยนั้นจึงมีมติให้ตั้งชื่อทางหลวงสายนี้ว่าสุขุมวิท เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓

ถนนสุรศักดิ์ เป็นถนนเชื่อมถนนสีลมกับถนนสาทรเหนือ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี *(เจิม แสง-ชูโต)* เป็นผู้สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านผู้นี้มีส่วนในการปรับปรุงกองทัพบกไทยเข้าสู่แผนใหม่ เคยเป็นแม่ทัพไปปราบปรามความไม่สงบที่หลวงพระบางซึ่งขณะนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทย เป็นผู้ก่อตั้งบริษัทป่าไม้ศรีราชา และธุรกิจอื่นอีกหลายอย่าง

ถนนสุวินทวงศ์ ทางหลวงสายมีนบุรี - ฉะเชิงเทรา -ปราจีนบุรี ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่ นายเกษม สุวินทวงศ์ อดีตนายช่างกำกับเขตการทางปราจีนบุรี กรมทางหลวง

ถนนอุณากรรณ เริ่มจากถนนเจริญกรุงถึงถนนบำรุงเมือง สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี ได้อุทิศเงินจำนวน ๑๐๐ ชั่ง ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตนรไชย พระเชษฐาพระองค์แรกร่วมพระชนนี สร้างถาวรวัตถุเพื่อเป็นพระกุศลถวายเจ้าของเงิน สร้างเสร็จในพระพุทธศักราช ๒๔๔๓

ถนนในกรุงเทพมหานคร ที่ตั้งชื่อตามชื่อของเจ้าของที่ดินยังมีอีกมาก เช่น ถนนนานา ถนนอโศก ถนนทองหล่อ ถนนเอกมัย หรือตั้งชื่อเกี่ยวกับประวัติของชุมชน เช่น ถนนตานี ถนนตะนาว ถนนดินสอ ถนนบ้านหม้อ ถนนตีทอง ชื่อเหล่านี้น่าสนใจที่ทำให้ทราบความเป็นมาของชุมชนเหล่านั้น อันเป็นประวัติสังคมที่ควรแก่การศึกษาบันทึกไว้ ซึ่งจะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

XEROX
GENERAL GEMS
Continental
CONTITECH

นาฏศิลป์ภาคกลางร้อนเอกลักษณ์ไทยที่กำลังสูญสาน

ดร.สมหมาย จันทร์เรือง

ผมผ่านวิทยาลัยนาฏศิลปด้านติดกับโรงละครแห่งชาติเมื่อเดือนเมษายนศกนี้ดูมีความคึกคักต่างกับการปิดภาคเรียนของสถานศึกษาทั่วไป เพราะมีเด็กเยาวชนและบุคคลหลายวัยเดินเข้าออกที่วิทยาลัยนาฏศิลปจำนวนมาก สอบถามเจ้าหน้าที่จึงทราบว่ามีการจัดสอนพิเศษด้านนาฏศิลป์และดนตรีภาคฤดูร้อน สำหรับนักเรียนทั่วไป ทำให้คิดถึงการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นกระแสหลักของสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากภาพของสถานศึกษาทั่วไปเฉพาะในวิทยาลัยนาฏศิลปนั้น เป็นการเรียนการสอนในระบบและปิดภาคเรียนตามปกติ เช่น ภาคฤดูร้อนหรือปิดเทอมปลายจะมีเวลานาน และไม่มีกิจกรรมใด ๆ นอกจากให้บุคลากรได้พักเพื่อเตรียมการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป แต่ในระยะหลังนี้วิทยาลัยนาฏศิลปมีการปรับเปลี่ยนบทบาทขยายการบริการสังคมกว้างขวางมากขึ้น

ความเป็นมาของวิทยาลัยนาฏศิลป

วิทยาลัยนาฏศิลปเดิมมีชื่อว่า **"โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์"** เปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๗๗ นับเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่จัดสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาศิลปะ สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ผู้ก่อตั้งคือ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีคนแรกของกรมศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้วิชาศิลปะด้านโขนละครและดนตรีมารวมอยู่ในสังกัดเดียวกัน จึงโอนครูอาจารย์ทางสายศิลปะและดุริยางคศิลป์กับศิลปินประจำราชสำนักของพระมหากษัตริย์ รวมถึงเครื่องโขน เครื่องดนตรี เครื่องละครของหลวงบางส่วนจากกระทรวงวังให้มาอยู่ในสังกัดกรมศิลปากร จากนั้นได้แก้ไขปรับปรุงการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นด้วยการรวมการสอนวิชาช่างปั้น ช่างเขียน และช่างรัก จัดตั้งเป็นโรงเรียนศิลปากร และให้โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ไปรวมเป็นแผนกหนึ่งของโรงเรียนศิลปากร เรียกชื่อเฉพาะว่า **"โรงเรียนศิลปากรแผนกนาฏดุริยางค์"** ให้การศึกษาวิชาศิลปะทางดนตรีปี่พาทย์ ละครรำ และระบำ แต่ยังไม่มีโขน

ต่อมา พ.ศ.๒๔๘๕ กรมศิลปากรปรับปรุงกิจการกองดุริยางคศิลป เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น **"กองการสังคีต"** และโอนแผนกนาฏดุริยางค์จากโรงเรียน

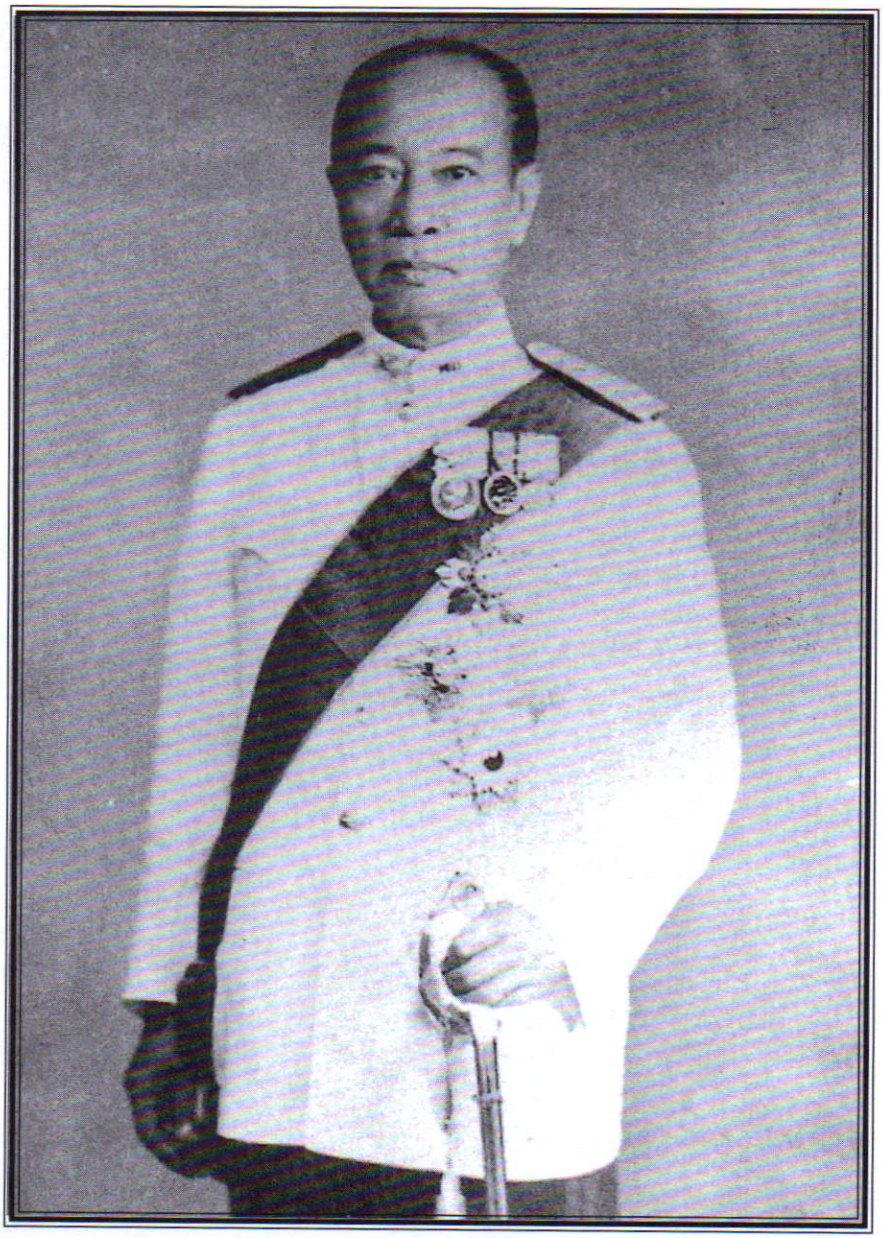

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีคนแรกของกรมศิลปากร

ศิลปากรมาขึ้นอยู่กับกองการสังคีต เปลี่ยนชื่อเป็น **"โรงเรียนสังคีตศิลป"** ขึ้นอยู่กับแผนกนาฏศิลป์เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้การศึกษาในโรงเรียนนี้หยุดชะงักไประยะเวลาหนึ่ง จนถึง พ.ศ.๒๔๘๘ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น มีบัญชาให้แก้ไขปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนสังคีตศิลปและเปลี่ยนชื่อเป็น **"โรงเรียนนาฏศิลป"** พ.ศ.๒๕๐๔ มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรและมีกองศิลปศึกษาเพิ่มขึ้น โรงเรียนนาฏศิลป์ได้โอนจากกองการสังคีตมาขึ้นกับกองศิลปศึกษา และได้รับการยกฐานะเป็น **"วิทยาลัยนาฏศิลป"** เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๕

การจัดการศึกษาด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยได้รับความสนใจจากสังคมไทยมากขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลต่อพัฒนาการของวิทยาลัยนาฏศิลป สามารถขยายการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี โดยสมทบกับวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พร้อมทั้งการขยายวิทยาลัยนาฏศิลป์ไปตามจังหวัดต่าง ๆ ทำให้การศึกษานาฏศิลป์และดนตรีไทยกระจายสู่

ภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึง มีการแลกเปลี่ยนค้นคว้าศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เกิดความงอกงามทางภูมิปัญญาไทย และความรู้ความเข้าใจในวิถีไทย พ.ศ.๒๕๓๗ มีแนวคิดยกระดับการศึกษาด้านนี้ให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการด้วยการผลักดันเป็น **"สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์"** ประสบผลสำเร็จเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๑ สามารถปฏิบัติภารกิจจัดการศึกษาขั้นสูงให้กับสังคมได้เต็มรูปแบบ กล่าวคือ จัดการเรียนการสอนหรือการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งกิจกรรมหนึ่งได้แก่ โครงการอบรมนาฏศิลป์และดนตรีภาคฤดูร้อน สำหรับนักเรียนทั่วไป ถือเป็นมิติใหม่ของวิทยาลัยนาฏศิลปที่ดำเนินการได้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา เพราะมีการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในสถาบันแห่งนี้

การอบรมนาฏศิลป์และดนตรีภาคฤดูร้อน

การอบรมนาฏศิลป์และดนตรีภาคฤดูร้อนเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๘ โดยครูประพิศพรรณ ศรีเพ็ญ ได้รับมอบจากผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป *(ครูมนัสสา เนตรนพรัตน์)* ให้จัดกิจกรรมบริการสังคมด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย ขณะนั้นครูประพิศพรรณมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าภาคนาฏศิลป์จึงเกิดความคิดจัดสอนนาฏศิลป์และดนตรีไทยในระหว่างปิดภาคเรียนเทอมปลายให้กับนักเรียนทั่วไป เพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้านนี้ให้กว้างขวางขึ้น และยังใช้เป็นที่ฝึกสอนหรือการเตรียมพร้อมของนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปที่จะสำเร็จการศึกษาอีกส่วนหนึ่งด้วย

ในระยะเริ่มต้นมีนักเรียนมาสมัครเรียนไม่มากนัก การสอนพื้นฐาน รำเพลงช้า เพลงเร็ว รำแม่บท รำวงมาตรฐาน และระบำเบ็ดเตล็ดต่างๆ ส่วนดนตรีไทยก็มีไม่มากนัก ต่อมาเมื่อจัดอบรมได้ ๒-๓ ปี มีผู้สนใจฝากบุตรหลานมาเรียนมากขึ้น คือ ปี ๒๕๐๙ มีจำนวน ๙๐ คน ปี ๒๕๓๐ มีจำนวน ๑๕๓ คน จากนั้นจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ปี ๒๕๓๘ มีจำนวน ๖๒๗ คน ปี ๒๕๔๐ มีจำนวนถึง ๑,๑๐๘ คน ปี ๒๕๔๕ มีจำนวน ๙๖๘ คน และปี ๒๕๔๖ มีจำนวน ๙๐๑ คน เฉพาะช่วงเวลา พ.ศ.๒๕๓๙-๒๕๔๕ ซึ่งครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนั้นโครงการนี้ได้รับความสนใจมากโดยมีผู้สมัครรับการอบรมระหว่าง ๘๐๐ - ๑,๐๐๐ คน ในแต่ละปี

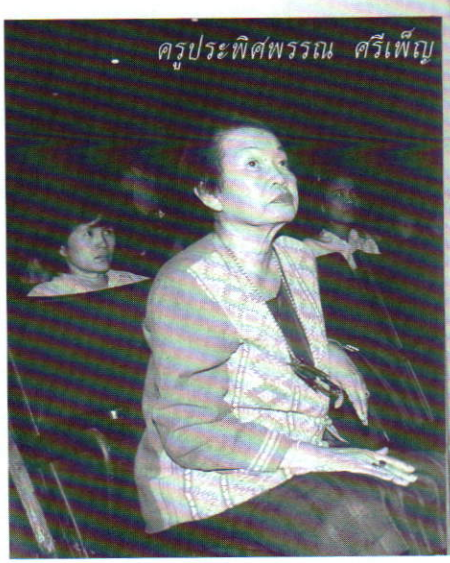
ครูประพิศพรรณ ศรีเพ็ญ

ครูนิวัฒน์ สุขประเสริฐ

ผู้ปกครองมาดูแลเด็กที่สมัครเรียน

ปัจจุบันปี ๒๕๔๖ มีครูนิวัฒน์ สุขประเสริฐ เป็นผู้รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้สานต่อโครงการอบรมดังกล่าวสำหรับนักเรียนทั่วไปที่มีอายุระหว่าง ๗-๑๕ ปี สามารถเลือกเรียนได้หลายประเภท ได้แก่ การรำพื้นฐาน ระบำพื้นเมือง เพลงปลุกใจ การฝึกหัดโขน การฝึกหัดดนตรีไทยจากเครื่องดนตรีไทยต่าง ๆ การขับร้องเพลงสากล และที่จัดขึ้นใหม่คือ การบริการผู้ปกครองที่มารับส่งนักเรียนอบรมภาคฤดูร้อนให้ร่วมฝึกหัดนาฏศิลป์และดนตรีด้วย ตามความสนใจนับว่าเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้ทางหนึ่ง

พัฒนาการของโครงการอบรมภาคฤดูร้อนเกิดขึ้นอีกก้าวหนึ่ง คือ โครงการอบรมนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย สำหรับเยาวชน รุ่นที่ ๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๖ ภาคเรียนที่ ๑ อบรมเฉพาะวันเสาร์ ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน รับสมัครเยาวชนทั่วไปที่มีอายุระหว่าง ๗-๑๒ ปี จึงเป็นโอกาสดีของผู้ปกครองและเยาวชนทั่วไปที่สามารถหาความรู้เพิ่มเติมด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยได้อย่างกว้างขวาง

การสืบสานทางวัฒนธรรม

จากโครงการอบรมนาฏศิลป์และดนตรีไทยภาคฤดูร้อนมาสู่โครงการอบรมนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทยสำหรับเยาวชน *(อบรมเฉพาะวันเสาร์)* นอกจากเป็นการบริการทางวิชาการแก่สังคมตามภารกิจของวิทยาลัยนาฏศิลปหรือปัจจุบันคือสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์แล้วยังให้สิ่งที่มีคุณค่าแก่สังคมอีกหลายประการ ได้แก่ การให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย การสร้างวิชาพิเศษใน

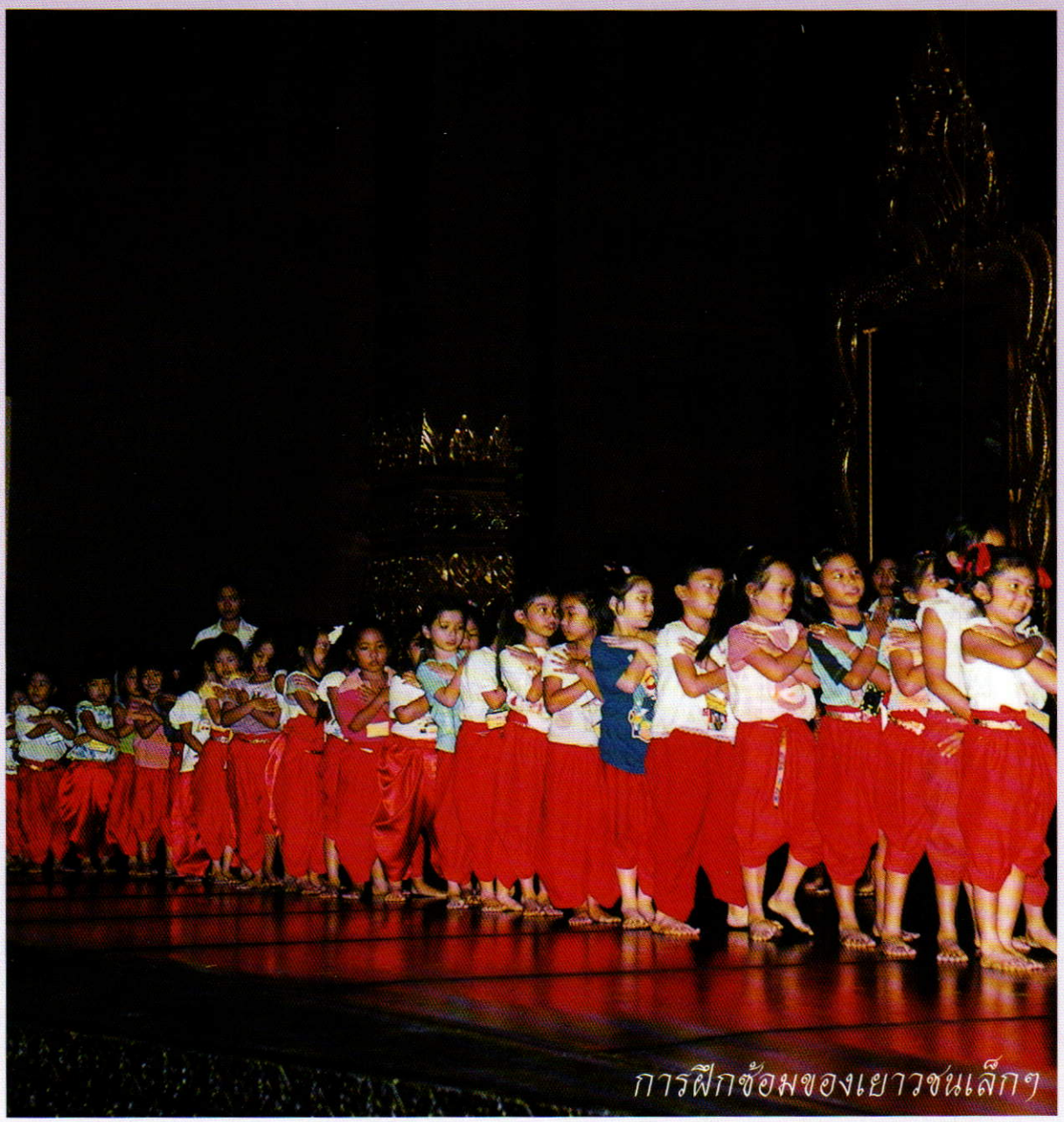

การฝึกซ้อมของเยาวชนเล็กๆ

การศึกษาต่อ การพัฒนาบุคลิกภาพในการเข้าสังคมและการแสดงออก การสร้างความเข้าใจและความรักศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งเมื่อนำมาบูรณาการแล้วคือ **"การสืบสานทางวัฒนธรรม"**

ในการสืบสานทางวัฒนธรรมไม่เพียงแต่เป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา หรือการจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลปทั้งหลายเท่านั้น แต่การสืบสานทางวัฒนธรรมควรสอดแทรกไปทุกระบบของการศึกษาไทย โดยเฉพาะเมื่อการปฏิรูปการศึกษาเปิดโอกาสแก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวางน่าจะเป็นโอกาสทองของการปลูกฝังทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความรักต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ดังนั้นโครงการอบรมนาฏศิลป์และดนตรีภาคฤดูร้อน จึงเป็นก้าวสำคัญของการปรับเปลี่ยนบทบาทของวิทยาลัยนาฏศิลปครั้งประวัติศาสตร์ที่

การฝึกหัดโขน

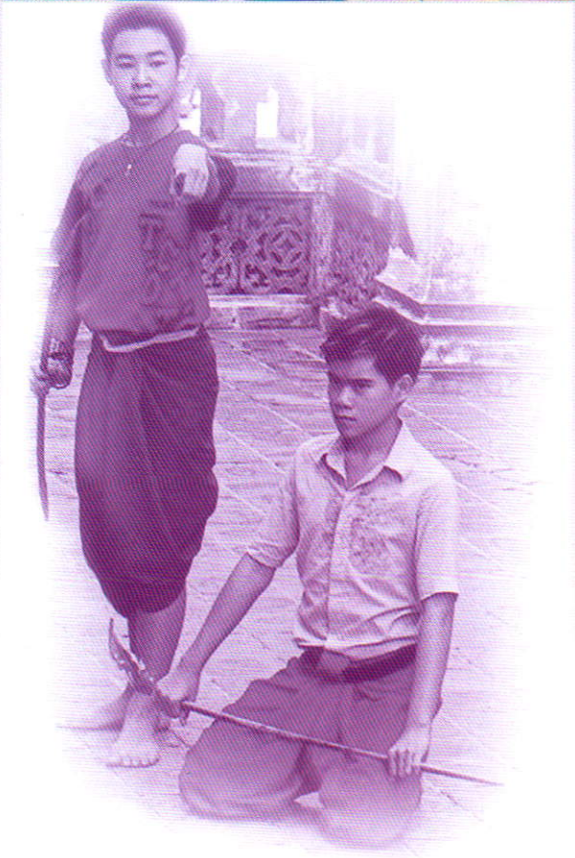

จะทำให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวของตนเองที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อคนไทยส่วนมากเข้าใจเกี่ยวกับนาฏศิลป์และดนตรีไทย การถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นใหม่ย่อมมีไม่ขาดสาย นั่นคือการสืบสานทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และจะมีความยั่งยืนตลอดไปด้วย

วิสัยทัศน์ปรัชญาการเกษตร

วิจิตร อาวะกุล

ประเทศต่าง ๆ ที่ร่ำรวยจากการมีการขายทรัพยากร น้ำมัน เพชร ทองคำ แร่ธาตุต่าง ๆ ในใต้ดินที่ขุดออกมาขายจนร่ำรวย ก็เหมือนกับประเทศไทยมีผลิตผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ผลิตดอกออกผลมาจากธรรมชาติใต้ดิน สามารถนำออกมาขายให้ร่ำรวยได้เหมือนกัน

จะทำได้ดีและร่ำรวยเหมือนกัน ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีไม่ว่า เพชร ทอง แร่ธาตุ หรือ ผลไม้ย่อมมีคุณค่าเท่ากันแต่โลกนำมาตีเป็นมูลค่าต่างกัน

ไร่ส้ม ไร่องุ่น สวนผลไม้ใหญ่ ๆ เจริญร่ำรวยได้เพราะมีการจัดการที่ดี มีความรู้ มีการศึกษาดี ใช้เทคโนโลยี เครื่องไม้เครื่องมือทุ่นแรง มีให้เห็นมากมาย

ทำการเกษตรตามมีตามเกิด เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่มีความรู้ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่รู้วิธีจัดการ จะเจริญ

ไม่ได้ ล้มลุกคลุกคลาน เล่นการพนัน กินเหล้า เป็นหนี้เป็นสิน ล่มจม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบทางการเกษตร มีทรัพยากรทางเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ ดิน ฟ้า อากาศ แดด น้ำ อันสมบูรณ์กว่าหลายประเทศที่มีแต่ทะเลทราย หิมะ พายุไต้ฝุ่นรุนแรง เกาะแก่งเป็นหินทำการเกษตรไม่ได้

ประเทศไทยมีพลเมืองที่รักการเกษตร มีฝีมือทำการเกษตร สั่งสมถ่ายทอดกันมาหลายชั่วคน มีความชำนาญในการเกษตรในสายเลือด

บางประเทศ แม้จะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ก็ทำไม่เป็น ต้องให้ทหารไทยไปสอนให้เกี่ยวข้าว เลี้ยงปลา ปลูกผักไม่เป็น มีเทคนิค วิธีการ เครื่องไม้เครื่องมือด้อยกว่าประเทศไทย

ถ้าประเทศไทยได้มีการจัดการบริหารการเกษตร ยกระดับความรู้ทางการเกษตร สนใจให้แนวคิด ทุ่มเท ใช้ผู้มีความรู้มาบริหารงานจะเจริญรุ่งโรจน์

เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร แทนที่จะขายแต่วัตถุดิบ มีการแปรรูปเพิ่มราคา แทนที่จะขายยางดิบ ขายเป็นยางรถยนต์ อุปกรณ์ที่ทำจากยาง สายพาน รองเท้า ถุงมือ ฯลฯ

แทนที่จะขายข้าว ทำข้าวพอง ขนมกรอบ บะหมี่ เส้นหมี่ ฯลฯ ผลไม้เหลือ มะม่วง มะนาวดองเค็ม ดองหวาน ทำเปียก ทำแห้ง ซึ่งต้องใช้ความรู้ และการจัดการ บางอย่างไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุน แต่ใช้สมอง และความรู้ก็แก้ปัญหาได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ต้องร่วมมือร่วมใจประสานงานกัน มีผลประโยชน์ของประเทศชาติและเกษตรกรเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เป้าหมายอยู่ที่ประโยชน์ของตนที่จะได้ หรือของพรรคของพวก ทิ้งให้เกษตรกรเดือดร้อน ทุกข์ยาก ลำบาก อดตาย

ประเทศไทยเคยเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของโลก ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ฝากฝีมือทางการเกษตรโด่งดังมาแล้วในอดีต ถูกคนอื่นเข้าแย่งชิงเพราะไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่บริหารจัดการการเกษตรปล่อยให้การเกษตรถูกทำลาย ป่าไม้ สัตว์ป่า แม่น้ำ ลำคลอง ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมการเกษตรเสียหาย ป่าไม้ชายเลน แผ่นดินถูกทำลาย

ฝังแต่ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดที่ผิด ๆ ว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย ไม่มีเกียรติ

ไม่ศึกษาว่าประเทศใหญ่ ๆ ทุกประเทศยังทำการเกษตรออกกฎหมายส่งเสริมสนับสนุนการเกษตรอยู่ตลอดเวลาเรื่องอุตสาหกรรมและการเกษตรมาแล้วต้องจำไว้อย่าลืม

"แนวความคิดที่จะทำให้ประเทศไทย เป็นครัวของโลกจึงเป็นวิสัยทัศน์ความคิดที่ถูกต้อง"

ประเทศไทยจะเจริญ และยิ่งใหญ่ทางการเกษตรได้ ผู้บริหารจึงต้องสนใจเอาใจใส่ เข้าใจธรรมชาติของการเกษตร เข้าใจพืชพรรณ สัตว์น้ำ สัตว์บก ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติของการเกษตร ดินน้ำ อากาศ แต่ละภาค แต่ละแห่ง จัดการแหล่งน้ำ ทรัพยากร ลักษณะและฝีมือทางการเกษตรของเกษตรกร เข้าใจจิตใจเกษตรกร เลือกใช้ จัดวางคนทางการเกษตรที่ถูกต้อง อย่ามัวทำการเกษตรบนแผ่นกระดาษ บันทึก รายงานสำรวจ จนกองกระดาษจะท่วมตัว

ไม่ให้คนที่เอาเปรียบเกษตรกรเข้ามาบงการเอารัดเอาเปรียบหาประโยชน์จากหยาดเหงื่อและแรงงานของเกษตรกร เข้ามาบงการมีอำนาจหรือขยายจำนวนเหลือบเกาะกิน สูบเลือดจากเกษตรกร ด้วยการวางนโยบาย ออกระเบียบกฎหมายออกมาบังคับ การเกษตรก็จะเจริญรุ่งเรืองประชาชนและประเทศมั่งคั่งมีความสุขสมบูรณ์

การบริหารการจัดการทางการเกษตรมีความสำคัญ ถ้าการบริหารการจัดการไม่ดี แม้เราจะมีบ่อน้ำมันที่มีน้ำมันมากมายมหาศาล ต่างขุดต่างสูบอย่างไม่มีการจัดการที่ดี น้ำมันคงจะขายได้ลิตรละสิบสตางค์

ผลิตผลทางการเกษตร ถ้าผลิตโดยไม่มีการวางแผนการจัดการ ผลิตออกมามาก ๆ ราคาก็จะตกต่ำ ต้องมีการวางแผน ควบคุมการผลิต แบ่งเขต แบ่งพื้นที่การผลิตที่เหลือก็แปรรูป ทำอุตสาหกรรม ส่งไปขายทำการพาณิชย์ให้ดี

ในสมัยโบราณบางประเทศ ต้มน้ำทะเลมาเป็นเกลือ ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ก็สามารถเก็บส่วย

สาอากรได้เป็นกอบเป็นกำ ประเทศร่ำรวยด้วยส่วยสาภาษี ราษฎร์มีอันจะกิน มีทรัพย์สินเสบียงเหลือเฟือในการทำศึกสงคราม

ขอให้เชื่อเถอะว่า ประเทศไทยสามารถเป็นผู้นำทางการเกษตรได้ ถ้าสินค้าอุตสาหกรรมอื่นไม่มีก็ไม่ใช้ได้ แต่อาหารไม่กินทุกวันไม่ได้ ทำประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางอาหารการเกษตรของเอเชียหรือของโลกให้ได้ เพราะมีความเป็นไปได้สูงกว่าประเทศอื่น

ความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ไม่เว้นแม้ในเรื่องการเกษตร จะกลายเป็นความเสื่อมโทรม ถ้าขาดการดูแลเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ หากปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติจะมีแนวโน้มไปในทางเสื่อมลง ต่ำลง ในโลกของความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่มีอะไรหยุดนิ่งได้นาน จะเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับกาลเวลาตลอดกาล

การเกษตรเป็นวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ พาณิชย์ศาสตร์ ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นตลาดอาชีพที่กว้างใหญ่ไพศาล สามารถดูดซับแรงงานอาชีพของคนทุกระดับ แม้เมื่อวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาผู้คนตกงานมากมาย หากไม่ได้การเกษตรดูดซับไว้ อาจเกิดวิกฤตกระทบอย่างมาก และกว้างขวางใหญ่กว่านี้

รัฐบาลที่ฉลาด เข้าใจ และใช้การเกษตรเป็นแกนกลางเพื่อหมุนพาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จะทะยานและฉุดดึงปัญหาอุปสรรคขึ้นจากห้วงเหวอันตรายได้ รวมทั้งประเทศจะได้รับประโยชน์จากเกษตรกรรมและเกษตรกรอย่างสูงสุดในทุก ๆ ด้านอย่างคิดไม่ถึง

ศิลปะการแสดงโขนหน้าจอกับโขนฉาก

ปัญญา นิตยสุวรรณ
ภาคีสมาชิก สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

โขนหน้าจอ เป็นการแสดงโขนบนเวทียกพื้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ ๖ วา ยาวประมาณ ๙ วา มีจอผ้าขาวขึงตามความยาวของโรง สองข้างจอมีประตูสำหรับผู้แสดงเข้าออก ถัดจากเสาประตูออกไปทางด้านขวามือของโรงโขน หรือซ้ายมือของผู้ชมเขียนภาพพลับพลาพระราม ทางด้านซ้ายของโรงโขนหรือทางด้านขวามือของผู้ชมเขียนภาพปราสาทราชวัง สมมติเป็นกรุงลงกาหรือเมืองยักษ์ เหตุที่เรียกการแสดงโขนบนเวทีและมีจอผ้าขาวแบบนี้ว่าโขนหน้าจอ ก็เพราะว่าเป็นการแสดงโขน

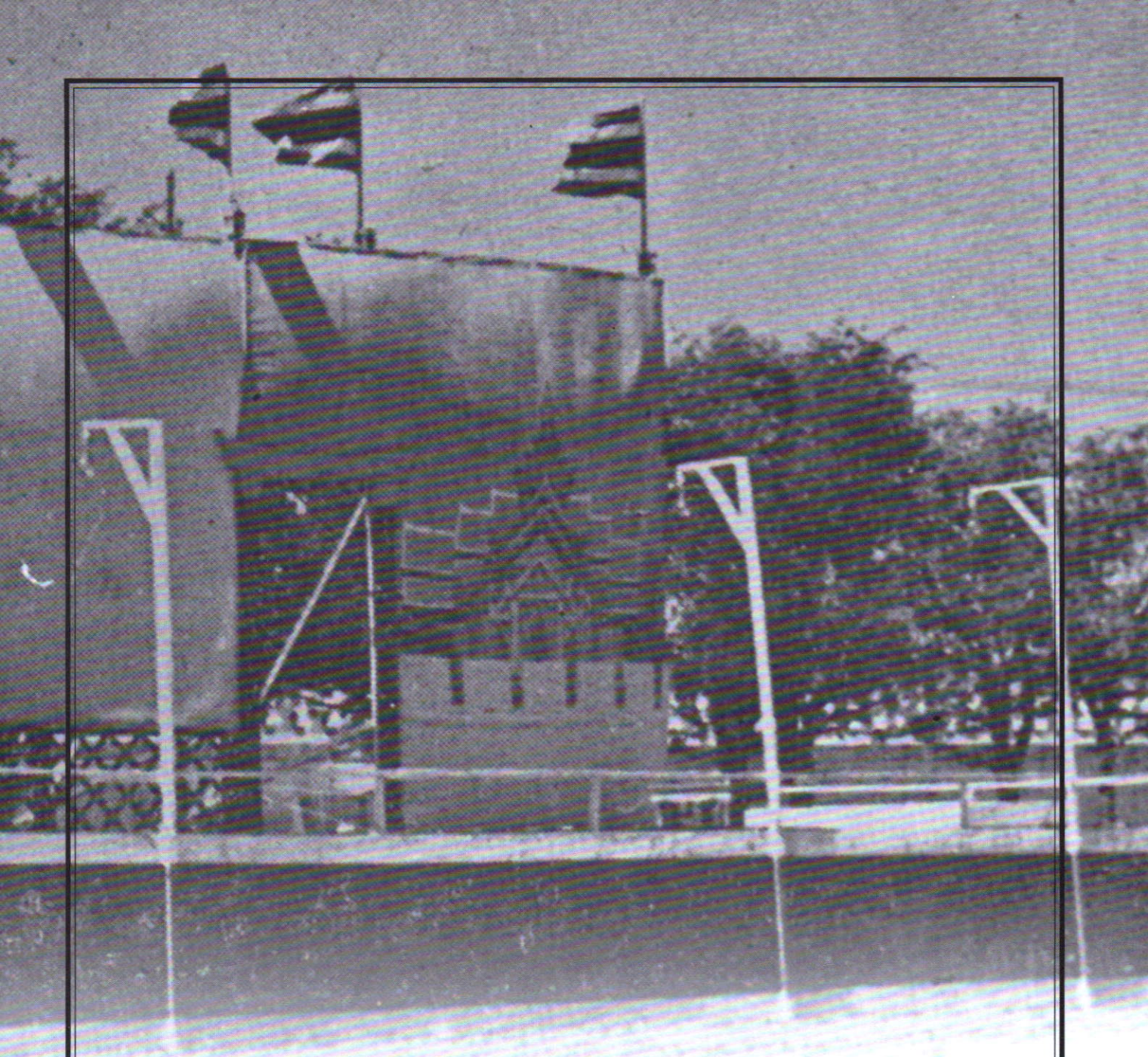

ทางด้านหน้าจอผ้าขาว การแสดงโขนหน้าจอแบบนี้ผู้ชมจะแลเห็นการแสดงได้ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านหน้าเวที ทางด้านซ้ายและด้านขวาของเวที ผู้ชมโขนหน้าจอบางคนยังไปดูทางด้านหลังโรงก็มี การดูโขนหน้าจอทางด้านหลังโรงก็สามารถดูได้ เพราะตัวโขนแสดงอยู่บนเวทีหน้าจอผ้าขาว ซึ่งเป็นผ้าบาง ๆ แบบผ้าที่ใช้ทำมุ้ง คนดูจึงสามารถดูโขนหน้าจอทางด้านหลังโรงได้ แต่ก็ดูได้ไม่สมบูรณ์นัก เพราะเวลาตัวโขนร่ายรำหรือเต้นไปอยู่ทางด้านขวาหรือด้านซ้ายที่เขียนภาพพลับพลาและภาพปราสาทราชวัง ซึ่งใช้ผ้าหนา ๆ เขียน ผู้ชมก็จะไม่แลเห็นตัวโขน

การแสดงโขนหน้าจอบนเวทีดังกล่าวนี้ใช้ศิลปะการแสดงแบบโขนโรงใน คือมีพากย์เจรจาขับร้อง และการจับระบำรำฟ้อน ตามศิลปะการแสดงแบบละครใน ถึงแม้บางครั้งการแสดงโขนดังกล่าวนี้จะมิได้แสดงบนเวทีที่มีจอผ้าขาวขึงอยู่ด้านหลังอย่างเช่นการแสดงโขนที่สังคีตศาลาของกรมศิลปากร แต่ก็ยังเรียกว่าโขนหน้าจอและใช้ศิลปะการแสดงแบบโขนหน้าจอ

ส่วนการแสดงโขนฉาก ใช้ศิลปะการแสดงแบบโขนโรงใน มีพากย์เจรจา และขับร้องเช่นเดียวกัน แต่รูปแบบการแสดงผิดแผกแตกต่างจากโขนหน้าจอ คือโขนฉากจะต้องแสดงภายในโรงละครมีฉากตามท้องเรื่อง และจะต้องมีม่านปิดเปิดสำหรับเปลี่ยนฉากได้ ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีการแสดงโขนทางโทรทัศน์ ซึ่งแสดงภายในห้องส่งมิใช่แสดงในโรงละครไม่มีม่านปิดเปิด แต่ก็เป็นการแสดงโขนที่มีฉากประกอบตามท้องเรื่อง อย่างนี้ก็เรียกว่าโขนฉาก

ในส่วนของความแตกต่างระหว่างการแสดงโขนหน้าจอกับโขนฉากมีดังต่อไปนี้

๑. ดนตรี ถึงแม้ว่าโขนฉากและโขนหน้าจอจะใช้ดนตรีที่เรียกว่าวงปี่พาทย์เหมือนกันก็จริง แต่โขนหน้าจอจะมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะเพิ่มขึ้นมาอีกอย่างหนึ่งคือ โกร่ง โกร่งใช้ตีประกอบเพลงหน้าพาทย์ที่มีกลองทัดตี เช่น เพลงพญาเดิน เพลงกราวนอก เพลงกราวใน เป็นต้น เหตุที่โขนหน้าจอต้องมีโกร่งตีประกอบจังหวะ เพื่อให้เกิดความครึกครื้น จังหวะเพลงหนักแน่น โกร่งคือเครื่องดนตรีที่ทำด้วยกระบอกไม้ไผ่ ยาวประมาณ ๑ วา เจาะรูเป็นระยะห่าง ๆ วางทอดลงไปบนที่รองรับ ใช้ตีด้วยไม้กรับ โขนฉากไม่มีโกร่งเพราะว่าเสียงโกร่งดังกึกก้อง หากนำไปตีในโรงละครจะทำให้หนวกหู

การแสดงโขนหน้าจอนั้น ก่อนที่จะแสดง วงปี่พาทย์จะต้องบรรเลงเพลงโหมโรงเสียก่อน แล้วจึงจะเริ่มแสดง ส่วนโขนฉากนั้นไม่มีการโหมโรง พอถึงเวลาก็เริ่มแสดงทันที

๒. ตอนเริ่มแสดง ทั้งโขนหน้าจอและโขนฉากก็อาจจะมีผิดแผกแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น โขนหน้าจอ มักจะเริ่มแสดงด้วยการปล่อยตัวเสนายักษ์ ๒ ตน ออกไปเต้นในเพลงกราวใน ยักษ์ ๒ ตนนี้คือสองกองคอยเหตุ มีหน้าที่ลาดตระเวนรอบ ๆ

กรุงลงกา พอเห็นเหตุการณ์รบว่าฝ่ายยักษ์มีชัยหรือพ่ายแพ้ก็จะรีบไปเฝ้าทศกัณฐ์ กราบทูลเรื่องราวให้ทราบ การปล่อยตัวยักษ์ ๒ ตน ออกไปเต้นในเพลงกราวใน เรียกว่า สองกองคอยเหตุ การปล่อยสองกองคอยเหตุออกแสดงก่อน เพราะตามท้องเรื่องที่จะแสดงโขนในคืนหนึ่ง ๆ นั้น มักจะแสดงศึกต่าง ๆ เช่น ศึกกุมภกรรณ ศึกอินทรชิต ศึกสามทัพ เป็นต้น ก่อนที่จะเริ่มศึกต่าง ๆ ดังกล่าวนี้จะมียักษ์ตัวอื่น ๆ ออกไปรบหรือทำกลอุบายล่อลวงฝ่ายพระรามก่อนแล้ว และก็บังเกิดผลคือ ฝ่ายยักษ์ล้มตายหรือไม่ก็ฝ่ายพระรามพ่ายแพ้ เช่น พระลักษมณ์ถูกหอกโมกขศักดิ์ของกุมภกรรณหรือพระลักษมณ์กับไพร่พลวานรถูกศรนาคบาศของอินทรชิต ถึง

แม้ว่าพระลักษมณ์และไพร่พลวานรจะถูกอาวุธของฝ่ายยักษ์จนถึงสิ้นสมประดีไป แต่พิเภกก็จะทูลพระรามให้หาทางแก้ไขจนรอดฟื้นคืนชีวิต ยกทัพกลับไปพลับพลาได้ทุกครั้ง การที่ฝ่ายยักษ์ล้มตายหรือฝ่ายพระรามแก้ไขให้พวกตนรอดชีวิตกลับไปพลับพลา สองกองคอยเหตุจะต้องไปทูลทศกัณฐ์ ดังนั้นการแสดงโขนหน้าจอที่เริ่มด้วยการปล่อยตัวสองกองคอยเหตุจึงนับว่าเหมาะสมตามท้องเรื่อง เพราะหลังจากที่สองกองคอยเหตุออกมาเต้นในเพลงกราวใน ต่อด้วยเพลงเชิดแล้วจากนั้นก็จะพากันเข้าเฝ้าทศกัณฐ์ทูลเรื่องราวให้ทราบ ทศกัณฐ์ก็จะสั่งให้ยักษ์ตนใดตนหนึ่งออกรบต่อไป ซึ่งก็เป็นการแสดงโขนศึกต่าง ๆ ในคืนนั้นนั่นเอง

ส่วนการแสดงโขนฉากนั้น ไม่มีการปล่อยตัวสองกองคอยเหตุ พอได้เวลาแสดงก็แสดงเลย ถึงแม้ว่าตามท้องเรื่องจะมีสองกองคอยเหตุมาทูลทศกัณฐ์ ก็จะไม่ปล่อยตัวสองกองคอยเหตุมาเต้นในเพลงกราวใน พอเริ่มแสดงเมื่อเปิดม่าน ทศกัณฐ์ประทับบนพระราชอาสน์ มีเสนายักษ์หมอบเฝ้าตามตำแหน่ง สองกองคอยเหตุก็คลานเข้าเฝ้ากราบทูลเรื่องราว

๓. การแสดงโขนหน้าจอนั้น ตัวโขนจะต้องคลานและเดินเข้าเดินออก ที่ว่าคลานก็คือพวกตัวเสนาและนางกำนัล ตามปกติในการแสดงโขนหน้าจอสมัยโบราณ ตัวเสนายักษ์ เสนาไทย *(คือเสนาเมืองอยุธยา เมืองไทยเกษ เมืองมิถิลา เป็นต้น)* เสนาไทยคือเสนาที่เป็นมนุษย์ และนางกำนัล เวลาจะออกแสดงตามบทบาทจะต้องคลานออกเป็นคู่ ๆ แล้วไปนั่งกับพื้น เวลาหมดบทบาทการแสดงจะกลับเข้าโรง ถ้าไม่มีบทจะต้องเดินทางไปไหนมาไหน ก็จะต้องคลานกลับเข้าโรง แต่การคลานเข้าคลานออกของพวกเสนาและนางกำนัลดังกล่าวนี้ ผู้แสดงไม่ชอบเพราะการคลานทำให้เจ็บหัวเข่า และผู้แสดงเป็นตัวนางกำนัลก็กลัวหัวเข่าด้านจึงไม่ค่อยอยากคลาน อีกประการหนึ่ง การให้เสนาและนางกำนัลคลานเข้าคลานออกทุกครั้งทำให้เสียเวลาในการแสดง ดังนั้นจึงมีผู้คิดเปลี่ยนแปลงให้เดิน กล่าวคือถ้าเป็นการออกไปแสดงตอนเริ่มแสดง เช่น ปี่พาทย์ทำเพลงวา เริ่มการแสดงก็ให้เสนายักษ์หรือเสนาไทยหรือนางกำนัลคลานออกไปเป็นคู่ แล้วนั่งบนพื้นเวทีไปตามลำดับ พอถึงการออกไปแสดงครั้งต่อไปก็อนุโลมให้เดินออกไปนั่งได้ การเดินออกไปนั่งใช้สำหรับเสนายักษ์และเสนาไทย ส่วนสิบแปดมงกุฎใช้การเดินย่อเข่าเลียนแบบกิริยาอาการเดินของลิง สำหรับนางกำนัลนั้นนอกจากจะคลานตามปกติแล้ว ครูบาอาจารย์ทางด้านตัวนางยังสอนให้ทำท่าสอดสร้อยมาลา พร้อมกับซอยเท้าถี่ ๆ ออกไปนั่งตามที่ เวลาจบบทบาทพวกเสนายักษ์ เสนาไทย และสิบ

แปดมงกุฎก็เดินเข้าโรงแบบที่เคยเดินออกไปนั่ง ส่วนนางกำนัลก็ทำท่าสอดสร้อยมาลาเข้าโรง

ถ้าเป็นตัวโขนที่เรียกว่าตัวดี คือ พวกท้าวพญามหากษัตริย์ ทางฝ่ายยักษ์ได้แก่ ทศกัณฐ์ ยักษ์ต่างเมืองทั้งหลาย พวกนางกษัตริย์ เช่น นางมณโฑ นางสีดา ฯลฯ ฝ่ายพลับพลาก็มีพระราม พระลักษมณ์ เป็นต้น ตัวโขนที่เป็นตัวดีเหล่านี้เวลาออกไปแสดงและกลับเข้าโรงจะทำท่าเดินแบบท่าเดินในนาฏศิลป์

ส่วนการแสดงโขนฉากนั้น ตัวแสดงทุกคนจะนั่งอยู่กับที่ ตัวดีนั่งบนเตียง ตัวเสนา นางกำนัล นั่งบนพื้นเวที เมื่อเริ่มแสดงปี่พาทย์บรรเลงเพลง ม่านหน้าเวทีก็จะเปิด ให้ผู้ชมเห็นการแสดงโดยที่ตัวโขนทุกตัวนั่งอยู่พร้อมแล้ว เวลาหมดบทบาทการแสดง เช่น ตัวเอกรำออกไปหน้าม่านหรือรำลงเวทีล่าง ตัวเสนานางกำนัลก็ไม่ต้องคลานหรือเดินเข้าโรง เพราะม่านหน้าเวทีจะปิด ในขณะที่ตัวเสนาหรือนางกำนัลนั่งเฉย ๆ อยู่กับที่

๔. การนั่งของตัวโขนแบบโขนหน้าจอ ตัวแสดงจะนั่งผิดแผกแตกต่างจากโขนฉาก เช่น ตัวเสนายักษ์หรือสิบแปดมงกุฎจะออกไปนั่งเป็นคู่ ๆ ตามความยาวของเวที เสนายักษ์จะนั่งหันหน้าไปทางด้านซ้ายของเวทีแสดง ส่วนสิบแปดมงกุฎจะนั่งหันหน้าไปทางด้านขวาของเวทีแสดง พญาวานรนั่งเรียงลำดับอยู่แถวกลาง ส่วนตัวเอกทางฝ่ายยักษ์จะออกมานั่งเตียงทางด้านซ้ายมือ เวลานั่งเตียงจะนั่งหันหน้าไปตามความยาวของเวที โดยหันด้านซ้ายให้คนดู ตัวพระรามจะนั่งเตียงหันหน้าไปตามความ

ยาวของเวทีและหันด้านขวาให้คนดู

การแสดงโขนฉากนั้น เสนายักษ์และสิบแปดมงกุฎหรือนางกำนัลจะนั่งเป็นคู่ ๆ นับตั้งแต่ด้านข้างเตียงที่ตัวโขนตัวเอกนั่ง ออกไปทางด้านหน้าเวที ตัวเอกนั่งบนเตียงหันหน้าออกไปทางคนดู

การแสดงโขนหน้าจอ ในตอนที่ตัวโขนฝ่ายพระกับฝ่ายยักษ์นั่งเตียง จะไม่นั่งเตียงทางด้านเดียวกัน จะมีการแบ่งฝ่ายว่าตัวโขนตัวใดเป็นฝ่ายยักษ์หรือฝ่ายพระจะนั่งเตียงทางฝ่ายนั้น ๆ เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ และเทพเจ้าต่าง ๆ นับเป็นฝ่ายพระ เวลาออกแสดงจะนั่งทางเตียงด้านขวามือของเวที ส่วนพวกฤาษีที่เป็นฝ่ายยักษ์ เช่น ฤาษีโคบุตร จะออกมานั่งเตียงทางด้านซ้ายมือของเวที

๕. การออกแสดงบนเวที ถ้าเป็นการแสดงโขนหน้าจอ ตัวแสดงจะมีวิธีออกแสดงได้ ๒ แบบ คือ ออกทางประตูขวาและประตูซ้าย เวลาตั้งยักษ์ ศัพท์เกี่ยวกับการแสดงโขน คำว่าตั้งยักษ์ ตั้งพระ ตั้งยักษ์เป็นการกล่าวถึงฝ่ายยักษ์ เช่น ทศกัณฐ์ออกว่าราชการที่ท้องพระโรงกรุงลงกา หรือพญายักษ์ต่าง ๆ ที่เป็นยักษ์ต่างเมือง ยักษ์ต่างเมืองก็คือยักษ์ที่ครองเมืองต่าง ๆ มีศักดิ์เป็นญาติสนิทมิตรสหายของทศกัณฐ์ออกว่าราชการงานเมือง อย่างนี้เรียกว่าตั้งยักษ์ ในตอนตั้งยักษ์นั้น เสนายักษ์และตัวเอกของเรื่องจะออกทางประตูซ้ายของเวที เวลาจะกลับเข้าโรงก็กลับเข้าทางประตูซ้าย ส่วนการตั้งพระ คือ ตอนที่พระรามออกว่าราชการที่พลับพลา สิบแปดมงกุฎ พิเภก พญาวานร และพระราม พระลักษมณ์ จะออกทางประตูด้านขวาของเวที และกลับเข้า

ประตูเดิม

เวลายกทัพตรวจพล ทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายยักษ์และฝ่ายพระ จะออกทางประตูขวามือเหมือนกัน เวลาเข้าโรงก็เข้าทางประตูซ้าย การยกทัพหรือที่ภาษาโขนเรียกว่าออกกราวนั้น ผู้แสดงจะออกแสดงตามความยาวของเวที เรียกกันเป็นที่รู้ในหมู่ผู้แสดงโขนว่าออกแบบโขนหน้าจอ

ส่วนการออกแสดงบนเวทีของโขนฉาก ถ้าเป็นการแสดงในโรงละครที่มีทั้งเวทีบนและเวทีล่าง การแสดงเวทีบนจะแสดงแบบโขนฉาก ไม่ว่าจะเป็นการนั่งเตียง การเข้าออกหรือการร่ายรำ แต่ถ้ามีการลงไปแสดงที่เวทีล่างหรือมีการยกทัพที่เวทีล่างจะแสดงแบบศิลปะการแสดงโขนหน้าจอ

๖. บทโขน มีไว้สำหรับประกอบการแสดงโขน ซึ่งในสมัยโบราณไม่มีการจัดทำบทโขนไว้เป็นแบบฉบับ การแสดงโขนได้เค้าเรื่องและดำเนินความตามเรื่องรามเกียรติ์ มีผู้แต่งไว้เป็นกาพย์ฉบังและกาพย์ยานี ที่เรียกว่าประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาครั้นมาถึงสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ไว้เป็นบทละครหลายตอน แต่เวลาแสดงโขนก็ไม่นิยมนำบทละครพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาแสดง เนื่องจากเป็นตอนสั้น ๆ และแสดงตามบทได้ยาก ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก็ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ตัดทอนจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ในรัชกาลที่ ๑ เพื่อให้เหมาะสมและสะดวกในการแสดงละคร นักพากย์เจรจาโขนในสมัยก่อนจึงนำเอาบทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ มาจัดทำเป็นบทโขน บางครั้งก็แสดงตามบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ บ้าง

การทำบทโขนในสมัยก่อนไม่มีการบรรจุบทขับร้องลงไปด้วย มีแต่บทพากย์เจรจาเท่านั้น บทขับร้องเพิ่งมามีในสมัยที่โขนนำเอาศิลปะการแสดงละครในเข้ามาผสม มีการขับร้องและจับระบำรำฟ้อนตามแบบละครใน จึงเรียกการแสดงโขนที่มีบทพากย์เจรจา ขับร้องและมีฟ้อนรำว่าโขนโรงใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทโขนแบบนี้ไว้หลายตอน

โขนหน้าจอที่แสดงในสมัยก่อน ผู้พากย์เจรจาโขนไม่มีบทโขนในเวลาแสดงหากผู้พากย์เจรจาโขนคนใดทำบทไว้ก็เก็บไว้เฉพาะตัว สำหรับท่องจำแล้วนำมาใช้ในเวลาพากย์เจรจาโขนจริง ๆ หรือใช้สอนลูกศิษย์

ส่วนการแสดงโขนฉากนั้น ตามประวัติกล่าวว่าโขนฉากเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้รับแบบแผนการจัดฉากประกอบตามท้องเรื่องมาจากละครดึกดำบรรพ์ การแสดงโขนฉากใช้เวลาแสดงครั้งหนึ่ง ๆ ไม่นานเหมือนการแสดงโขนหน้าจอ การแสดงจำเป็นต้องกระทัดรัดและตัดทอนเรื่องราวให้เหมาะสมกับเวลาที่แสดงอันจำกัด จึงต้องมีการจัดทำบทโขนสำหรับประกอบการแสดง การทำบทโขนฉากนั้นจะบอกเกี่ยวกับฉากแต่ละฉาก ตัวโขนจะต้องทำอะไรบ้าง นอกจากนี้ยังบอกเกี่ยวกับแสงเสียงการเปิดม่านปิดม่านอีกด้วย บทโขนฉากที่จัดทำขึ้นและผ่านการฝึกซ้อมมาจนได้เวลาแสดงจริงนั้น ในการแสดงแต่ละครั้งจะแสดงไปตามบทที่แต่งขึ้นไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่เหมือนกับโขนหน้าจอที่ไม่มีการทำบทไว้ ในเวลาแสดงจึงไม่ติดยึดกับบท สามารถตัดทอนและเพิ่มเติมเรื่องราวที่แสดงได้ และการแสดงแต่ละครั้งก็จะไม่เหมือนกันในเรื่องบทพากย์เจรจาที่ผู้พากย์เจรจามักจะเจรจากันเอาเองตามท้องเรื่อง

๗. โขนหน้าจอ ในสมัยโบราณจะมีแต่เพียงบทพากย์กับเจรจาเท่านั้น แต่ภายหลังต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้มีขับร้องด้วย คนพากย์โขนหน้าจอจะยืนพากย์อยู่ที่ข้างประตูจอโขนคนละด้าน ตามปกติคนพากย์ฝ่ายพระรามจะยืนอยู่ทางประตูด้านขวา คนพากย์ฝ่ายทศกัณฐ์จะยืนอยู่ทางประตูด้านซ้าย และคนพากย์จะพากย์โดยไม่ดูบท คนพากย์โขนหน้าจอจะใช้ผู้ชายพากย์ไม่ใช้ผู้หญิงพากย์ ถึงแม้ว่าเวลาพากย์เจรจาบทตัวนาง คนพากย์โขนที่เป็นผู้ชายก็จะเป็นผู้พากย์ในบทของตัวนาง แต่ต้องทำเสียงให้อ่อนหวานสมกับเจรจาบทตัวนาง

ส่วนคนพากย์โขนฉากนั้น จะนั่งพากย์รวมอยู่กับนักร้อง หรือแยกออกไปนั่งพากย์อยู่อีกทางด้านหนึ่งก็ได้ เวลาพากย์ก็จะมีบทดูและพากย์เจรจาไปตามบท แต่เดิมคนพากย์โขนฉากมีแต่ผู้ชาย ครั้นมาถึงสมัยที่นายธนิต อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ปรับปรุงโขนจัดแสดงที่โรงละครศิลปากร *(ไฟไหม้แล้ว)* ได้คิดเปลี่ยนแปลงให้มีผู้พากย์เจรจาโขนเป็นผู้หญิง สำหรับพากย์เจรจาในบทของตัวนาง ซึ่งก็นับเป็นวิวัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของการพากย์เจรจาโขน แต่โขนธรรมศาสตร์ซึ่งมีพลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้อำนวยการฝึกสอน อำนวยการแสดง จะไม่ใช้ผู้หญิงพากย์เจรจาในบทตัวนาง ท่านทำตามแบบโบราณ คือให้ผู้ชายเป็นผู้พากย์เจรจาโขนในบทของตัวนางตามเดิม

๘. เกี่ยวกับเรื่องการบอกบทร้องของโขนหน้าจอ คนพากย์โขนจะบอกบทขับร้องด้วยเสียงดัง ๆ ให้นักร้องขับร้องตามบทที่บอก และเพื่อให้ตัวแสดงได้ทราบบทที่จะร่ายรำด้วย

ส่วนการแสดงโขนฉาก ไม่มีการบอกบทร้อง เนื่องจากโขนฉากมีบทสำหรับประกอบการแสดงพร้อมอยู่แล้ว ก่อนที่จะแสดงก็ผ่านการซ้อมตามบทมานานพอสมควร ผู้แสดงก็ทราบบทร้องและจำบทขับร้องที่จะต้องทำบทได้

๙. การแสดงโขนหน้าจอ มีการเรียกเพลงหน้าพาทย์ให้ผู้บรรเลงดนตรีบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ให้ตัวโขนรำ การเรียกเพลงหน้าพาทย์ให้ตัวโขนรำนี้ เป็นประเพณีมาตั้งแต่การแสดงโขนกลางแปลง โขนโรงนอกหรือโขนนั่งราว จนกระทั่งถึงโขนหน้าจอที่แสดงตามแบบโขนโรงใน คนพากย์โขนจะเป็นผู้เรียกเพลงหน้าพาทย์ หลังจากพากย์หรือเจรจาจบบทแล้วการเรียกเพลงหน้าพาทย์จะมีคำว่า **"บัดนี้"** หรือ **"บัดนั้น"** แล้วจึงบอกชื่อเพลงหน้าพาทย์ที่จะให้นักดนตรีบรรเลงและตัวโขนรำ

ส่วนการแสดงโขนฉาก คนพากย์โขนจะไม่บอกเพลงหน้าพาทย์ พอพากย์หรือเจรจาจบถึงตอนมีเพลงหน้าพาทย์ นักดนตรีก็จะบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ไปเลย โดยไม่ต้องรอให้คนพากย์โขนเรียกเพลงหน้าพาทย์เหมือนโขนหน้าจอ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโขนฉากมีการทำบทประกอบการแสดงและในบทก็เขียนชื่อเพลงหน้าพาทย์ไว้เรียบร้อยแล้ว

๑๐. การแผลงศรในโขนหน้าจอ เวลาที่ตัวโขน เช่น ทศกัณฐ์ หรือพระรามแผลงศร จะมีตัวตลกถือลูกศรออกมากระทำตามบทเจรจาที่คนพากย์เจรจาโขนบอกไว้ เช่น ตัวตลกถือลูกศรไปรบกับตัวยักษ์แล้วใช้ลูกศรแทงที่อกยักษ์ หรือตัวตลกถือลูกศรไปไล่แทงไพร่พลยักษ์ บางครั้งพระรามแผลงศรให้เป็นข่ายเพชรล้อมยักษ์ พอพระรามทำท่าแผลงศร ตัวตลกก็จะถือตาข่ายเดินออกมาจากในโรง ตรงเข้าไปใช้ตาข่ายล้อมยักษ์ตามบทเจรจา

ส่วนการแสดงโขนฉาก ในเวลาแผลงศรไม่มีตัวตลกออกมากระทำการตามแบบโขนหน้าจอ เปลี่ยนเป็นให้ตัวแสดงกระทำกิริยาอาการเอง เช่น พระรามแผลงศรไปสังหารยักษ์ตนใดตนหนึ่ง ก็ให้พระรามทำท่าแผลงศรแล้วยักษ์ก็เซเข้าโรง แสดงว่ายักษ์ถูกลูกศรตาย หรือบางครั้งก็ให้พระรามแผลงศรโดยมีลูกศรเป็นอุปกรณ์ พระรามหยิบลูกศรมาทำท่าแผลงแล้วก็พุ่งลูกศรไปที่อกของยักษ์ ผู้แสดงเป็นตัวยักษ์ก็จะวิ่งเข้ามารับลูกศรปักอกของตนเซเข้าโรงไป

๑๑. การจัดเตียงและโรงพิธี ในการแสดงโขนหน้าจอไม่มีม่านปิดเปิด ดังนั้นการจัดเตียงสำหรับตัวโขนนั่ง หรือการจัดโรงพิธีในตอนที่มีการสั่งสร้างโรงพิธี ก็จะให้ตัวตลกออกมาทำหน้าที่จัดเตียงหรือจัดโรงพิธีตามท้องเรื่อง การจัดเตียงและจัดโรงพิธีดังกล่าวนี้ ตัวตลกจะออกมายกเตียงและยกเครื่องโรงพิธีออกมาจัดกันต่อหน้าต่อตาของคนดู การจัดเตียงและจัดโรงพิธีแบบโขนหน้าจอนี้ จึงทำให้เสียเวลา

ของคนดูไปบ้าง

ส่วนการจัดเตียงและจัดโรงพิธีในการแสดงโขนฉากนั้น จะจัดไว้พร้อมเสร็จแล้วก่อนเปิดม่าน เช่น ตอนที่พญายักษ์จะสั่งให้เสนาจัดสร้างโรงพิธีมักจะทำบทให้พญายักษ์ยกทัพออกที่เวทีล่าง ส่วนเวทีบนจัดโรงพิธีและปิดม่านไว้ เมื่อพญยักษ์ยกทัพมาที่เวทีล่างก็สั่งให้เสนาจัดสร้างโรงพิธีตัวเสนารับบัญชาแล้วก็ออกไปจัดสร้างโรงพิธี ในตอนนี้จะแทรกตัวตลกออกมาจัดสร้างโรงพิธีหรือตัวเสนาจัดสร้างเองก็ได้ เมื่อบทเจรจาว่าสร้างโรงพิธีเสร็จก็เปิดม่านคนดูก็จะแลเห็นโรงพิธีที่จัดสร้างไว้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำให้คนดูไม่เสียเวลาและไม่ต้องดูตัวตลกออกมาจัดโรงพิธีให้เห็นด้วย

ศิลปะการแสดงโขนหน้าจอกับโขนฉาก มีผิดแผกแตกต่างกันตามที่บรรยายมานี้

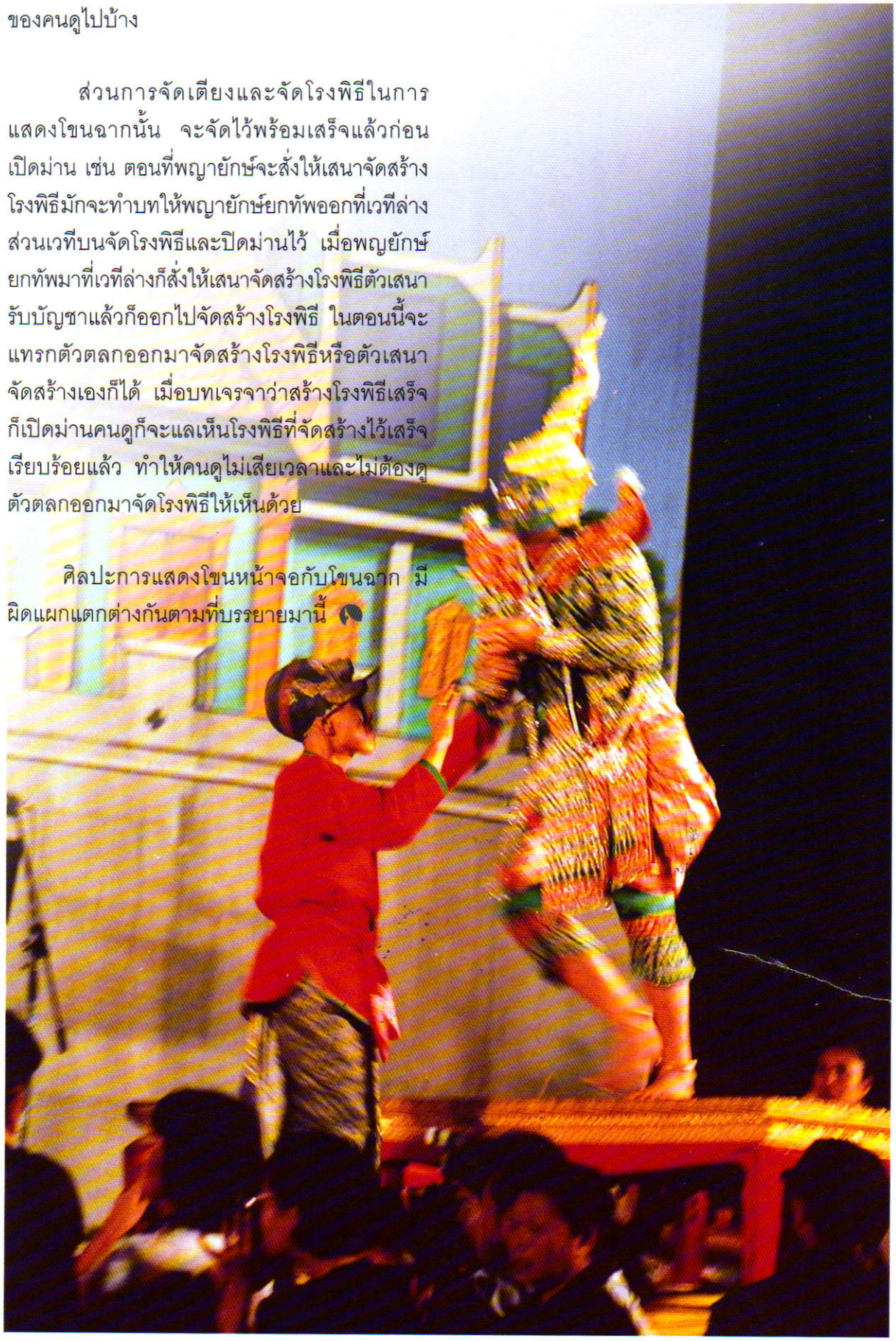

ศิลปะ

ศิลปะการใช้ชีวิต

ระพี สาคริก

คน คือชีวิตที่มีวิญญาณ ความรัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าใครมองเห็นได้อย่างลึกซึ้ง คงไม่เข้าใจความรักแต่เพียงเรื่องเพศ หากรากฐานความรักที่แท้จริงของชีวิตคน อยู่ที่ความรักพื้นดินซึ่งเป็นทั้งถิ่นเกิด และพื้นฐานการดำเนินชีวิต

ดังนั้นหากใครสามารถรักษาสัจธรรมดังกล่าวเอาไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ แม้ชีวิตจะก้าวไปถึงความรักระหว่างเพศ หากทั้งคู่มีคุณสมบัตินี้อยู่ในวิญญาณชีวิตสมรสย่อมมั่นคงอยู่ตลอดไปได้

หากพิจารณาค้นหาความจริงจากสิ่งที่อยู่ในวิญญาณคน น่าจะพบได้ว่าศิลปะ คือสิ่งที่ธรรมชาติได้มอบให้แก่ทุกคนเพียงแต่การดำเนินชีวิตซึ่งจำเป็นต้องพบปัญหา ถ้าหวนกลับมาค้นหาความจริงจากใจตนเองได้ ย่อมสามารถกำหนดเส้นทางเดินให้ผ่านพ้นไปได้โดยปลอดภัย ไม่เพียงเท่านั้นหากยังมีผลสอนให้รู้ว่า ชีวิตนี้มีสีสันอันสวยสดงดงาม ช่วยให้ตนมีพลังที่จะก้าวไปข้างหน้าได้อย่างภาคภูมิ

ความจริงสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการดำเนินชีวิต ขณะที่พบกับสิ่งซึ่งตัวเองไม่พึงพอใจ หากหวนกลับมาค้นหาความจริงจากใจตัวเองให้พบ ย่อมมีผลช่วยให้รู้ว่า แท้จริงแล้ว **ตัวปัญหาสำคัญ มันอยู่ในใจเราเอง**จึงทำให้มองเห็นต่อไปอีกว่า **ขณะที่พบปัญหาต่าง ๆซึ่งหนักบ้างเบาบ้าง หากสามารถหวนกลับมาเอาชนะใจตนเองได้ ย่อมมีผลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์แต่ละคนรวมถึงสามารถเข้าใจธรรมชาติในใจตนเองได้อย่างลึกซึ้ง**

ภายในภาพรวมของสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ถ้าสามารถพิจารณาเจาะลึกลงไปถึงใจตนเองอันเป็นศูนย์รวมของทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งแต่ละคนมีโอกาสสัมผัสได้จากภายนอก ย่อมสรุปได้ว่า **ชีวิตเกิดมาการหยั่งรู้คุณค่าของตนเอง ควรเกิดจากการทำงานได้ทุกรูปแบบ** ซึ่งหากเป็นไปได้ย่อมเข้าใจได้ว่าการดำเนินชีวิตที่มุ่งไปสู่วิถีทางซึ่งมีผลยกระดับจิตใจตนเองให้สูงยิ่งขึ้น กับอีกด้านหนึ่งช่วยให้รากฐานความคิดหยั่งลงลึกซึ้งอย่างสอดคล้องกันน่าจะได้แก่ การมุ่งมั่นรักษาความจริง ซึ่งอยู่ในใจตนเองไว้ให้มั่นคงตลอดไป

หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า **ชีวิตเราแต่ละคนควรมุ่งมั่นทำงานอย่างดีที่สุด ร่วมกับการมอบใจให้กับทุกคน อย่างปราศจากความรู้สึกรังเกียจ แม้มุมที่สังคมรังเกียจ** แต่เราต้องกล้าที่จะก้าวเข้าไปหาด้วยความจริงใจ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ที่เข้มแข็งจริง ๆ หากใครปฏิบัติได้ย่อมพบความจริงว่า ตนเป็นคนที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย อีกทั้งไม่มีจิตใจที่คิดร้ายกับใครทั้งสิ้น นอกจากนั้นยังเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ให้ผู้อื่นสามารถรู้สึกเชื่อใจได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

บุคคลลักษณะนี้ ย่อมไม่มีนิสัยโลภโมโทสันรวมถึงทรัพย์สินเงินทอง โดยที่รู้ว่าแท้จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องประดับ ซึ่งคนคิดนำมาเสริมแต่งตัวเอง ดังนั้นหากใครอยากได้มาไว้ประดับร่างกาย ย่อมมีผลทำลายคุณค่าจิตใจเพราะความมืดบอด

หากรู้ความจริงถึงอีกด้านหนึ่งได้ว่าถ้าทำทุกสิ่งทุกอย่างจากความจริงที่อยู่ในใจตนเองอย่างดีที่สุด แม้มีผู้อื่นนำมาประดับให้เรา ย่อมไม่หลงยึดติดอยู่กับมัน ถ้ามีการนำมาใช้ประโยชน์คงเป็นไปอย่างรู้เหตุรู้ผล

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดถ้าจะสรุปก็คงกล่าวได้ว่า **ควรเป็นบุคคลผู้รู้จักปล่อยวาง** ไม่เพียงเท่านั้น **ผู้ที่ปล่อยวางจากใจได้อย่างแท้จริง หาใช่ไม่ยอมทำงานและรับรู้อะไรทั้งสิ้น** ในเมื่อเราแต่ละคนต่างก็มีจิตใจ อีกทั้งยังมีพลังภายในซึ่งธรรมชาติมอบมาให้อย่างปราศจากกรอบกำหนดใด ๆ ทั้งสิ้น

ดังนั้นผู้ที่มีคุณสมบัติปล่อยวางอย่างแท้จริง ย่อมหมายความว่าเป็นคนที่มีจิตใจเปิดกว้าง จึงทำให้มีพลังในการทำงานที่ปรากฏออกมาอย่างรู้เหตุรู้ผล

หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า **บุคคลผู้รู้จักปล่อยวาง ย่อมทำงานได้ผลเพิ่มมากยิ่งขึ้น** แม้กระทั่งเข้าใจว่าความเหนื่อยยากและการพักผ่อน

เป็นสิ่งไม่มีในโลก คงเป็นเพียงเงื่อนไขที่จิตใจตนเองสมมติขึ้นมาเท่านั้น ทั้งนี้และทั้งนั้นบุคคลลักษณะนี้ย่อมรู้ความจริงแล้วว่าการทำงานซึ่งอยู่บนพื้นฐานความรักความเข้าใจ ย่อมมีผลทำให้ตนมีความสุข ซึ่งธรรมชาติของทุกคน เมื่อพบความสุขย่อมถือเป็นการพักผ่อนอยู่แล้ว ดังนั้น**ผู้ซึ่งยังคงคิดแบบแยกการทำงานกับการพักผ่อนออกจากกันย่อมสะท้อนให้เห็นความจริงได้ว่า ยังขาดความรู้ความเข้าใจตนเอง**

หากรากฐานจิตใจอิสระจริง ย่อมรู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกไม่มีปัญหา ดังนั้นแม้การมุ่งมั่นทำงานโดยมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเป้าหมาย ถ้ามีอย่างอื่นเข้ามาขวางกั้น ตนย่อมสามารถหลีกเลี่ยงได้ไม่ยาก อย่างที่กล่าวกันว่า **ควรมีความรู้รอบตัว** ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นสัจธรรมของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลผู้ขาดการรู้ความจริงจากใจตนเองได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมยากที่จะปฏิบัติได้ จนกว่าชีวิตจะพบกับปัญหาหนักมากยิ่งขึ้นถึงระดับหนึ่ง

จากเนื้อหาสาระเท่าที่ชีวิตผู้เขียนเรื่องนี้พบมาแล้ว และค้นหาความจริงจากสิ่งที่ได้พบแล้วออกมาระบายเป็นข้อเขียน หากผู้อื่นใดนำไปอ่าน ควรรู้ได้ว่าคือ ความจริงใจจากบุคคลคนหนึ่ง ในเมื่อคนที่อยู่ร่วมกันในโลก แม้เริ่มต้นจากชุมชนเล็ก ๆ ล้วนมีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นสิ่งที่เป็นความจริงย่อมเป็นเรื่องที่รู้ได้เฉพาะตัว

หลังจากอ่านแล้ว หากสนใจควรเก็บไว้ในใจก่อนอื่น ส่วนอีกด้านหนึ่งซึ่งหมายถึงความจริงที่อยู่ในใจตนเอง หากยังไม่พบย่อมยังไม่ควรตัดสินใจเชื่อแต่ก็ไม่ควรปฏิเสธว่าไม่จริง ยิ่งคิดว่าตนทำไม่ได้ ย่อมสะท้อนให้รู้เงื่อนไขจากใจได้ว่า เพราะไม่คิดจะทำ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากยังมีปัญหาที่ปิดกั้นอยู่ในใจตนเอง ซึ่งควรได้รับการชำระล้างให้เบาบางลงไปถึงระดับหนึ่ง จึงสามารถหยั่งรู้ความจริงได้

ดังที่สัจธรรม ซึ่งปรากฏมาแล้วในอดีตได้ชี้ไว้ว่า **ถ้ายังไม่รู้ก็อย่าเพิ่งเชื่อ แต่ไม่ควรดูถูกให้ปฏิเสธว่าไม่จริง**

ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีการเล่าขานกันมาแล้วในอดีต โปรดอย่าเพิ่งคิดว่าไม่เป็นความจริง จนกระทั่งบางครั้งเกิดความรู้สึกจากใจว่าเป็นความเชื่อแบบงมงาย แต่แท้จริงเป็นเพราะตนเองขาดการค้นหาเหตุผล ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีเหตุสืบเนื่องมาจากเงื่อนไขใดก็ตาม

ทุกวันนี้สังคมกำลังมีปัญหา ซึ่งรุมล้อมมาจากผลกระทบภายนอกหนักหน่วงมากขึ้น ดังนั้นบุคคลผู้กล้าหาญเท่านั้นที่จะสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างภาคภูมิ ซึ่งความหมายของความภาคภูมิหาใช่ต้องการความดีเด่นไม่ หากหมายถึงเป็นผู้รู้คุณค่าชีวิตตนเองได้อย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าสภาพร่างกายจะยากดีมีจน หรือเป็นคนชาติไหนภาษาไหนก็สุดแล้วแต่

ต้นไม้มีวิญญาณ จริงหรือเปล่า...!

*วัตถุ*เป็นสิ่งไร้วิญญาณ จึงตกเป็นเครื่องมือให้คนผู้มีกิเลสนำไปใช้ทำอะไรก็ได้ สุดแล้วแต่ใครผู้มีอิทธิพลจะใช้ไปทางไหน พอหมดสภาพแล้วก็จะถูกโยนทิ้งไปโดยไม่มีใครแยแส

ในหัวใจคนย่อมมีทั้งด้านที่ถือวิญญาณเป็นฐานกับอีกด้านหนึ่ง ซึ่งถือวัตถุเป็นฐาน ผู้ที่มีวิญญาณปรากฏชัดเจน ย่อมมองเห็นคุณค่าของทุกคนซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์และมองเห็นต้นไม้ รวมถึงสรรพสิ่งทั้งหลายว่ามีวิญญาณร่วมกับตนด้วย แต่ผู้ซึ่งรากฐานจิตใจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลวัตถุ ย่อมมองเห็นคนเป็นวัตถุ แม้คิดพัฒนาคนก็ย่อมมีผลเปลี่ยนแปลงสภาพคนให้กลายเป็นวัตถุเช่นตนเป็นสัจธรรม

ในช่วงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๐ ฉันมีโอกาสเดินทางไปศึกษาธรรมชาติในเขตจังหวัดภาคเหนือระหว่างชายแดนไทยกับพม่า ร่วมกับคณะนักพฤกษศาสตร์จากประเทศญี่ปุ่นจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันมานานพอสมควร จนทำให้รู้สึกว่าเราเรียนรู้อะไร ๆ ที่มีคุณค่าจากเขาหลายอย่าง แต่ก็ต้องมีอีกด้านหนึ่งโดยที่เราเองจำเป็นต้องมีความเป็นตัวของตัวเองอยู่ในรากฐานด้วย ไม่เช่นนั้นอาจไปยึดติดอยู่กับรูปแบบของสิ่งซึ่งเป็นรากฐานของเขา ทำให้ต้องสูญเสียคุณค่าความเป็นคนของตัวเราเอง อันควรถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับชีวิต

อนึ่ง **การเปิดใจเข้าหากันอย่างเป็นธรรมชาติน่าจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนความรู้ได้รับผลดีทั้งสองด้าน** แทนที่จะคิดหวงกัน ซึ่งไม่ช่วยให้ตัวเราได้รับความรู้อันควรจะสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น

ในช่วงแรก ๆ ระหว่างนั่งรับประทานอาหารร่วมกันทั้งคณะ มีคนหนึ่งซึ่งอายุอานามประมาณกลางคนเห็นจะได้ เข้ามานั่งติดกับฉันและมีคำถามคม ๆ มาให้คิดอยู่เสมอ ฉันสังเกตดูท่วงทีอารมณ์ของเขาแล้วทำให้รู้สึกว่าเป็นคนร่าเริงมาก แต่มีการสำรวมตัวอยู่ในที อาจเป็นเพราะอีกด้านหนึ่งฉันมีความเป็นธรรมชาติกับทุกคน ทำให้เขารู้สึกว่าเราเป็นคนน่าเคารพด้วยก็ได้

มีคำถามประโยคหนึ่งซึ่งทำให้ฉันรู้สึกประทับใจมาจนกระทั่งถึงขณะนี้ก็คือ **คนกับต้นไม้ต่างกันตรงไหนขอให้ช่วยบอกหน่อยได้ไหม ?**

ฉันรู้สึกว่าประเด็นนี้ ตัวเองจะตอบได้ค่อนข้างคล่องสักหน่อย เพราะเคยเขียนเคยพูดไว้ในที่ต่าง ๆ หลายแห่ง จึงได้เริ่มต้นอธิบายว่า **ทั้งต้นไม้และคนต่างก็มีชีวิตด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่ต้นไม้เกิดตรงไหนก็ต้องยืนอยู่ตรงนั้น เพราะมีรากหยั่งลงดิน ณ จุดนั้น เมื่อเติบโตยิ่งขึ้นรากก็ย่อมหยั่งลงสู่ใต้พื้นผิวดินลึกยิ่งขึ้นอย่างสอดคล้องกันกับการเจริญเติบโตของด้านบน เพื่อให้สามารถทานน้ำหนักตัวเองและแรงกระทบจากกระแสลมพายุซึ่งมาตามธรรมชาติได้เช่นปกติ ไม่เช่นนั้นแล้วก็จะมั่นคงอยู่ต่อไม่ได้**

การที่ต้นไม้จะเปลี่ยนที่ได้ก็ต้องมีคนไปขุดย้าย แต่ถ้าย้ายไม่ดีก็อาจทำให้ถึงตาย หรือไม่ก็ทรุดโทรมไปนาน เพราะการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนอีกนั่นแหละ

ส่วนคนเป็นชีวิตที่เคลื่อน ซึ่งไปไหนมาไหน

ได้เองอย่างอิสระ แม้ไม่มีรากหยั่งลงใต้ผิวพื้นดินเช่นต้นไม้ก็ตาม แต่เพราะคนมีพลังซึ่งแฝงไว้ด้วยเงื่อนไขอยู่ในกระแสจิตวิญญาณ อันเป็นรากฐานการดำเนินชีวิต และทำหน้าที่กำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ แม้กระทั่งการใช้ประโยชน์จากต้นไม้ก็อาจมีผลสองทิศทางคือ สร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้ ถ้าทำลายก็คงเป็นเพราะความไม่รู้จริง เนื่องจากขาดรากฐานจิตใจอันควรหยั่งลงสู่พื้นดินเพื่อนำตัวลงปฏิบัติเพิ่มพูนความรักความผูกพันให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

ถ้าชีวิตคน ยิ่งเติบโตก็ยิ่งมีผลช่วยให้รากฐานจิตใจหยั่งลงสู่พื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างสอดคล้องกันกับเหตุผล อนาคตของชีวิตย่อมเจริญต่อไปได้อย่างมั่นคง ช่วยให้มีความปลอดภัยจากผลกระทบโดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมอันเป็นธรรมชาติไม่ว่ารุนแรงแค่ไหน

เขาฟังแล้วจึงตั้งคำถามย้อนกลับมาทันทีว่า **อาจารย์ ! ท่านหมายความว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาณกระนั้นหรือ ?** ฉัน หยุดนิ่งนิดหนึ่งเนื่องจากสมองตัวเองต้องการปรับตัวลึกลงไปอีกเล็กน้อย ส่วนในใจนั้นคิดว่า **คำถามนี้ให้สติมากทีเดียว** ทำให้ฉันรู้สึกสนใจบุคคลผู้นี้มากขึ้น

มันทำให้ฉันพยายามค้นหาความจริงอย่างละเอียดประณีตที่สุด ก่อนจะตอบไปด้วยความมั่นใจว่า **มีซิคุณ** ตรงนี้เองที่ตนคิดว่าเป็นการฝึกทั้งจิตและสมองให้เข้าถึงเหตุผลแน่นหนายิ่งขึ้นโดยไม่คิดเป็นอย่างอื่น แม้กระทั่งห่วงว่าถ้าตอบไม่ได้ เขาจะดูถูกหรือรู้สึกอย่างไร เพราะเห็นเป็นเรื่องธรรมดา

แล้วจึงเริ่มต้นอธิบายต่อไปอย่างสบายใจว่า **ในธรรมชาติมีพรรณไม้หลากหลายชนิดโดยไม่มี**

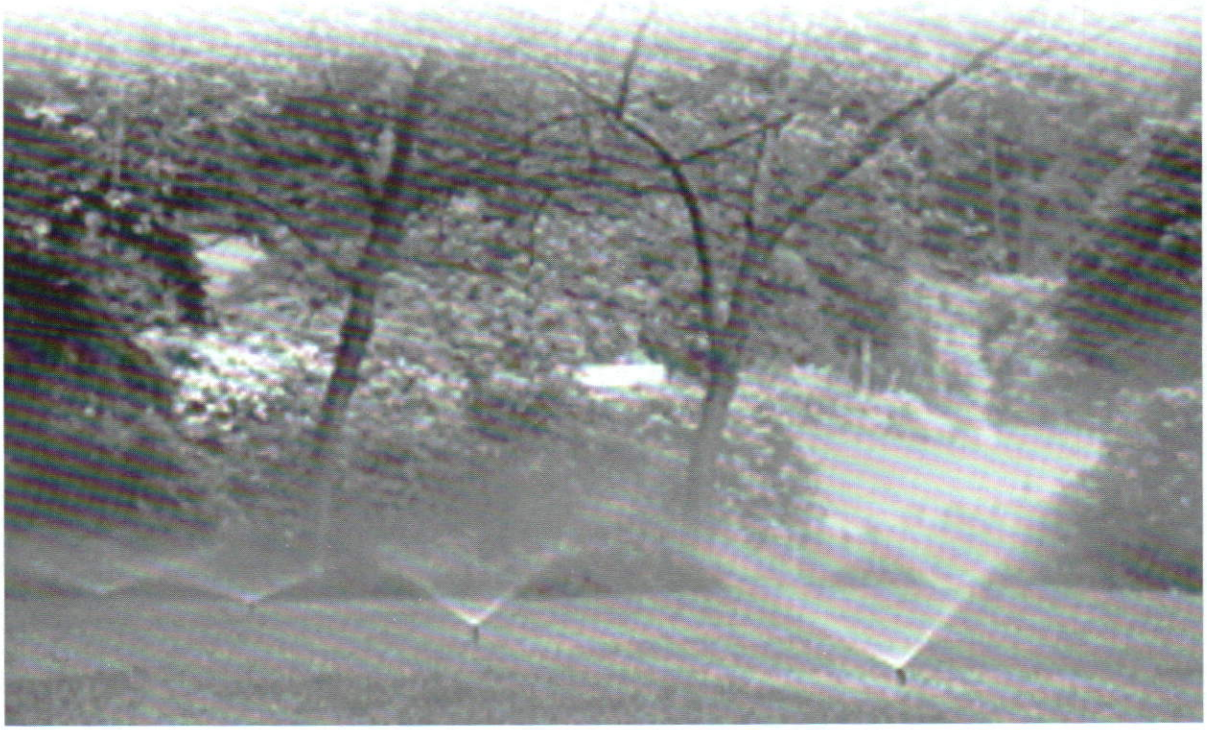

บุคคลใดไปกำหนดให้เป็นไปตามที่แต่ละคนปรารถนา อีกทั้งยังมีเหตุผลถึงซึ่งกันและกันด้วย ทุกชีวิตต้อง เกิดทุกชีวิตต้องโต และทุกชีวิตต้องตาย แต่การเปลี่ยนแปลงหลังจากเกิดมาแล้ว ย่อมมีทั้งด้านรากฐานตัวเองและด้านซึ่งเกิดจากอิทธิพลสภาพแวดล้อมธรรมชาติร่วมกัน ยิ่งกว่านั้นยังมีกระแสหมุนวนถึงกันอย่างอิสระทั้งสองด้าน สุดแต่เป้าหมายในการเรียนรู้จะมุ่งไปด้านไหน

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดน่าจะถือว่าคือลักษณะหนึ่งของวิญญาณซึ่งอาจไม่เหมือนวิญญาณคน เช่นเดียวกับรากฐานคนกับต้นไม้ซึ่งแตกต่างกัน แต่ก็ถือว่ามีอิสระหรือเป็นเรื่องเฉพาะตัวของแต่ละสิ่ง **หากมีเหตุมีผลสืบสานมาจากการใช้วิญญาณของมนุษย์เป็นพื้นฐาน**ดังที่พบเห็นความจริงอยู่ในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ยิ่งมองสิ่งที่อยู่ใกล้ ๆ ตัวเองก็ยิ่งสามารถเห็นได้ไม่ยาก

อย่างไรก็ตาม ถ้าคนยังไม่ลืมตัวก็น่าจะพบความจริงว่า แต่ละคนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงขอนำเอาความตอนหนึ่งซึ่งพูดแทรกไว้แล้วว่า **ต้นไม้แต่ละต้นย้ายที่เองไม่ได้นอกจากคนเป็นฝ่ายขุดย้ายมัน** จึงควรหวนกลับมามองที่คน โดยเริ่มต้นพิจารณาจากสิ่งซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองก่อนอื่น

หากสามารถรู้ความจริง ณ จุดนี้ได้ ก็น่าจะพบว่าการที่เรานำประเด็นของต้นไม้มาพิจารณา ผู้พิจารณาเองก็คือคน ดังนั้นถ้าไม่ลืมไปว่าตัวเราเองมีวิญญาณ ไม่เช่นนั้นคงไม่นำเอาเรื่องต้นไม้หรือเรื่องอื่นใดมาพูด จึงน่าจะเข้าใจได้ว่า **วิญญาณซึ่งมีเหตุทำให้หยิบยกประเด็นนี้มาคิด อยู่ที่คนผู้สนใจนำมาคิด มาพูด หาใช่อยู่ที่ต้นไม้หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่นอกตัวคนไม่**

ฉันเองก็พยายามอธิบายให้เขาฟังจาก

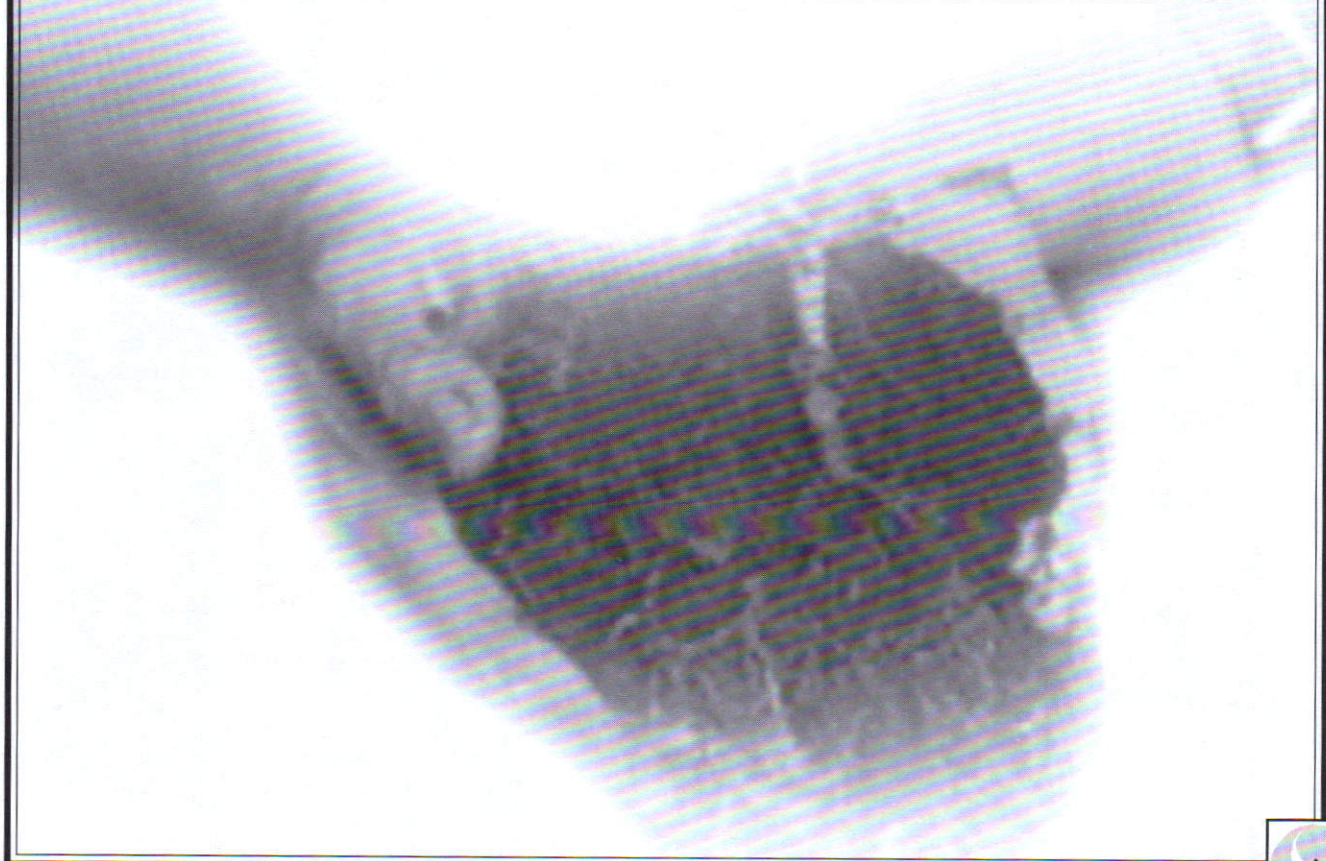

วิญญาณอันเป็นธรรมชาติด้วยเช่นกัน หลังจากนั้นต่อมา ฉันก็สังเกตเห็นเขาให้ความสนใจฉันมากขึ้น เพราะเข้ามานั่งพูดคุยกับฉันบ่อย ๆ และตัวฉันเองก็สนใจเขาเป็นพิเศษ เพราะรู้สึกว่า **เขาจุดประกายไฟให้ปัญญาฉันเกิดแสงสว่างแรงมากขึ้นไปอีก**

ต่อมาก็มีเพื่อนเขามากระซิบให้ทราบว่า เขาเป็นศิลปินดนตรี ซึ่งฉันเองก็สนใจเล่นดนตรีมาแต่อายุยังไม่มากนัก เสมือนมีวิญญาณที่สื่อถึงกันเป็นธรรมชาติ

คืนวันสุดท้ายก่อนจะกลับญี่ปุ่น เขายังเข้ามาหาฉันและบอกว่าถ้าไปโตเกียวเมื่อไหร่ขอให้บอกล่วงหน้า จะมารับไปเล่นดนตรีด้วยกัน พร้อมทั้งทำท่าทำทางสีไวโอลินและปากก็ฮัมเพลงคลาสสิคไปด้วย มาทราบภายหลังว่า เขาเป็นครูสอนเปียโนและมีลูกศิษย์นิยมชมชอบอยู่ไม่น้อย

หลังจากเขากลับไปแล้ว ฉันก็ยังไม่ยอมหยุดที่จะสานความคิดเรื่องนี้ต่อไปอีกอย่างท้าทาย ด้วยคำถามที่ว่า **วิญญาณมนุษย์นั้นคืออะไร และอยู่ที่ไหน อีกทั้งมีรูปร่างอย่างไร?** เพื่อให้ตัวเองเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนที่จะด่วนตัดสินใจว่า **ไม่เชื่อ** นอกจากนั้นยังเชื่อว่า ถ้าจะให้ใครมาบอกหรือมาอธิบายให้ฟังคงไม่เห็นจริงเห็นจังได้แน่ **เพราะเขาไม่ใช่เรา และเราก็ไม่ใช่เขา**

จนในที่สุดก็หันมานึกถึง คนที่ตายแล้ว ซึ่งมักมีประเพณีให้ลูกหลานช่วยอาบน้ำศพกันอย่างจริงจังดังที่เคยพบมาในอดีต จึงได้ความคิดว่า**ระหว่างที่ลูกหลานสัมผัสร่างกายซึ่งไร้วิญญาณ หากทำใจให้รู้สึกว่า เราเป็นคนใดคนหนึ่งในบรรดาลูกหลาน**

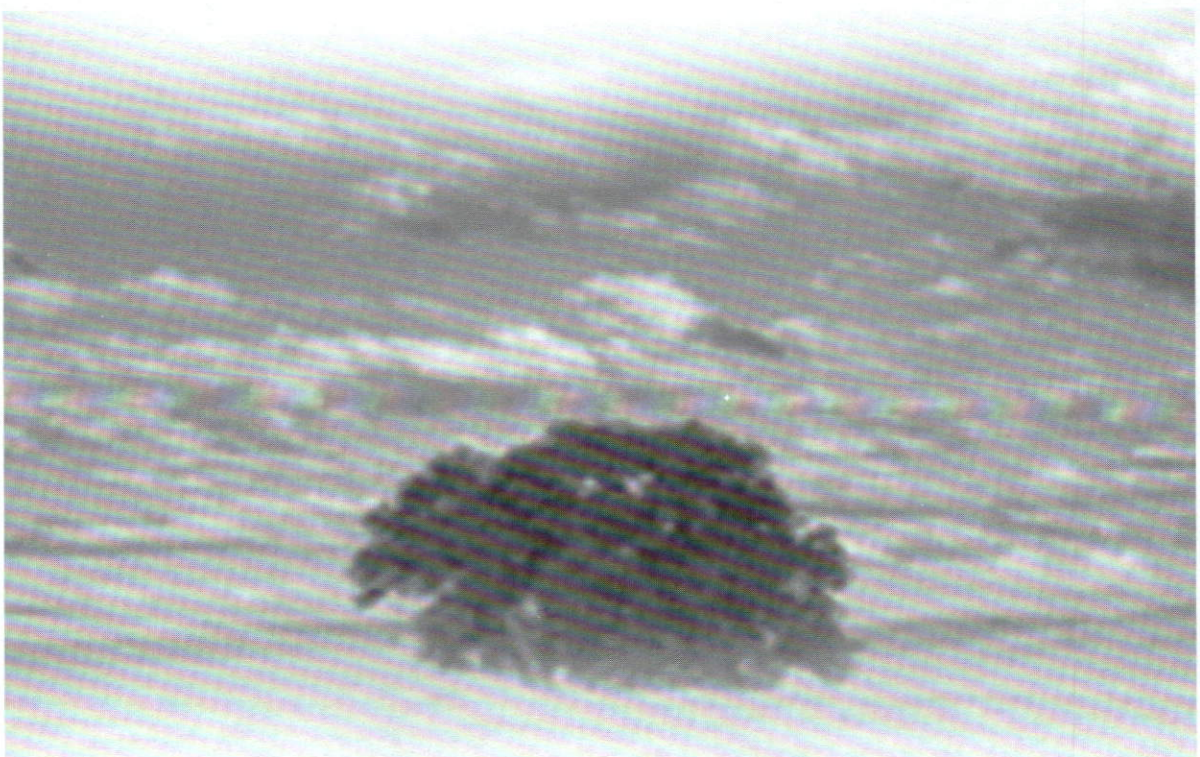

ซึ่งเคยมีสายใยผูกพันทางใจอย่างใกล้ชิดมาแต่อดีต และในขณะที่สัมผัสร่างซึ่งไร้วิญญาณแล้ว สามารถนำเอาความรู้สึกระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ร่วมกันให้กลับคืนมาได้โดยไม่ขาดสติย่อมมองเห็นภาพซึ่งอาจนำมาอธิบายให้ตัวเองเข้าใจได้ถึงส่วนลึก ส่วนการจะนำมาถ่ายทอดให้คนอื่นเป็นภาษาพูดหรือเขียนย่อมไม่ใช่ของจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ตายได้สร้างคุณงามความดีไว้ให้ลูกหลานประทับใจมากเพียงใด ย่อมมีสัจธรรมที่มองเห็นความจริงช่วยให้ผู้ซึ่งตั้งใจรับกระแสถ่ายทอดสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนเพียงนั้น

ทำให้ฉันได้ความคิดเพิ่มขึ้นว่า ผู้ที่มีวิญญาณศิลปะอยู่ในรากฐานจิตใจอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะแสดงออกมาในรูปของ **ดนตรี การเขียนภาพ เขียนกลอน** และอื่นใดก็ตาม หากเกิดจากความจริงใจ แทนที่เอาเรื่องของการมุ่งหวังหาเงินเข้าไปแอบแฝงไว้ ย่อมเป็นคนดีมีคุณภาพ ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะไปเป็นนักวิทยาศาสตร์ หรืออยู่ในงานสาขาใด และไม่ว่าจะมีวัยมากน้อยแค่ไหน ย่อมมุ่งทำงานให้ปรากฏผลนำไปสู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ทั้งสิ้น

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดเกิดจากการตั้งคำถามขึ้นในใจตัวเอง และหาคำตอบได้เอง อีกทั้งรู้เห็นของจริงได้เฉพาะตัว คงไม่ใช่สิ่งที่ใครจะคิดว่ามีอิทธิฤทธิ์สามารถบันดาลอะไรให้ใครต่อใครได้ เนื่องจากสิ่งดังกล่าวคือพลังซึ่งมีเหตุมีผลเกิดขึ้นในตัวเองโดยแท้ หากใครเข้าถึงได้ย่อมบังเกิดผลดีแก่ตัวเอง หรืออาจกล่าวว่า ตนนั่นแหละเป็นผู้บันดาลบาปบุญคุณโทษให้แก่ตน ดังเช่นภาษิตในอดีตกล่าวไว้ว่า **"ตนย่อมเป็นที่พึ่งแห่งตน"** หรืออาจกล่าวว่า วิญญาณที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษผู้ซึ่งชีวิตผ่านพ้นไปแล้วเป็นผู้ให้การคุ้มครองก็น่าจะชอบด้วยเหตุและผล

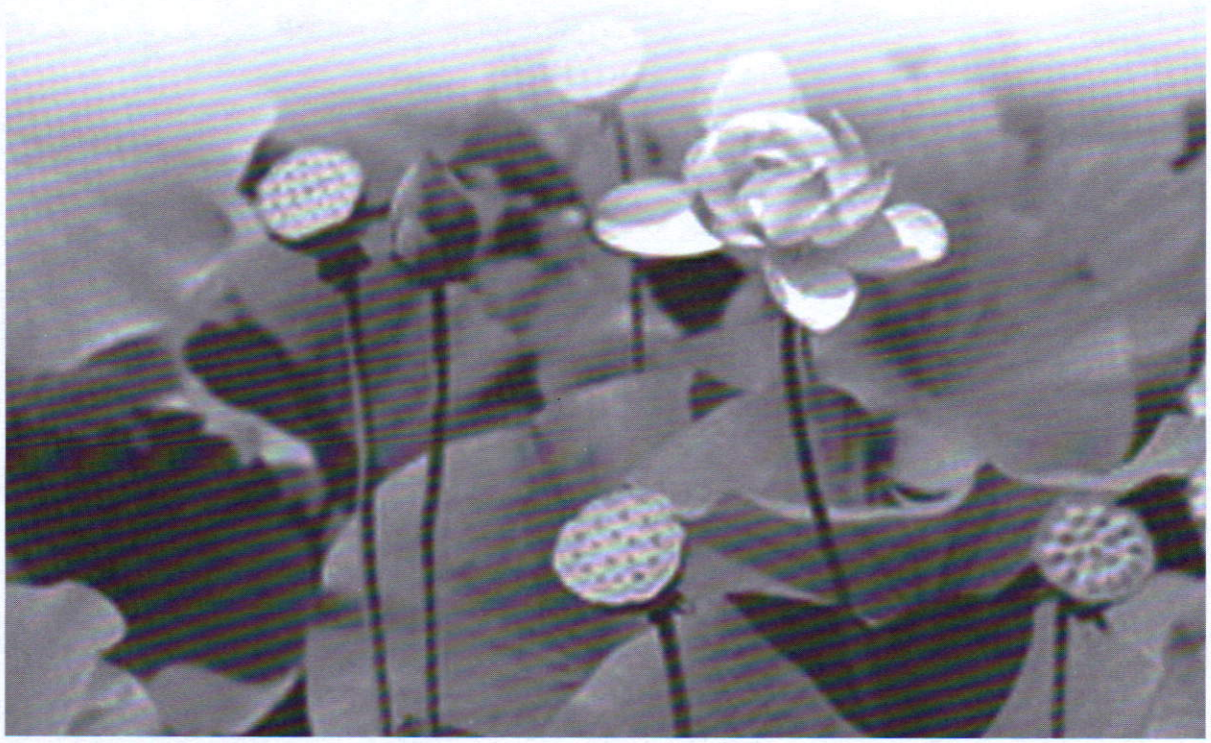

จึงขออนุญาตสรุปสัจธรรมไว้ ณ โอกาสนี้ เพื่อใช้เตือนสติทุกคนว่า สิ่งใดที่ยังไม่พบความจริง อย่าพึ่งด่วนไม่เชื่อ หรือสรุปว่าไม่จริง หากเป็นเพราะตัวเราเองต่างหากที่ยังขาดการรู้ความจริง จึงควรมุ่งมั่นค้นหาเหตุผลต่อไป แทนการด่วนคิดแบบปิดตัวเอง ซึ่งเป็นลักษณะของคนเห็นแก่ตัว อันถือได้ว่า ไม่เป็นผลดีทั้งแก่ตัวเองและสังคมร่วมกัน

ฤดูฝนควรระวัง

สัตว์มีพิษในบ้าน - ไร่นา และ "เห็ดพิษ" ด้วย

ชาคริต จุลกะเสวี
ชมรมพัฒนาและพิทักษ์การเกษตรแห่งชาติ

เรื่องของ "งู" ก็เป็นเรื่องที่น่ารู้อย่างหนึ่งของเมืองไทยเรา นอกจากพวกงูเหลือม งูหลาม ตัวโต ๆ ที่มีแสดงให้คนดูตามสวนสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งที่มักจะมีแอบเข้าไปซุกอยู่ตามบ้านเรือนของประชาชน ทำให้ตื่นเต้นน่ากลัวต้องโทรศัพท์แจ้งผ่านบริการด่วนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงบางรายการ ขอเชิญสัตวแพทย์ฝีมือดีนำคณะไปช่วยจับตัวกลับไปด้วยบางทีเหมาะ ๆ ท่านผู้อ่าน **"วารสารไทย"** เองก็คงจะเคยผ่านสายตามาบ้างแล้ว ว่าได้มีชาวบ้านไปจุดธูปจุดเทียนกราบไหว้ขอเลขเด็ดจากงูเหล่านั้นเอามาแทงหวยใต้ดินกันเป็นที่ครึกครื้นด้วยก็มีเหมือนกัน

นอกจากงูพิษที่มีส่วนร่วมบำเพ็ญประโยชน์กับคน เราได้พิษของมันเอามาทำวัคซีนเซรุ่มไว้แก้พิษงู ที่สถานเสาวภาดำเนินการกุศลนี้มาหลายสิบปีแล้ว ส่วนใหญ่ก็เป็นงูที่คนเรามักจะเกรงกลัวมันอยู่ด้วยกันทั้งนั้น

ท่านผู้อ่านทั้งหลายก็คงจะทราบแล้วว่าปัจจุบันนี้เมืองไทยเราก็ยังเป็นอย่างที่เคยมาทุกปีนั่นแหละ คือพอเข้าช่วงฤดูฝนก็จะมีฝนตกหนักขึ้นและจะมีน้ำท่วมเกิดมากขึ้นด้วยในหลายพื้นที่ จะมีท่วมมากบ้างน้อยบ้างทั่วทุกภาค เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อน จากผลของอุทกภัยต่อไปนี้รุนแรงขึ้นด้วย

และเมื่อเริ่มมีน้ำท่วมรุนแรงขึ้นบ้างแล้วในบางพื้นที่ ท่านทั้งหลายก็ควรจะต้องเพิ่มความระมัดระวังพวกสัตว์มีพิษ เช่น พวกตะขาบ แมงป่องจะขึ้นมารบกวนได้ ตลอดจนพวกหนูนาและเม่น ที่อาศัยอยู่ในรูในโพรงดินตามไร่นา ก็มักจะหนีน้ำออกมาหาที่อยู่ให้ปลอดภัยจากน้ำท่วมด้วยเหมือนกัน

พวกสัตว์เลื้อยคลานที่มักจะมีตามมาในแหล่งที่มีหนูชุกชุมอย่างหนึ่งก็คือ **"งู"** เนื่องจากประเทศไทยเรามีภูมิประเทศเป็นป่าเขา และเรือกสวนไร่นา จึงมักจะมีงูชุกชุมเกือบทุกภาค มีทั้งชนิดที่กัดแล้วเป็นพิษถึงตาย และชนิดไม่มีพิษหรือมีพิษน้อย

ในปีหนึ่ง ๆ มีประชาชนชาวไทยถูกงูพิษกัดเป็นอันตรายไม่น้อยส่วนใหญ่มักพบในกลุ่มคนที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ชาวบ้านป่า ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ และชาวประมง ซึ่งมีโอกาสจะถูกงูกัดมากกว่าบุคคลอาชีพอื่น ๆ มีหลายคนที่ต้องจบชีวิตลงเนื่องจากถูกงูพิษกัด เพราะรักษาไม่ทันบ้าง รักษาไม่ถูกต้องบ้าง หลงรักษาด้วยยากลางบ้านผิด ๆ เองบ้าง รักษาด้วยคาถาอาคมหรือน้ำมนต์บ้าง ใช้สมุนไพรไม่เหมาะสมบ้าง จนอาการเพียบหนักแล้วจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากแพทย์ ซึ่งบางรายก็สุดวิสัยที่แพทย์จะช่วยได้ น่าเศร้าใจจริง ๆ จึงควรระวังเรื่องนี้ให้ดีด้วย

ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เรื่องงูพิษที่จะเล่าทบทวนให้ฟังวันนี้ จึงอาจจะเป็นประโยชน์บ้างสำหรับพี่น้องประชาชนทั่วไป และเกษตรกรไทยที่มีอาชีพเสี่ยงต่อการถูกงูกัดนั้นได้ดีพอสมควรนะครับ

ด้วยพิษงูเป็นหนึ่งในจำนวนพิษร้ายแรงตามธรรมชาติ ที่มีอยู่เพียงไม่กี่ชนิด ปกติงูมันจะกัดก็ต่อเมื่อมันถูกรบกวนหนัก หรือจวนตัวต้องต่อสู้ เมื่อมันล่าเหยื่องูจะกินสัตว์เป็นอาหารและมักกินสัตว์ที่ฆ่าเอง ปกติอาหารของงู ได้แก่ พวกกบ เขียด แมลง หนู กระต่าย นก ไก่ เหล่านี้แหละ

และแม้แต่สัตว์ใหญ่บางชนิดก็ถูกงูกัดกินเป็นอาหารได้ งูสามารถกลืนสัตว์ที่ตัวโตกว่ามันได้หลายเท่า เพราะมันสามารถขยับขากรรไกร เพื่อกลืนเหยื่อหรืออาหารชิ้นโต ๆ ได้ งูมีความรู้สึกไวต่อความสั่นสะเทือนของพื้นดิน มันจะรู้ทันทีที่มีฝีเท้าเคลื่อนเข้ามาใกล้

งูส่วนมากจะออกไข่ได้ราวประมาณ ๒๐ ถึง ๓๐ ฟอง แต่งูบางชนิดจะออกลูกเป็นตัว เช่น งูแมวเซา ปกติงูมักจะลอกคราบบ่อยครั้ง หลังลอกคราบใหม่ ๆ มักจะมีพิษน้อย แต่สีจะสดและเข้ม มักแสดงการฉกกัดได้อย่างว่องไว เพื่อข่มขู่ศัตรูให้เกรงขาม

งูพิษต้องมีเขี้ยว ๒ เขี้ยว ติดอยู่กับขากรรไกรบน ส่วนงูไม่มีพิษจะไม่มีเขี้ยว มีแต่ฟัน ในเขี้ยวแต่ละข้างจะมีท่อหรือรางสำหรับปล่อยพิษ เวลางูกัดเขี้ยวจะฝังลงในเนื้อของคนที่ถูกกัด พร้อมกับต่อมพิษอยู่หลังลูกตาจะบีบตัวส่งน้ำพิษผ่านเขี้ยวเข้าสู่แผล

บาดแผลที่ถูกงูพิษกัดมักเห็นเป็นจุด ทั้ง ๒ จุด ซึ่งเป็นรูที่ถูกเขี้ยวฝัง จุดทั้งสองจะห่างกันมากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับขนาดของหัวงูที่กัด และความห่างของเขี้ยวทั้งสอง ถ้างูไม่มีพิษกัดจะไม่มีรอยเขี้ยวเป็นจุดให้เห็น แต่จะมีแต่รอยฟันของมันขบเป็นแถว

งูพิษในโลกเรามีอยู่หลายสิบชนิดแต่งูที่มีพิษร้ายแรงในประเทศไทย ที่สำคัญและกัดแล้วถึงตายมีเพียง ๗ ชนิดเท่านั้น นอกนั้นเป็นงูที่ไม่มีพิษ หรือมีพิษอ่อนไม่ทำอันตรายถึงชีวิต แต่ก็จะสร้างความตระหนกตกใจแก่ผู้ถูกกัดได้

งูพิษ ๗ ชนิดนี้ได้แก่ งูจงอาง งูเห่า งูแมวเซา งูกะปะ งูสามเหลี่ยม งูเขียวหางไหม้ และงูทะเล แต่ละชนิดก็มีลักษณะประจำตัวที่น่าสนใจ และมีพิษเฉพาะตัวของมันร้ายกาจอยู่ทั้งนั้นละ

พิษของงูนั้นจำแนกตามหลักวิชาแพทย์ได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทเป็นพิษต่อระบบประสาท ได้แก่ พิษจากงูเห่า และงูจงอาง คนที่ถูกพิษประเภทนี้ จะมีอาการผิดปกติทางระบบประสาทเป็นส่วนใหญ่ เช่น เป็นอัมพาต เป็นต้น และอีกประเภทหนึ่งที่เป็นพิษต่อระบบโลหิตก็ได้แก่ พิษจากงูแมวเซา งูกะปะ และงูเขียวหางไหม้ คนที่ถูกกัดจะมีเลือดออกมากผิดปกติ

ส่วนงูสามเหลี่ยม กับงูทะเล ต่างก็มีพิษต่อระบบประสาทและระบบโลหิตรวมกัน ส่วนงูร้ายแบบที่เห็นในภาพยนตร์ เช่น งูหางกระดิ่ง ไม่ค่อยจะพบในเมืองไทยเรา และงูหางกระดิ่งนั้นก็มีพิษร้ายเท่ากับงูเห่าของเรานั้นเชียวละ

"งูจงอาง" นั้นมักจะพบอยู่ตามป่าลึก เช่นในแถบจังหวัดกาญจนบุรี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และนครศรีธรรมราชเป็นงูพิษที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก หัวกลม มีเกล็ดโต ๆ ที่

งูที่ไม่มีพิษ มีฟันแต่ไม่มีเขี้ยว

งูที่มีพิษ มีเขี้ยว ๒ เขี้ยว อยู่บนขากรรไกรบน

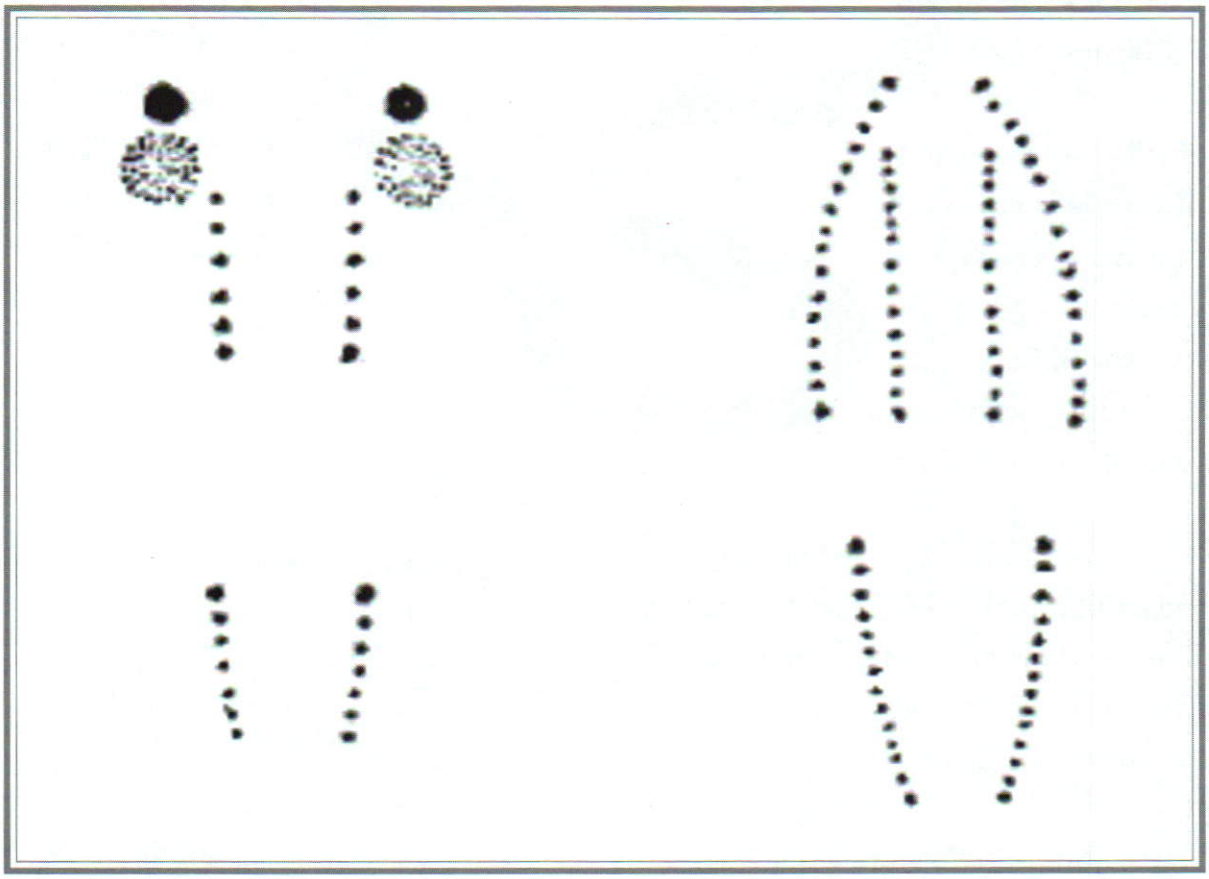

ภาพแสดงบาดแผลที่ถูกงูกัด **ภาพซ้าย** จากงูที่มีพิษกัด จุดดำเข้มสองจุดบนสุด แสดงถึงรอยเขี้ยวของงู จุดดำเล็ก ๆ รวมเป็นวงกลมใต้จุดดำเข้มแสดงถึงพิษของงู ซึ่งเข้าไปอยู่ใต้ผิวหนังของผู้ป่วย ทั้งนี้เพราะเขี้ยวงูมีลักษณะโค้ง **ภาพขวา** เป็นลักษณะบาดแผลจากงูที่ไม่มีพิษกัด

หัว ตัวยาวกว่า ๔ เมตร มีน้ำพิษอยู่มาก คนที่ถูกกัดจะตายอย่างรวดเร็วภายในเวลาไม่ถึงครึ่งชั่วโมง

ลักษณะส่วนหัวงูจงอาง

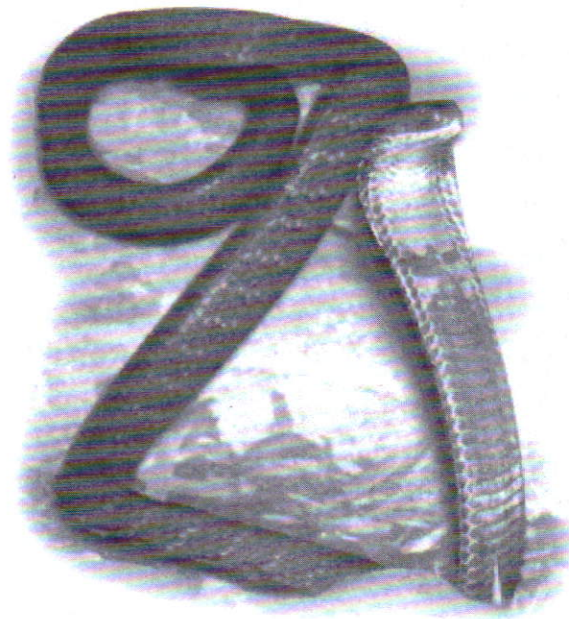

เวลางูจงอาจโกรธมันจะชูหัวขึ้นสูง แผ่แม่เบี้ยแลเห็นดอกจันทร์ มันอาจขู่ฟ่อ ๆ และฉกกัดได้อย่างว่องไว เพราะเหตุที่มันอยู่แต่ในป่าลึก คนถูกกัดจึงมักไม่ค่อยจะมีชีวิตรอดออกมาจากป่ามาเล่าให้ฟังได้เลย

ส่วน **"งูเห่า"** มีหัวกลม และมีเกล็ดหยาบ ๆ ที่หัว ตัวสีน้ำตาลแก่หรือสีดำ เวลาแผ่แม่เบี้ยมักเป็นดอกจันทร์ที่แม่เบี้ย มักจะมีข่าวเสมอว่าชาวนาถูกงูเห่ากัดบ่อยที่สุด เพราะงูเห่าชอบหากินตามท้องนา ในฤดูหนาวงูเห่าจะเข้าไปอาศัยในรู เมื่อชาวนาออกไปจับหนูตามรู จึงมักจะถูกงูเห่ากัดเอาบ่อย ๆ นี่ไม่ใช่พวกงูเห่าในพรรคการเมืองนะครับ

เราอาจจะพบงูเห่าได้ทั่วไปในภาคกลาง เช่น ในเขตจังหวัดสระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง อยุธยา นครปฐม ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ เป็นต้น คนที่ถูกงูเห่าหรืองูจงอางกัด ซึ่งเป็นพิษต่อระบบประสาททั้งคู่ จะมีอาการตั้งแต่น้อยไปหามาก ซึ่งพอสังเกตได้ดังนี้คือ

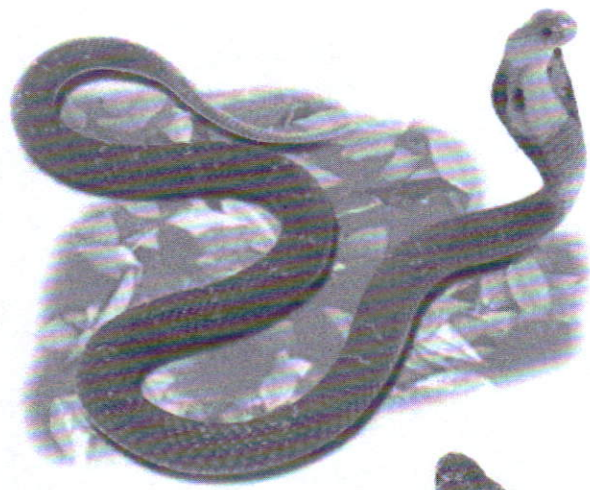

ลักษณะส่วนหัวงูเห่า

เริ่มแรกจะเจ็บแปลบทันทีตรงแผลที่ถูกกัด เมื่อดูแผลจะพบรอยเขี้ยวฝังเป็นรู ๒ รู ที่รูจะมีเลือดออกซิบ ๆ ประมาณ ๑๐-๑๕ นาที ต่อมาจะปวดแผลมากขึ้น แล้วจะมีอาการขากรรไกรแข็งพูดอ้อแอ้และหนังตาตก น้ำลายก็กลืนไม่ได้ น้ำลายจะไหล ตาพร่ามัว เดินไม่ไหว อ่อนเพลีย ต่อมาแขนขาจะอ่อนแรงและเป็นอัมพาต ลมหายใจแผ่วลงจนกระทั่งหยุดหายใจ กินเวลาตั้งแต่ถูกกัดจนสิ้นชีวิตราวครึ่งชั่วโมงถึง ๓-๔ ชั่วโมง แล้วแต่ตำแหน่งที่ถูกกัด และความมากน้อยของพิษที่เข้าแผล กับความถูกต้องรวดเร็วในการปฐมพยาบาล ซึ่งการรักษากว่าจะหายเรียบร้อยก็เกือบ ๒ เดือน เสียเวลาทำมาหากินไปตั้งนานเชียวละ

ชนิดที่สาม คือ **"งูแมวเซา"** มีชุกมากในเขตจังหวัดนครสวรรค์ อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี สมุทรปราการ และมีบ้างที่กรุงเทพมหานคร ทางฝั่งธนบุรี

งูแมวเซาเป็นงูที่ว่องไวมาก ตัวมีสีเขียวอ่อน มีลายเป็นวง ๆ บางทีสีน้ำตาล ลำตัวอ้วน และเรียวเล็กลงเป็นหาง เคลื่อนไหวได้รวดเร็ว หัวเป็นรูปสามเหลี่ยม มีเกล็ดเล็ก ๆ ที่หัว เวลาโกรธจัดมันจะขดเป็นวงร้องขี้ ๆ คล้ายกับเสียงแมวกรน และจะพุ่งตัวเข้ากัดได้อย่างรวดเร็ว บางทีจึงเรียก **"งูขว้างค้อน"** มันมีพิษต่อระบบโลหิตได้ร้ายแรงมาก

ผู้ที่ถูกงูแมวเซากัดจะมีอาการปวดบวมตรงที่ถูกกัดอย่างมาก มีโลหิตไหลซึมจากแผลที่ถูกกัด และโลหิตเซาะไปใต้ผิวหนังรอบ ๆ แผลนั้น จะมีโลหิตออกตามไรฟัน ตามผิวหนังทั่วตัวได้ด้วย อาจจะอาเจียนออกมาเป็นโลหิต อุจจาระและปัสสาวะมีเลือดปน มีเลือดกำเดาออกและมักจะตายจากอาการหัวใจวายได้ในที่สุด

"งูกะปะ" จะพบมากตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก และทางภาคใต้ด้วย มีหัวเป็นรูปสามเหลี่ยม มีเกล็ดเล็ก ๆ ที่หัว ตัวอ้วน ชอบออกหากินกลางคืน ตอนหัวค่ำมันจะมีพิษมากเพราะต้องใช้ล่าเหยื่อ และพิษจะน้อยลงในตอนเช้าหลังจากล่าเหยื่อไปแล้ว

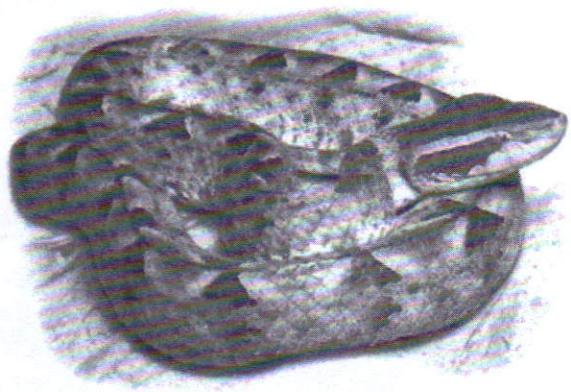

คนที่ถูกงูกะปะกัด จะมีอาการเหมือนงูแมวเซากัด แต่แผลที่ถูกกัดจะเน่าเปื่อยมากกว่า อาจจะต้องตัดแขนขาข้างที่ถูกกัดนั้น ถ้าไม่ได้รับเซรุ่มแก้พิษทันท่วงที ก็มักจะถึงแก่ความตายได้ภายใน ๒-๓ วัน

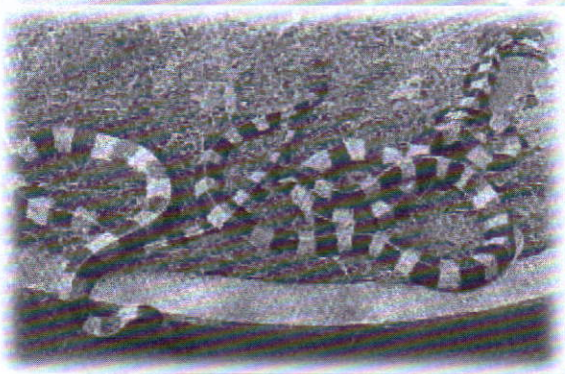

"งูสามเหลี่ยม" ลำตัวเป็นรูปสามเหลี่ยมมีสันอยู่ด้านหลัง มีปล้องสีดำสลับตลอดจนถึงปลายหาง หัวรูปกลม มีเกล็ดใหญ่ ๆ ที่หัว คนถูกกัดจะมีอาการทางระบบประสาทเหมือนถูกงูเห่ากัด และมีอาการทางระบบโลหิต เหมือนถูกงูแมวเซากัดด้วย

"งูเขียวหางไหม้" พบมากในสวนฝั่งธนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง จัดเป็นงูมีพิษน้อยที่สุดในบรรดางูพิษของเมืองไทย ลำตัวสีเขียวสด ส่วนปลายหางมีสีน้ำตาลไหม้ หรือสีแดง หัวรูปสามเหลี่ยม มีเกล็ดเล็ก ๆ ที่หัว มักอาศัยเกาะอยู่บนต้นไม้ใบสีเขียวหรือในน้ำที่มีสีกลมกลืนกับตัวมัน ถ้างูเขียวชนิดนี้กัดเด็กที่อ่อนแอก็อาจตายได้ หรือถ้ากัดเข้าเส้นเลือดในผู้ใหญ่ก็อาจตายได้เช่นกัน แต่โดยทั่วไปแล้วอาการเป็นพิษจะมีไม่มากนัก

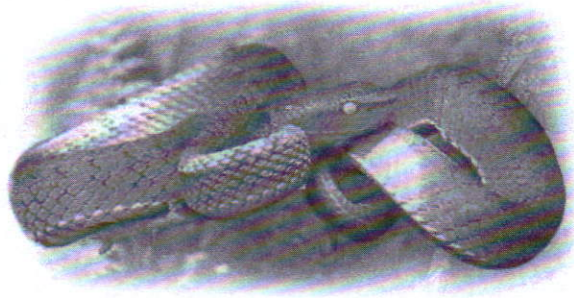

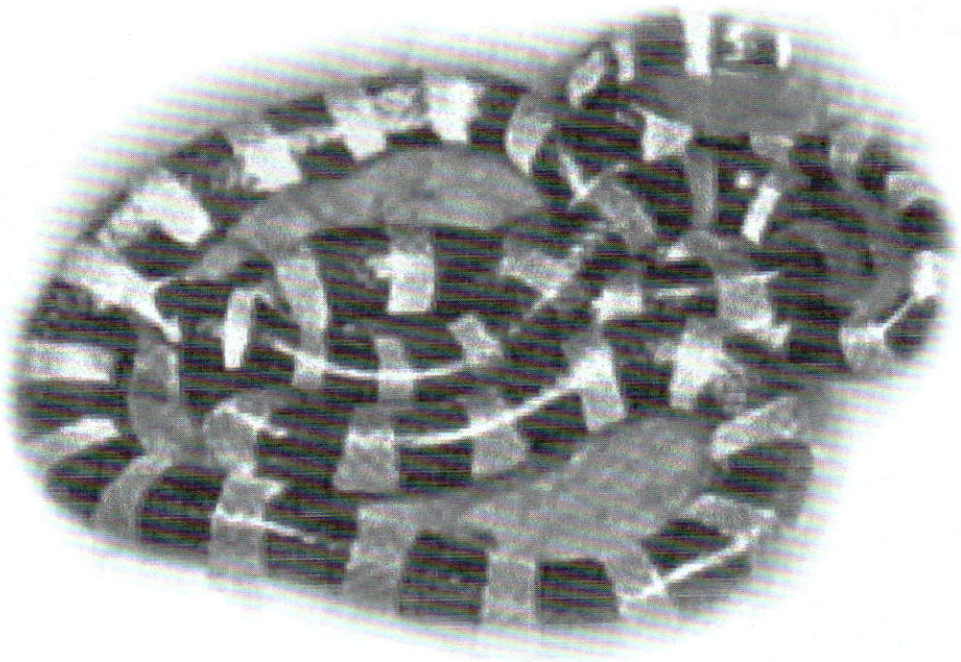

ถ้าเป็นพวก **"งูทะเล"** มีอาศัยอยู่ในทะเลอ่าวไทย ในมหาสมุทรอินเดีย และในบริเวณน้ำจืดต่อน้ำเค็ม เช่น ที่บริเวณปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น ตัวจะไม่ค่อยโต หัวเล็ก หางเป็นรูปใบพาย เคลื่อนไหวในน้ำได้ว่องไว ช่วงลำคอสั้นจนมองไม่ค่อยเห็น มีอยู่หลายชนิด เช่น งูคออ่อน งูแสมรัง งูผ้าขี้ริ้ว งูชายธง งูผักชะอม

งูทะเลนี้ชาวประมงจะถูกกัดบ่อยที่สุด คนถูกกัดมักจะมีอาการบวมและปวดแผล ๔-๕ ชั่วโมง ต่อมาจะปวดตามกล้ามเนื้อทั่วตัว แล้วยังมีพิษต่อระบบประสาทและโลหิตด้วย ปัสสาวะอาจเป็นสีน้ำปลา มักจะตายหลังถูกกัด ๕-๗ วันด้วย ปัจจุบันยังไม่มีเซรุ่มแก้พิษงูทะเลนี้โดยตรงเลย

ดังนั้น เมื่อถูกงูหรือสัตว์อื่นที่มองไม่เห็นตัวกัดเอา ก่อนอื่นก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นงูพิษ และให้การปฐมพยาบาลเช่นเดียวกับว่าถูกงูพิษกัด จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าไม่ใช่งูพิษกัดอย่างนี้จะปลอดภัยดีกว่า กล่าวคือให้ใช้ผ้าหรือเชือกรัดเหนือแผลให้แน่นเพื่อป้องกันพิษงูให้โดยเร็วที่สุดก่อน

ระหว่างเดินทางไปพบแพทย์ควรคลายสายรัดให้ทุก ๆ ๑๕ นาที คลายไว้สักครู่แล้วรัดใหม่ ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะได้รับการฉีดเซรุ่ม อย่ามัวหลงรักษาด้วยยากลางบ้านพวกสมุนไพร หรือยาพวกที่ไม่ถูกต้องในชนบทที่ห่างไกลนั้นควรใช้ใบช้องระอา คือใบเสลดพังพอนตัวผู้นั่นเองแหละครับ เอาตำแล้วผสมกับน้ำซาวข้าว ใช้พอกแก้พิษงูได้ดี หรือไม่ก็ใช้ใบและเถาโคกกะออมตำพอกแผลถอนพิษ เหล่านี้ก็ได้ แล้วรีบไปพบแพทย์ให้ตรวจรักษาอีกครั้งจะปลอดภัยดีกว่านะครับ

ดังนั้น ในระหว่างมีฝนชุกต่อไปนี้ จึงควรเพิ่มความระมัดระวังภัยจากงูสัตว์ร้ายที่มีพิษ ซึ่งอาจจะพบได้ทั้งในบ้านของท่านและในไร่นาเหล่านี้ให้ดีด้วย

สำหรับงูเห่าในไร่นานั้น ก็อย่าจับเอามาทำอาหารกันเสียหมดล่ะครับ เพราะเดี๋ยวมีหนูชุมมากขึ้นก็จะยุ่งอีกเหมือนกัน ปล่อยไว้ตามธรรมชาติให้งูเห่ามันปราบหนูนาช่วยชาวไร่ชาวนาบ้าง ก็จะได้ประโยชน์ดีกว่า

ส่วน **"เห็ดพิษ"** นั้น ท่านผู้อ่าน **"วารสารไทย"** ทั้งหลายคงจะยังพอจำได้ว่า ช่วงที่มีฝนตกน้ำท่วม และในพื้นที่ชื้นแฉะต่อไปจนถึงฤดูร้อนนั้น ก็ยังมีอีกภัยหนึ่งที่ชาวบ้านเราพึงต้องระวังให้ดีด้วยเหมือนกัน นั่นก็คือ **"เห็ดพิษ"** ที่มีขึ้นเองอยู่ตามธรรมชาตินั้นด้วย

จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงกรกฎาคม ปี ๒๕๔๖ นี้ ทั่วประเทศมีผู้ป่วยจากการกิน **"เห็ดพิษ"** ที่เก็บจากป่า ๑๓๒ ราย เสียชีวิตไป ๗ รายแล้ว เพราะแพทย์รักษาไม่ทัน

โดยเขาเก็บเห็ดมาจากทุ่งนาใกล้บ้านดอกเห็ดคล้ายกับเห็ดโคน สีขาวปนเหลือง ก็นำมาแกง แต่ก่อนแกงก็ได้ตรวจสอบโดยแช่ในข้าวสาร เห็นข้าวสาร **"ไม่เปลี่ยนสี"** จึงคิดว่ากินได้ แต่หลังจากที่เขากินเข้าไปไม่ถึง ๑๕ นาที น้ำลายก็ฟูมปาก เวียนศีรษะ อาเจียน ต้องรีบพาไปหาหมอ เป็นคำบอก

เล่าจากญาติของผู้ที่กินเห็ดพิษเข้าไป

"เห็ด"ถูกจัดอันดับเป็นพืชชั้นต่ำจำพวกเดียวกับ **"รา"** เห็ดงอกได้ในทุกสภาวะ ทั้งตามต้นไม้ พื้นดิน หรือแม้แต่มูลสัตว์ บางพวกอาจเจริญเติบโตได้บนพืชที่ตายแล้ว อย่างขอนไม้ ใบไม้ หรือฟางก็ยังได้

กับเห็ดมีพิษที่จัดว่าร้ายแรง ก็มีเช่น "เห็ดไข่เป็ด-เห็ดไข่ตายซาก-เห็ดเกล็ดขาว-เห็ดระโงกหิน เหล่านี้มีสารพิษที่ทำลายตับ หัวใจ และไตคนเรา ทำให้ระบบทางเดินอาหารผิดปกติ ปวดท้อง คลื่นไส้อาเจียนรุนแรง ถ่ายอุจจาระเหลว เป็นตะคริว ความดันโลหิตต่ำมาก และเสียชีวิตได้ในที่สุด

ปกติ **"เห็ดมรณะ"** ที่กินแล้วตาย มักเกิดในป่า มีก้านสูง ลำต้นโป่งพองออกโดยเฉพาะที่ฐานกับวงแหวน สีของหมวกดอกเห็ดจะมีหลายสี เช่น สีมะนาว สีส้ม สีขาว สีเหลือง และมีเกล็ดบนหมวก มีเห็ดมีพิษบางชนิดที่เกิดใกล้กับมูลกระบือ ก็พบว่าส่วนใหญ่มักจะมีพิษเหมือนกัน

ในธรรมชาติมีเห็ดต่าง ๆ มากมายนับพันชนิด มีกว่า ๑๐๐ ชนิด ที่เข้าข่ายเป็นเห็ดพิษ และมีอยู่ประมาณ ๑๐ ชนิด ที่มีพิษรุนแรง ถึงแก่ทำลายชีวิตคนเราได้ด้วย โดยพิษจากเห็ดจะแสดงอาการหลังกินเข้าไปแตกต่างกันไป บางชนิดก็เห็นผลทันตาฉับพลัน บางชนิดก็ผ่านไปครึ่งชั่วโมง หรือไม่ก็หลัง ๖-๗ ชั่วโมงผ่านไป และก็มีบางชนิดที่แสดงอาการในวันถัดมา

อาการของพิษที่เห็นชัดก็จะมีตั้งแต่ **"คลื่นไส้อาเจียน ปวดท้อง ถ่ายอุจจาระ"** ในกรณีรุนแรงอาจเกิดภาวะ **"ตับวาย ไตวาย"** ทำให้เสียชีวิตได้ในที่สุด ถ้าได้รับการรักษาไม่ทันการ

นอกจากนี้ บางชนิดทำให้เกิดอาการทางจิตประสาท มีตั้งแต่กระวนกระวายอยู่ไม่สุขไปจนถึงเซื่องซึม มึนเมา และ **"ประสาทหลอน"** อาจทำให้พูดไม่ชัด เดินเซ เป็นตะคริว กรณีมีพิษมากก็จะเกิดอาการอาเจียน ท้องร่วงรุนแรง มีอาการชักส่วนที่น้ำลาย น้ำตาไหล เหงื่อออก ผิวหนังแดงและอุ่น หัวใจเต้นช้านั้น มักจะไม่รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต

เห็ดพิษบางชนิดเมื่อนำไปต้มจนเดือดสัก ๑๐ นาที พิษจะสลายไปได้ ๙๙ เปอร์เซนต์ แต่ ๑ เปอร์เซนต์ ที่เหลือก็สามารถทำให้กล้ามเนื้อเป็นตะคริว อาเจียน ถ่ายอุจจาระเป็นน้ำ ตามมาด้วยอ่อนเพลีย ผิวออกเขียวคล้ำ ดีซ่าน ประสาทสับสน ชัก โคม่า และอาจถึงแก่ชีวิตภายใน ๕-๗ วัน ต่อมาได้เหมือนกัน

เห็ดบางชนิดแม้จะต้มแล้วก็ยังมีพิษเต็มร้อย

การรักษาบรรเทาพิษจากการกินเห็ดพิษในเบื้องต้นคือ ต้องหาทางทำให้อาเจียนออกมา แล้วรีบนำส่งแพทย์ ซึ่งในกรณีที่ผู้ป่วยยังไม่อาเจียน แพทย์จะนำเครื่องมือเข้าไปดูดซับพิษที่อยู่ในลำไส้ให้ด้วย และที่ไม่ควรลืมก็คือญาติหรือผู้ป่วยควรนำเห็ดพิษนั้นไปให้แพทย์ตรวจพิสูจน์ด้วย

ดังนั้น จะให้ปลอดภัยเมื่อต้องการกินเห็ด ก็ควรกินเห็ดที่เป็นพวก **"เห็ดเศรษฐกิจ"** ต่าง ๆ ที่ได้จากการ **"เพาะขาย"** จะดีกว่าจะปลอดภัยกว่าเห็ดที่ไปเก็บตามป่าที่อาจมีพิษปนมาได้

ปัจจุบันไม่แนะนำให้ชาวบ้านทดสอบด้วย

การต้มรวมกับ ข้าวสาร ช้อนเงิน หรือหัวหอม เพราะในเห็ดพิษต่าง ๆ จะมีสารพิษหลายชนิด ซึ่งมีเห็ดบางชนิดที่ไม่ทำปฏิกิริยากับสิ่งของที่นำมาใช้ทดสอบพิษ จึงพิสูจน์ทราบไม่ได้ว่ามีพิษแน่นอนหรือไม่ เพื่อความปลอดภัยแก่ชีวิต จึงขอเพิ่มฝากคำเตือนเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ไว้ โปรดระวังให้ดีด้วยเพื่อความปลอดภัยแก่ชีวิต จะได้อยู่เป็นกำลังสำคัญช่วยกันป้องกันรักษาเอกลักษณ์ของชาติและพระพุทธศาสนา ซึ่งกำลังมีภัยจากภายนอกทำลายล้างอย่างรุนแรงขึ้นแล้วในปัจจุบันนี้จะดีกว่า

ท้าย.....

ตลอดช่วงเวลา ๒-๓ เดือน ที่ผ่านมานี้ นอกจากท่านผู้อ่าน ***"วารสารไทย"*** ต้องเผชิญกับช่วงฤดูฝนประจำปีนี้ ซึ่งมีแต่ข่าวฝนตกหนักทั้งในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคกลาง ลงไปถึงทางภาคใต้ตอนบนด้วย ก็เกือบจะทั่วประเทศแล้ว ทำให้หลายพื้นที่ได้รับความกระทบกระเทือนเสียหายจากอุทกภัยครั้งนี้ ในรูปแบบของความรุนแรงต่าง ๆ กัน ดังที่ปรากฏแล้วนั้น

แต่ก็ยังมีอีกด้านหนึ่ง ที่ประชาชนคนไทยทั้งหลายหลีกหนีไม่พ้น นั่นก็คือภัยทางเศรษฐกิจของประเทศชาติส่วนรวม ที่รัฐบาลนี้กำลังเร่งระดมสมองและสรรพกำลังอย่างเต็มที่ ในการดำเนินงานแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้วิกฤติการทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้คลี่คลายลุล่วงไปสู่ความสำเร็จที่ดีขึ้น

ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ส่วนใหญ่ก็คงจะพอคุ้นหูอยู่บ้างแล้ว กับชื่อของ **"WTO"** ซึ่งเป็นชื่อขององค์การการค้าโลก เป็นหน่วยงานที่นับว่าสำคัญอยู่มากของยุโรปเขา เกี่ยวกับทางด้านเศรษฐกิจของโลก มีสมาชิกอยู่ถึง ๑๔๖ ประเทศ

แต่ก่อนนี้ฟังดูก็เข้าใจกันว่า องค์การนี้คงจะช่วยควบคุมดูแลความเรียบร้อยทางเศรษฐกิจการค้าในระบบเสรี ของประเทศต่าง ๆ ในโลกด้วยความเป็นธรรม

ประเทศไทยเราก็สมัครเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WTO กับเขาด้วย แถมในช่วงนี้ตัวท่านผู้อำนวย การของ WTO นี้ ก็คือ ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ อดีตรัฐมนตรีคนเก่งของไทยเราเอง ซึ่งท่านคงจะช่วยดูแลผลประโยชน์ของประเทศไทยได้ไม่น้อย

ในลักษณะของการดำเนินงานแล้ว ก็ดูเหมือนองค์การ WTO นี้ ยังคงช่วยส่งเสริมแนวทางการค้าเสรีดีอยู่ แต่ต่อมามักจะมีการกล่าวถึงเบื้องหลังให้ปรากฏอยู่เนือง ๆ ว่าอำนาจบริหารส่วนใหญ่ขององค์กรนี้ ยังคงอยู่ในกำมือของกลุ่มประเทศที่เคยเป็นมหาอำนาจเดิม ๆ นั่นเอง และยังให้การอุดหนุนการส่งออกของพวกเขาเองอยู่ส่วนหนึ่งอย่างแนบเนียนด้วย

ดังนั้น มาตรการที่ใช้ในการค้าเสรีของเขา กับของประเทศที่กำลังพัฒนาจึงแตกต่างกัน คือประเทศที่มีกำลังทางเศรษฐกิจดี เขาก็มีทางเกื้อกูลช่วยด้านทุนให้แก่ผู้ประกอบการของเขาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายของเขาเอง ต้นทุนการผลิตของเขาจึงต่ำกว่าของประเทศอื่น ที่ไม่มีทางจะสนับสนุนเงินทุนช่วยเหลือภาคเอกชนผู้ผลิตอย่างเขาได้

เล่ม

เมื่อเปิดการค้าเสรีในระดับมาตรฐานที่ช่วยเหลือได้ต่างกันเช่นนี้สินค้าของประเทศที่มีเงินสนับสนุนจึงมีราคาต่ำกว่าของประเทศอื่น ๆ ที่ไม่มีการช่วยเหลือ กลับมีแต่ส่งสินค้าเสรีของเขาออกไปถล่มตลาดประเทศที่ด้อยกว่าย่ำแย่ไปตาม ๆ กัน อย่างนี้จะมีความยุติธรรมได้อย่างไรกัน ?

แต่สำหรับประเทศไทยเราปัจจุบันนี้ ท่านนายกรัฐมนตรี ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นผู้คิดเร็ว-ทำเร็ว เป็นเสมือนเสือปืนไวมือหนึ่งทางเศรษฐกิจ ก่อนที่ WTO จะประชุมใหญ่กำหนดมาตรการอะไรต่ออะไรกันที่เมืองแคนคูน ประเทศเม็กซิโก ครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ ๑๐-๑๔ กันยายนนี้ ท่านนายกของไทยเราได้นำทีมงานบินปร๋อไปจับมือ เจรจาตกลงขอทำสัญญาทวิภาคีทางการค้าสินค้าเกษตร กับท่านผู้นำของประเทศที่สำคัญ ๆ หลายประเทศไว้เกือบหมดเสียก่อนแล้ว ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรของไทย

มีทั้งกับสหรัฐอเมริกาเอง จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และกับหลายประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วย แถมยังได้รับความร่วมมือจากทางแอฟริกาใต้ และบางประเทศในกลุ่มตลาดร่วมประชาคมยุโรป *(EU)* เองนั้นอีกด้วย ซึ่งการตกลงในระบบทวิภาคี หรือสองต่อสองเช่นนี้ พอเป็นช่องทางที่จะช่วยให้ส่งสินค้าการเกษตรไทยเข้าไปขายในประเทศเหล่านั้นได้ทั้งโดยตรงและส่งผ่านต่อไปยังประเทศใกล้เคียงอีกได้ ถ้าไม่ติดขัดมาตรการของ WTO

ส่วนใหญ่ถึงแม้ในปีหน้า ทาง WTO และ EU จะมิได้แสดงปฏิกิริยาคัดค้าน หรือเกิดแข็งข้อกัน ขึ้นเองประการใดก็ตาม สินค้าการเกษตรจากไทยเราก็คงยังพอจะมีช่องทาง ระบายออกไปขายได้โดยไม่มีปัญหากีดขวางรุนแรง ที่น่าเป็นห่วงหนักหนาอย่างอีกหลายประเทศ

จึงขอให้ผู้ผลิตทั้งหลายของไทยเรา ได้ช่วยกันรักษาคุณภาพสินค้าไว้ให้ดีที่สุด ให้ตรงกับความต้องการของตลาดเข้าไว้ก่อนเป็นได้การ รัฐบาลนี้ท่านได้ช่วยกรุยทางไว้ให้แล้วอย่างดียิ่ง คงจะพอช่วยคลายกังวลใจลงได้ไม่น้อยเลยนะครับ

และเพื่อให้สถานะทางการเมืองของประเทศไทยเรา มีความมั่นคงยิ่งขึ้นด้วย องค์การเอเปคที่กำลังมีบทบาทคึกคักอยู่ในขณะนี้ ก็มีส่วนอย่างสำคัญยิ่ง ให้บรรดากลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งรวมถึงประเทศจีนและอินเดีย ที่มีพลเมืองประเทศละประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านคน ก็เป็นตลาดที่ดีส่วนหนึ่งของสินค้าไทยเราแล้ว จะมีไม่พอขายให้เขาเสียอีกด้วยซ้ำไป ถ้าคบหากันให้สนิทเข้าไว้ได้ และมีแผนรับมือกับสินค้าของเขาให้ดีด้วย

ท้าย.....เล่ม

นอกจากนี้ก็ยังมี **"เขตการลงทุนอาเซียน"** *(ASEAN INVESTMENT AREA)* เกิดขึ้นอีกด้วย เริ่มต้นมีสมาชิก ๑๐ ประเทศ คือ บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และไทยเราด้วย ต่อไปก็คงขยายเพิ่มขึ้นอีกหลายประเทศ

ซึ่งเขตการลงทุนอาเซียนนี้ ก็จะช่วยกันในด้านเพิ่มการลงทุนทางตรง ครอบคลุมถึงภาคการผลิตเกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และภาคที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั้ง ๕ ภาค รวมถึงการอำนวยความสะดวกต่อการไหลเวียนเงินทุน เทคโนโลยี และแรงงานฝีมือในภูมิภาคอาเซียน พร้อมเสริมความแข็งแกร่ง และเพิ่มความได้เปรียบของภาคเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ในกลุ่มอาเซียนด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ถูกต้องกับมาตรการสากลเขา ในอนาคตอันใกล้นี้ไทยเราก็จะต้องพยายามลดการอุดหนุนภายใน พยายามยกเลิกการอุดหนุนการส่งออก และเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของเราโดยเร็ว เตรียมไว้ด้วยจึงจะดี

วารสารไทยฉบับนี้ ขอชวนเชิญท่านผู้อ่านมารับทราบเกร็ดเรื่องราวที่น่ารู้ไว้บ้างเล็กน้อย เกี่ยวกับองค์กรทางเศรษฐกิจโลก และทางอาเซียนด้วย ซึ่งเรื่องราวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนี้ ก็เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของชาติไทยเราอยู่ด้วยอย่างสำคัญ ได้รู้ไว้บ้างก็คงจะได้ประโยชน์ดี เพราะต่อไปคงจะมีความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่สำคัญเกิดขึ้นอีกมากมาย ก็จะได้ติดตามถูกต้องดีขึ้น

ชาคริต จุลกะเสวี

เจ้าหลวงองค์สุดท้าย ผู้ครองเมืองแพร่

เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ (พระยาวิริยวิไชย)

คุ้มหลวง

ภาพ : เมธี เผื่อนทอง
สมบัติ สุธรรมรักษ์

พระอุโบสถวัดแก้วพิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

สถาปัตยกรรมผสมผสานระหว่างไทย จีน ตะวันตก และเขมร ***ศิลปะแบบไทย*** แสดงจากลักษณะช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ บานประตูจะลงรักปิดทอง ช่วงระหว่างประตูมีภาพปูนปั้นเรื่องรามเกียรติ์ ซุ้มประตูและหน้าต่างลายปูนปั้นเป็นลายก้านขด มีเศียรนาคประดับ ใต้ช่องหน้าต่างเป็นภาพลิงแบกบานประตู ***ศิลปะแบบจีน*** โดดเด่นตรงตัวมังกรที่บันไดยาวจากเฉลียงจนถึงพระอุโบสถ เฉลียงจะมีเสานาค เป็นเสากลมเรียงรับหลังคา หัวเสาเป็นแบบใบผักกาดหรือโครินเธียน ***ศิลปะแบบตะวันตก*** ประดับเทพพนมสีทองทุกต้น ฐานเสาประดับลายปูนปั้นรูปม้า ระหว่างแนวเสาจะมีมาลัยอุบะรูปผลไม้นานาชนิดโดยรอบ ส่วน***ศิลปะแบบเขมร*** สังเกตจากซุ้มประตูรอบพระอุโบสถ เป็นลายไม้ฉลุตรงยอดซุ้ม และลายปูนปั้นรูปหน้าสิงห์ ดอกไม้และนาฬิกา *(ปริศนาธรรมแสดงความไม่เที่ยง)* บอกเวลา ๑๑.๔๘ น. พระประธานภายในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปางประทานอภัย

ภาพ : เมธี เผือนทอง
เรื่อง : ภาวนา ทองศรี